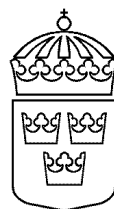

Riksdagens protokoll 1999/2000:71

Onsdagen den 23 februari

Kl. 09.00 – 15.14

Protokoll
1999/2000:71

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 17 februari.

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1999/2000:63 till näringsutskottet

Meddelande om samlad votering

Andre vice talmannen meddelade att samtliga ärenden på dagens föredragningslista skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

3 § Upphovsrätten och offentlighetsprincipen

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU14
Upphovsrätten och offentlighetsprincipen (prop. 1999/2000:35).

Anf. 1 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag har länge letat efter ord för att beskriva processen fram till det betänkande som vi nu ska debattera men jag tror inte att det finns många andra sätt att beskriva det hela på än att beskriva det som en beklämmande hantering, från det ursprungliga rabaldret till justeringen i utskottet. Detta är stämplat med "Brådiskande" och med "Provisorium", och det leder till en stämpel som det står "Hemlig" på.

Låt mig snabbt rekapitulera läget. Hela processen har sin upprinnelse i att scientologibibeln blev offentlig handling då en privatperson lämnade in den till ett flertal myndigheter och institutioner. När Scientologikyrkan och USA började agera och hävda att scientologins upphovsrätt till verket kränktes agerade regeringen resolut. Man hemligstämplade sitt exemplar med hänvisning till utrikessekretessen. Att resonemanget var ohållbart var redan då uppenbart.

Jag vill i sammanhanget uttrycka min uppskattning över att riksdagens talman agerade så rakryggat och vägrade göra våld på den grundlagsfästa offentlighetsprincipen inför dessa hot. Det är sådana förebilder vi behöver för att utveckla den svenska demokratin och offentligheten även i framtiden.

En motion till riksdagen med krav på åtgärder för att förhindra offentlighetsprincipen avslogs strax därefter i riksdagen med hänvisning till att regeringen tillsatt en offentlighets- och sekretesskommitté. Detta arbete borde inte, resonerade utskottet då, föregripas av några uttalanden från riksdagen.

Döm om min och många andras förvåning när regeringen sedan själv föregriper hanteringen! Uppenbarligen har man låtit sig stressas så av hot om WTO-ingripanden utifrån att man nu inte är beredd att låta ärendet ha sin gång. Därför ska vi ha en snabbhantering så att lagen och inskränkningarna i offentlighetsprincipen kan börja gälla redan under denna vår.

De principiella invändningarna avfärdas med att det är en provisorisk lagstiftning och att regeringen så småningom ska återkomma och ordna upp denna soppa. I allt väsentligt har sedan en mycket bred riksdagsmajoritet ställt sig bakom detta förfarande.

Fru talman! Jag vet inte om det finns ett problem i förhållandet mellan upphovsrätt och offentlighet men det finns saker som talar för att så är fallet. Jag är den första att bejaka att frågan ska hanteras. Men det är inte det som frågan i grund och botten handlar om. Det handlar om hur vi ska förfara i frågor som berör grundlagsfästa fri- och rättigheter. Det handlar *inte* om scientologibibeln utan om hur vi förhåller oss till våra egna grundlagar.

Jag tycker att detta är beklämmande, och jag tycker inte att man ska hantera viktiga principfrågor på ett sådant här sätt. Slutsatsen för min del är entydig. Jag och Centerpartiet kan inte ställa upp på en sådan här ordning och ett sådant här förslag.

Det finns en mängd frågor som alla de som ställt sig bakom detta faktiskt måste svara på. Jag skulle önska att majoritetens företrädare kunde vara så ärliga att de nu ställde sig upp och erkände att detta är en olustig hantering, att det är principiellt tvivelaktigt men att man från majoritetens sida prioriterat andra värden framför en korrekt hantering av grundlagsfrågor, för detta är problematiskt.

Lagrådets första yttrande förkastade *hela* tanken på att inskränka handlingsoffentligheten på det sätt som regeringen nu gör. Just nu håller vi på att stadfästa en princip som säger att man kan stifta lagar som är principiellt mycket tveksamma bara de är provisoriska, för det är inte självklart att det finns ett tydligt mandat i tryckfrihetsförordningen för den här behandlingen. Detta är tvärtom både tveksamt och en mycket svår fråga.

Att i ett sådant läge gå förbi den utredning som faktiskt brottas med frågan och att göra det på ganska lösa boliner bär mig emot. Uppenbarligen var ärendet, med den bakläxa som regeringen i första vändan fick, inte särskilt väl berett.

Detta leder mig till min första fråga: Anser majoriteten i konstitutionsutskottet verkligen att man bör hantera komplicerade ärenden om handlingsoffentligheten på det sätt som vi nu gör? Rimligen måste ni

acceptera principen om ni kan acceptera handläggningen av detta enskilda ärende.

Fru talman! Mina invändningar stannar inte vid detta, för det hela är en exposé över hur ett sådant här ärende inte bör handläggas. Från regeringens och majoritetens sida sägs det att man inte ska göra detta till en fråga om det enskilda fallet, i detta fall scientologibibeln – vi ska se till principerna. Men varför argumenterar då regeringen och majoriteten utifrån att det är så bråttom att fatta beslut just på grund av det enskilda fallet? Hur ska ni ha det?

Handlar propositionen om ett enskilt fall och om specialdesignad lagstiftning? I så fall bör den naturligtvis förkastas. Eller handlar den om viktiga principer? I så fall borde vi kanske ta oss tid att diskutera konsekvenserna och vara varsammare i hanteringen. Ni kan inte med gott samvete hävda att den handlar om viktiga principer men att det ändå är så väldigt bråttom.

Mot sådana här invändningar svarar majoriteten att det är bråttom därför att USA har sagt så och att de, om vi inte böjer oss, drar oss inför WTO. Jag trodde att det var bl.a. mot just sådana yttre påtryckningar som vi har våra grundlagar – bestämmelser som ska tvinga oss att ta det lugnt och bedöma effekterna av våra handlingar innan vi sätter nya viktiga principer.

Fru talman! Det finns en oroväckande trend när det gäller hur dessa frågor i dag hanteras i Sverige. I och med medlemskapet i EU lovades från alla håll och kanter att vi skulle stå upp för vår offentlighet. Inte minst de två största partierna i riksdagen hävdade att det var en självklarhet att offentligheten skulle hävdas men så har det inte alltid blivit. Gång på gång har en majoritet i riksdagen böjt sig för påtryckningar. Upphovsrätten är bara det senaste exemplet i fråga om lagar som är ytterligt tveksamma från en mer principiell utgångspunkt.

Vi har tidigare behandlat BBS-lag och personuppgiftslag ur samma perspektiv. Om vi ständigt böjer oss för andras krav på begränsningar, hur ska vi då någonsin med kraft kunna hävda våra krav på större offentlighet i EU? Signalen måste ju bli att det inte är så viktigt för oss att vi tar strid. När ska fler börja att se mönstret i dessa beslut och säga ifrån att det nu är nog? Och jag tänker fortsätta att återkomma till detta, fru talman.

Även om man är rädd för WTO kvarstår det grundläggande problemet med principerna. Nu försvarar sig majoriteten med att det rör sig om en provisorisk lagstiftning. Det löser man genom ett tillkännagivande om att vi måste få fram en långsiktig lösning. Men frågan måste ställas: Blir ett principiellt felaktigt förfarande rätt bara därför att det är provisoriskt? Jag tycker inte det.

Jag tycker att man i viktiga och svåra frågor ska tillämpa en försiktighetsprincip. En sådan princip säger mig att vi ska skynda långsamt, att vi ska utreda möjliga konsekvenser innan vi fattar beslut, inte efteråt. Det vore en rimlig hållning också från de andra partierna i konstitutionsutskottet.

Jag har sagt flera gånger i kammaren, men det tål att upprepas: Jag och Centerpartiet är stolta över vår offentlighetsprincip och vår yttrandefrihet. Jag vill att vi ska kunna fortsätta att vara stolta. Men jag blir inte stolt när jag upptäcker att en majoritet dristar sig till ett förfarande där

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

man skyndar fram med förslag som vi inte ens fått utrett vad det kommer att leda till. Jag blir inte stolt när jag ser Lagrådets tveksamhet och att majoriteten inser att det inte kan bli en långsiktig lösning, men ändå tvingar man igenom en provisorisk lag.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservation 1. Det innebär också ett avslag på denna provkatalog till proposition på hur fri- och rättighetsfrågor inte ska behandlas. Det är i stället ett krav på att frågan ska behandlas på det sätt som den förtjänar att behandlas, i en utredning och med en bättre förberedd proposition. Demokratin förtjänar en bättre hantering än så här.

Anf. 2 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Det förslag som regeringen har lagt fram om ändringar i sekretesslagen och upphovsrättslagen föranleds av en mycket svår konflikt mellan den grundlagsskyddade upphovsrätten och den likaledes grundlagsskyddade rätten att ta del av allmänna handlingar.

I praktiken är ärendet föranlett av det s.k. scientologmaterialet. Jag vill betona att det inte handlar om scientologernas bibel – den kan man få tag i väldigt lätt via deras informationsverksamhet – utan det handlar om det scientologmaterial som är ett utbildningsmaterial. Det har lämnats ut till den som begärt det sedan det har blivit allmän handling hos myndigheter efter att det har lämnats in av personer som uppenbarligen inte har haft något annat syfte än att det ska få spridning.

Rätten att ta del av allmänna handlingar är en del av offentlighetsprincipen. Den syftar till att garantera rättssäkerheten samt effektivitet i förvaltningen och folkstyret. Upphovsrätten innebär att författare, konstnärer och fotografer har ensamrätt till sina verk, och den syftar till att säkerställa förutsättningarna för ett intellektuellt skapande.

Fru talman! Dessa båda rättigheter kan väldigt lätt råka i konflikt med varandra, och det är detta som vi nu ser exempel på. I denna konflikt menar Folkpartiet att offentlighetsprincipen i princip måste värnas framför upphovsrätten. Men vi anser också att det är otillfredsställande att tvångsoffentliggörande av upphovsrättsligt skyddade verk ska kunna ske såsom nu har skett i det aktuella fallet.

Det är viktigt att Sverige uppfyller de internationella åtaganden som vi har gjort. Det handlar då om Bernkonventionen som innebär skydd för litterära och konstnärliga verk och det internationella avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätten som kallas TRIPS-avtalet.

Självfallet måste man göra denna avvägning också utifrån det perspektivet att avtal är till för att hållas. Om man gör den bedömningen – vilket man har gjort på mycket starka grunder, som vi har uppfattat det – att Sverige inte uppfyller de båda avtalen är det vår skyldighet att se till att man gör det. Tänk er den omvända situationen, att USA skulle strunta i avtal som vi från svensk sida anser att man bör fullfölja, då hade vi naturligtvis varit lika upprörda som amerikanarna är över detta.

Fru talman! Liksom Lagrådet och utskottets majoritet anser Folkpartiet att den föreslagna regleringen i sekretesslagen kan accepteras som ett provisorium. Vi från utskottets majoritet har mycket tydligt markerat att det handlar om ett mycket kortsiktigt provisorium. Vi har gjort ett tillkännagivande där vi markerar att Offentlighets- och sekretesskommittén med allra högsta prioritet måste ta itu med denna fråga. Jag vill betona att

kommittén inte har börjat med den behandlingen, så som sitt första uppdrag kommer kommittén att behöva hitta en ordentlig, långsiktig, heltäckande lösning.

Skulle kommittén ansluta sig till regeringens nu aktuella förslag som är byggt på ändringen i sekretesslagen måste också konsekvenserna av de föreslagna ändringarna i upphovsrättslagen till följd av de föreslagna ändringarna i sekretesslagen klargöras. Det finns alltså mycket för kommittén att titta på här.

Under den förutsättningen att Offentlighets- och sekretesskommittén omgående tar sig an frågan om en lösning av konflikten mellan offentlighetsprincipen och upphovsrätten, då är Folkpartiet berett att tillstyrka förslaget om en tillfällig lösning och, i likhet med vad Lagrådet anför, acceptera att detta just nu inte sker genom en grundlagsändring utan genom en ändring i sekretesslagen. Jag vill då betona hur viktigt det är att det förslag som vi nu diskuterar ses som ett kortvarigt provisorium.

Lagrådet framhåller i sitt yttrande, som alltså medger den ändring i sekretesslagen som föreslås i propositionen, att de föreslagna bestämmelserna är komplicerade både rättskemiskt och språkligt. Jag delar den uppfattningen, och jag har därför avgett en reservation där jag föreslår en annan och tydligare språklig utformning av regeringens förslag till ändringar i sekretesslagen.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag instämma i det ifrågasättande som Svenska journalistförbundet gör när det gäller huruvida den föreslagna ändringen av sekretesslagen verkligen blir tillämplig på det s.k. scientologmaterialet.

En spridning av en skrift i 20 000 exemplar, som det handlar om här, i en i och för sig slutet krets som dock är öppen för alla som vill betala borde enligt min mening utgöra en spridning och därmed innebära ett offentliggörande.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Anf. 3 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Jag måste ställa en fråga om Folkpartiets syn på grundlagsfästa fri- och rättigheter. Är det Folkpartiets mening att grundlagsfästa fri- och rättigheter ska hanteras som provisoriska rättigheter såsom vi gör i och med det betänkande som ligger till grund för kammarens beslut i dag?

Anf. 4 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag gjorde klart i mitt inlägg att vi i det här fallet är beredda att acceptera det. Här står upphovsrätten mot offentlighetsprincipen, och jag medger att det är en svår avvägning. Men ska man ha rätt att kränka upphovsrätten?

Vi har diskuterat andra möjligheter i konstitutionsutskottet. Om en författare blir fråntagen sitt ännu inte färdiga manuskript och det lämnas in till en offentlig myndighet blir manuskriptet plötsligt en offentlig handling och författaren går i praktiken miste om äganderätten till sitt verk.

Vi räknar med att Offentlighets- och sekretesskommittén kommer att titta på detta omgående, så att vi får ett förslag i så god tid att vi kan göra de ändringar i grundlagen som behövs.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

Anf. 5 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Om den kommitté som är tillsatt skulle komma fram till något annat än vad man kommit fram till i detta hastverk till betänkande, hur ställer sig då Folkpartiet till detta provisoriska hanterande av våra fri- och rättigheter?

Anf. 6 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Som jag sade tidigare i mitt anförande accepterar vi att vi gör denna provisoriska ändring nu, men vi har betonat hur bråttom det är att få fram en permanent ändring. Det är väldigt svårt, tycker jag, att uttala sig generellt i fall som vi nu inte kan se vad som kan hända med i framtiden.

Självklart ska vi vara försiktiga med grundlagsändringar, men här har man gjort bedömningen att det inte är värt att kränka upphovsrätten på det sätt som nu sker.

Anf. 7 PER LAGER (mp):

Fru talman! Först vill jag säga att jag i det stora hela instämmer i Åsa Torstenssons inlägg. Jag yrkar också bifall till vår gemensamma reservation nr 1.

Man kan ställa sig många frågor kring detta. Vad som är betecknande, tycker jag, är att de flesta partier är väldigt tveksamma till just detta provisorium, men att man samtidigt accepterar ett provisorium.

Jag tycker att i en så viktig fråga som handlar om grundlagen och om inskränkningar av det signum som Sverige har ute i världen och som vi är stolta över, nämligen offentlighetsprincipen, ska man inte tillämpa provisorier. Det ska inte ske på grund av ett enda unikt fall. Det ska inte ske på grund av att en främmande makt hotar med att ställa oss inför det s.k. tvistlösningsförfarandet inom WTO. Det är just då som grundlagen ska ge oss tillräckligt kurage att stå upp för och försvara den. Då ska man inte göra några hastverk eller provisorier.

När vi nu har en pågående offentlighets- och sekretesskommitté som hanterar just dessa frågor, är det märkligt att majoriteten i denna riksdag ställer sig bakom en tillfällig lösning. Det gör man mot bakgrund av bl.a. Lagrådets yttrande att detta inte alls är en bra lösning utan en dålig lösning. Men, nåväl, eftersom det är ett provisorium så går vi med på det så länge, om man kan tänka sig en mer permanent och långsiktig lösning av problemet i och med den sittande kommitténs arbete.

Frågan är alltså alldeles för viktig för att bli löst på det här viset. Vi vet inte om USA kommer att ställa oss inför ett tvistlösningsförfarande. Man kanske inte alls gör det. Det är ju bara rykten att man eventuellt avser att göra detta. Och om man nu gör det, kanske Sverige vinner den tvisten. Vad säger ni då i majoriteten? Är det då en bra lösning vi har gjort? Var det bra att vara rädd för det här hotet i stället för att stå upp för den grundlagsskrivning som vi har?

Regeringen har just sagt i propositionen att våra regler stämmer väldigt bra överens med reglerna i de internationella avtal som vi har tecknat. Här hänvisar man till en s.k. trestegsregel. I och med att regeringen säger detta har man faktiskt också sagt att någon ändring inte behövs. Det kanske är intressant att Sveriges grundlag prövas, att den ställs mot de internationella överenskommelserna, så att vi får se vad den håller för. Är

det så att den inte håller, måste vi kanske ta oss en djupare fundering över våra internationella överenskommelser. Är det vår grundlag som vi i första hand ska försvara eller är det de internationella överenskommelser som vi ingår? Det kanske är så att alla internationella överenskommelser inte är förenliga med svensk grundlag. Då behöver vi tänka tillsammans.

Fru talman! Jag ska inte dra hela historien om sakfrågan, för den kan de flesta här. Åsa Torstensson gjorde också en liten exposé över den. Jag har bara en liten fundering i själva sakfrågan när det gäller scientolog-materialet. Det är att om just det här materialet för scientologerna är så skyddsvärt, samtidigt som man säger att det för att man ska kunna ta del av materialet krävs en väldigt lång utbildning, att det krävs särskilda kunskaper och insikter för att förstå materialet, då är det väl inte själva materialet som har det verkliga skyddsvärdet. I så fall är det väl vägen dit som är det verkligt skyddsvärda. Detta är en liten fundering från mig som läser det här materialet som om det vore hieroglyfer. Jag tänker mig också en annan jämförelse, att en sten är sten för mig, men för en geolog är en sten något annat. Detta var en liten utvikning, fru talman, från själva sakfrågan.

Jag har i övrigt egentligen inget mer att tillägga än att jag anser att denna riksdag i dag visar förhållandet till våra grundlagar och hur vi hanterar dem. En yttre påtryckning, ett enda unikt fall, kan få hela riksdagen att själv göra snabba ändringar i lagstiftningen. I stället borde vi just visa att vi är beredda att höja och försvara den grundlag som vi, menar jag, är satta att försvara.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 1.

Anf. 8 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! Det är en svag punkt i den svenska offentlighetslagstiftningen att en person endast genom att lämna in ett verk till en myndighet, utan annat syfte än att underminera någons upphovsrätt, kan åstadkomma att verket blir allmänt tillgängligt.

Det här är ett citat av vad Lagrådet bl.a. anförde i sitt yttrande över regeringens förslag till införande av en ny bestämmelse i sekretesslagen.

I KU14 behandlar vi alltså regeringens proposition *Upphovsrätten och offentlighetsprincipen*. Utskottsmajoriteten tillstyrker också regeringens förslag.

En viktig utgångspunkt i utformningen av denna sekretessregel har varit att den inte ska ha större räckvidd än vad som behövs för att tillgodosätta det skyddsintresse som ligger till grund för bestämmelsen. Förslaget innehåller flera tydliga begränsningar när det gäller när sekretess ska tillämpas. Bestämmelsen bör endast gälla uppgifter i tidigare inte offentliggjorda verk. Verket ska ha lämnats in till en myndighet utan att upphovsrättsinnehavaren har samtyckt till det. Uppgifterna ska ha ett ekonomiskt intresse, alltså vara av kommersiellt intresse, för upphovsrättsinnehavaren. Röjandet av denna uppgift ska innebära ett upphovsrättsligt förfogande. Det är således en hel del kriterier som ska uppfyllas för att sekretess ska gälla.

Fru talman! Den svenska offentlighetsprincipen är en omistlig del av den svenska förvaltningen och ett oundgängligt inslag i den svenska demokratin. Det säger vi, det skriver vi och det upprepar vi ständigt. Det råder stor samstämmighet i vår riksdag om den saken. Vi är också eniga

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

om att det finns konflikter och spänningar i fältet mellan kravet på öppenhet och enskildas rätt och integritet, att det finns legitima skäl till undantag och att förändringar i lagstiftningsfrågor ska göras med noggrannhet och varsamhet. Alla – regeringen, Lagrådet, lagutskottet i sitt yttrande över propositionen och konstitutionsutskottet nu i betänkandet – är överens om att förändringsförslagen ska genomföras och gälla från den 1 april och om att förändringarna ska gälla i avvaktan på en mera genomarbetad, mera heltäckande och permanent lösning.

Fru talman! Jag sade ”alla”. Det var fel. På just denna punkt finns, som vi har hört, Centerpartiets och Miljöpartiets gemensamma reservation till betänkandet. Det kan inte vara så bråttom, säger de, att vi inte kan vänta något år eller så. Vi kan vänta på att Offentlighets- och sekretesskommittén kommer med förslag.

Ja, det är annars vanligtvis så att riksdagen avvaktar när en kommitté arbetar med ett frågekomplex med hänvisning till just det. Men i detta ärende är det inte så ansvarsfullt att inta den hållningen. Sverige har genom Bernkonventionen och TRIPS-avtalet ett internationellt åtagande. Min motfråga till den kanonad av frågor som t.ex. Åsa Torstensson ställde och som vi får återkomma till i replikerna måste naturligtvis vara denna: Är inte avtal till för att hållas?

Genom att Sverige anses ha en reglering som tillåter att vi lämnar ut icke offentliggjorda upphovsrättsligt skyddade verk bryter vi mot Bernkonventionen. USA har gjort helt klart – det råder inget tvivel om det – att man kommer att inleda ett tvistlösningsförfarande om inte Sverige snarast ändrar sin lagstiftning på den punkten och således också följer den internationella överenskommelsen.

Bernkonventionen föreskriver en skyldighet att utan formaliteter ge upphovsrättsligt skydd enligt vissa minimibestämmelser åt verk från samtliga närmare 140 länder som tillhör avtalskretsen. Här gäller det alltså att agera så praktiskt som det rimligen är möjligt för att tillgodose det minimiskydd som krävs. Detta förslag är ett sätt att reda ut det akuta problemet för att förhindra att Världshandelsorganisationens system för tvistlösning ingriper med allt vad det skulle kunna innebära av långt gående krav och föreskrifter. Det gäller såväl vår offentlighetsprincip som risken för allvarliga handelssanktioner.

Det är naturligtvis scientologmaterialet som har kommit att bli den utlösande faktorn och som på så sätt också satt Sveriges internationella åtaganden på sin spets. Men oavsett hur den bedömningen utfaller finns det i dag kritik och argument mot den nuvarande regleringen. Fru talman! Utskottsmajoriteten har, som vi har hört, vinnlagt sig om att se ärendets principiella problem mer än att fördjupa sig i scientologifrågan.

I KU:s betänkande markerar utskottet i ett tillkännagivande om Offentlighets- och sekretesskommitténs fortsatta arbete att det är angeläget att kommittén också tar upp de frågor som nämns i olika motioner. Utskottet utgår ifrån att regeringen avgör om kommittén behöver ges tillägsdirektiv eller inte. Utskottet markerar också att de frågor som hör samman med en eventuell grundlagsförändring för en permanent lösning bör hanteras så att ett förslag kan föreläggas riksdagen under hösten 2001.

Fru talman! Jag yrkar avslag på reservationerna och motionerna i förrekommenderade fall och bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

Anf. 9 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Barbro Hietala Nordlund angående den säkerhet som hon menar finns vad det gäller dels att vi bryter mot Bernkonventionen, dels att USA kommer att inleda ett tvistlösningsförfarande mot oss – detta mot bakgrund att regeringen själv i propositionen säger att de svenska reglerna om förhållandet mellan handlingsoffentligheten och upphovsrätt är förenliga med trestegsregeln. Det säger alltså regeringen. Hur kan man då vara så klar över dels att vi kommer att ställas inför ett tvistlösningsförfarande och förlora den tvisten, dels att vi bryter mot Bernkonventionen?

Jag har också en annan fråga. Anta att vi skulle ställas inför tvistlösningsförfarandet och förlora. Man säger i majoriteten att det skulle kunna innebära längre gående inskränkningar än vad som egentligen erfordras. Vad är det för tvistlösningsförfarande vi står inför? Är det så att man kan driva den svenska grundlagen inte bara till minimiregler utan längre ändå? Det är min fråga.

Anf. 10 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Regeringen har hittills och tidigare i sin tolkning utgått ifrån att det har funnits utrymme i den s.k. trestegsregeln. Men regeringen säger också väldigt tydligt – där är tvisten satt på sin spets – att regeln är svårtolkad och att USA i kontakter har meddelat att man har gjort en annan tolkning än den svenska regeringen. Det är alltså det som tvistlösningsförfarandet handlar om.

Om vi vinner, som Per Lager har uttryckt det, eller förlorar kan vi inte riktigt veta, men risken är mycket stor att vi förlorar. I detta tvistlösningsförfarande går det tydligen till på det viset – jag har fått förhöra mig om det – att man i ett fällande utslag kan komma att föreskriva vad Sverige ska göra för att fortsättningsvis inte bryta mot TRIPS-avtalet. Det är där denna diskussion kommer in. Då finns det risk för att man ställer krav som skulle vara betydligt mer långtgående än den ändring som nu föreslås.

Ett exempel som jag har hört är att man kan tänka sig att även verk som har lämnats in med upphovsmännens samtycke skulle komma att omfattas. I värsta fall skulle kravet vara så långtgående att det fortsättningsvis beträffande i princip samtliga inkomna handlingar skulle komma att ligga i upphovsmännens händer om dessa handlingar får lämnas ut eller ej.

Genom detta förslag har vi visat USA att vi tar ansvar och att vi är beredda att göra denna justering i sekretesslagen. USA har också meddelat att man ser det som positivt. Vi kan också se det som en stor omtanke om vår offentlighetslagstiftning att vidta den åtgärd som vi är beredda att göra i dag.

Anf. 11 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag blir lite tveksam. Jag undrar om Barbro Hietala Nordlund verkligen instämmer i att det skulle finnas olika grader av minimi-

regler i dessa internationella överenskommelser, dvs. om man uppträder som duktig i klassen så slipper man undan lite bättre med lägre villkor, och om man är lite motsträvig och kanske lite uppkäftig och står på sig när det gäller den egna grundlagen, då kan man åka på en riktig smäll och få backa flera steg. Är det verkligen så det går till vid dessa överenskommelser och tvistlösningsförfaranden? Det tycker jag i så fall är oerhört allvarligt.

Anf. 12 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte påstå detta. Men jag har fått informationen att vi i förväg inte vet vilka som kommer att ingå i en s.k. TRIPS-panel. En panel kan komma att bestå av personer från länder som kanske inte har så stor förståelse för just den svenska offentlighetsprincipen, och handelspolitiska hänsyn kan komma att väga tungt vid bedömningen. Vid en eventuell dom kan man se hela EU, eftersom Sverige är ett av EU:s medlemsländer, som en enhet, och hela EU skulle kunna ingå i en sådan handelspolitisk sanktion, vilket för Sveriges vidkommande också vore en oerhört allvarlig historia.

Anf. 13 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja att Barbro Hietala Nordlund utvecklade denna omtanke om svenska offentlighets- och rättighetsprinciper som hon ansåg sig vara förespråkare för. Samtidigt sägs det att vi ska vara uppmärksamma på att det är principer som vi diskuterar och inte de enskilda sakfrågorna som berör våra grundlagar. Då måste jag parallellt med Barbro Hietala Nordlund utveckla denna omtanke om svenska offentlighets- och rättighetsprinciper. Varför inväntar man inte den offentlighets- och sekretesskommitté som arbetar just med denna fråga?

Några av oss har haft nöjet att sitta med statsminister Göran Persson då han noga har poängterat att ändringar av grundlagar och det som berör våra grundlagar måste ske mycket varligt, grundligt och med mycket bred majoritet. Det är naturligtvis så att Barbro Hietala Nordlund har en mycket bred majoritet bakom sig när det gäller provisoriska åtgärder som berör våra fri- och rättigheter. Men jag efterfrågar varligheten och grundligheten.

Anf. 14 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Offentlighets- och sekretesskommitténs arbete är naturligtvis oerhört viktigt och kommer också att vara avgörande för hur den permanenta lösningen kommer att se ut.

I dag när jag talar om omtanke om vår offentlighetsprincip är det just mot den bakgrund där Åsa Torstensson har ett mycket dramatiserande tonfall. Hon påstår att detta är ett så brådskande provisorium och att det leder till hemligstämpling. Jag tycker alltså att det är övertoner i denna diskussion. När jag talar om omtanke så menar jag att man kan se detta som att Sverige genom denna förebyggande åtgärd – som i och för sig också i övrigt är önskvärd, men det får Offentlighets- och sekretesskommittén visa – undviker varje risk för att hamna i ett läge där yttre påtryckningar tvingar oss att på ett kanske radikalt och för oss oönskat sätt ändra hela vår offentlighetsprincip.

Anf. 15 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Barbro Hietala Nordlund talar om att detta är möjligt att genomföra i avvaktan på en varaktig lösning. Då måste jag fråga Barbro Hietala Nordlund om det är nya principer som vi nu hädanefter arbetar efter, utan att veta hur en grundlag behöver förändras så kan vi med provisoriska lösningar skydda oss bakom förändringar av grundläggande fri- och rättigheter. Är det en ny princip som majoriteten med regeringspartiet i spetsen har när det gäller kammarens hantering av viktiga grundlagsförändringar?

Anf. 16 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Det är det inte. Det är ingen ny princip. Det är inte heller något särskilt historiskt allvarligt eller märkligt förfarande. Sekretesslagen innehåller mycket av den sortens föreskrifter. Det här är snarare, och det är därför som det har uppmärksammats så mycket, ett exempel på ett undantag i ett synnerligen allvarligt och prekärt läge.

Anf. 17 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Sammanfattningsvis föreslås i detta betänkande att en ny bestämmelse införs i sekretesslagen till skydd för uppgifter i vissa upphovsrättsligt skyddade verk som inkommit till en myndighet. Det ska gälla uppgifter i verk som kan antas inte tidigare ha blivit offentliggjorda och som kommit till myndigheter utan samtycke av rättighetsinnehavaren och som dessutom inte kan antas sakna kommersiellt intresse. En förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig är att det inte står klart att uppgifterna kan lämnas ut utan att rättighetsinnehavaren lider ekonomisk skada.

Som alla nu vet rör detta fallet med scientologimaterialet där det har visat sig att offentlighetsprincipen kan användas för att med tvång offentliggöra och sprida upphovsrättsligt skyddade verk.

Jag ska inte beskriva alla de steg som en person vidtog i det uttalade syftet att skada Scientologikyrkan. Men det började redan 1996 och slutade med att dokumentet lämnades till riksdagen och andra myndigheter. Och med den lagstiftning som vi har ansåg sig, med rätta, dessa myndigheter tvingade att lämna ut skrifterna till allmänheten, eftersom tillämplig sekretessbestämmelse saknades.

Som vi har hört, och jag ska inte gå in på det närmare, eftersom vi torde vara fullärda när det gäller detta, präglas upphovsrätten av internationella åtaganden, där de viktigaste är TRIPS-avtalet och Bernkonventionen. Här finns det alltså olika uppfattningar om i vilken utsträckning som Sverige uppfyller avtalen. Och det kan finnas risk för – hur stor den risken är finns det naturligtvis olika bedömningar av – att Sverige hamnar i ett internationellt tvistlösningsförfarande om vi inte täpper till den möjlighet som finns i dag att sprida upphovsrättsligt skyddade verk.

Vi moderater motsätter oss inte regeringens förslag, men förslaget reser en del invändningar. Det gäller t.ex. att rättighetsinnehavaren kan lida ekonomisk skada även när offentliggjorda verk lämnas till en myndighet. Det kan också gälla verk som saknar kommersiellt intresse, men för vilka tidpunkten för offentliggörande kan vara avgörande för upphovsmannens framtida karriär. Därför anser vi som majoriteten att det är av största vikt

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

att vi framöver ser på offentlighets- och sekretessfrågorna i ett större perspektiv än vad regeringens förslag ger uttryck för.

Utskottet poängterar också att den sedan några månader tillsatta offentlighets- och sekretesskommittén skyndsamt ska arbeta med dessa frågor och lämna ett förslag till permanent lagstiftning senast hösten 2001, så att det finns en möjlighet för denna kammare att göra de grundlagsändringar som torde vara nödvändiga.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 18 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Det är mycket riktigt så som Inger René beskriver det, att moderaterna inte motsätter sig regeringens förslag. Det är ett lite bakvänt sätt att beskriva sitt ställningstagande, när man faktiskt ställer sig bakom regeringens förslag och mycket tydligt ställer sig bakom majoritetens förslag till beslut vad gäller fri- och rättigheter.

Jag ställer frågan till Inger René och moderaterna: Hur tycker ni att grundlagsfästa fri- och rättigheter ska hanteras?

Anf. 19 INGER RENÉ (m) replik:

Fru talman! Det här är inte det enda fallet där vår lagstiftning kolliderar med de överenskommelser som vi har gjort i olika internationella sammanhang. Det är ibland smärtsamt och det kan vara bekymmersamt att hantera två olika storheter, ingångna avtal och våra egna lagar. När det gäller sekretess och integritetsfrågor har ju detta varit ett ständigt återkommande ämne under åtminstone de senaste, skulle jag vilja påstå, åtta åren i denna kammare. Det finns alltså avvägningar på det här området som kan vara smärtsamma och bekymmersamma, men som man är tvungen att ta.

Anf. 20 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Så Inger René och moderaterna anser att provisoriska lösningar för att komma undan grundläggande arbeten som berör våra grundlagar är en princip som det är rätt att arbeta efter?

Anf. 21 INGER RENÉ (m) replik:

Fru talman! Nej, jag sade i slutet av mitt anförande att vi menar att det här är en fråga som kräver ett grundligare arbete än vad vi nu har hunnit med och som också förmodligen kanske kommer att kräva grundlagsändringar.

Vi ser, som jag har försökt säga, mycket allvarligt på de här frågorna. Vi menar att Offentlighets- och sekretesskommittén ska ta sig tid att verkligen genomlysna den här och andra frågor, där det gäller att få en avvägning mellan offentlighetsprincip och grundlagar, integritet och grundlagar, sekretess och grundlagar.

Anf. 22 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Inger René om det tidigare har skett sådana här *ad hoc*-lösningar på grund av kollisioner mellan internationella överenskommelser och vår grundlag. Jag undrar om Inger René möjligen känner till det och hur moderaterna i så fall har ställt sig. Här är

det trots allt fråga om en Davids kamp mot Goliat, som jag uppfattar det. Det är kanske en personlig tolkning.

Är det grundlagen vi i första hand ska försvara eller är det ingångna internationella avtal som gäller i första hand?

Anf. 23 INGER RENÉ (m) replik:

Fru talman! Jag hörde inte riktigt början av Per Lagers fråga, men jag tror att jag kan gissa mig till den. Om det är Sverige som är David och USA som är Goliat kan man konstatera att när det gäller offentlighetsprincipen har Sverige på många områden flyttat positionerna på ett positivt sätt i samarbetet med andra länder. Men i det här fallet är det ett avtal som vi har ingått med ett främmande land, och ingår man ett avtal med någon ska också avtalet hållas. Annars får vi en internationellt egendomlig situation, och Sverige kommer säkert att betraktas med tveksamma ögon om det inte visar sig att vi kan hålla de avtal vi har slutit.

Anf. 24 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt, men jag förmodar att det enbart är USA bland dessa 140-tal länder som är med i TRIPS-avtalet som vill driva Sverige till ett tvistlösningsförfarande i den här frågan. Det är därför jag säger att det handlar om David och Goliat.

Är det i stället inte så att det vid sådana här tillfällen är ännu mer intressant och ännu viktigare att se var den svenska grundlagen står i förhållande till internationella överenskommelser, att verkligen testa detta i ett tvistlösningsförfarande om det nu är så att USA skulle driva det dit-hän?

Anf. 25 INGER RENÉ (m) replik:

Fru talman! Det låter som en hypotetisk fråga. Det borde i så fall vara bättre att förhandla om det avtal man har än att bryta ett avtal rätt av.

Anf. 26 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Den här diskussionen har förts upp på ett ganska principiellt plan, och det är väl kanske bra. Men vi bör nog klara ut vad saken gäller och vad den inte gäller.

Det är inte så att riksdagen i dag föreläggs ett förslag om att ändra någon grundlag. Den svenska grundlagen är även efter dagens beslut oförändrad. Det gäller även offentlighetsprincipen.

Det är heller inte fråga om en inskränkning i offentlighetsprincipen, för vad är offentlighetsprincipen? Jo, det är att människor ska ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Handlingar blir allmänna när de inkommer till en myndighet, detta för att man ska kunna granska bakgrunden till hur myndigheter och maktpersoner behandlar medborgarna och på vilka grunder de fattar sina beslut. Det ska alltså finnas en insyn i bakgrunden till myndigheternas agerande. Detta är själva poängen med offentlighetsprincipen. Den är utomordentligt värdefull och det finns en total politisk enighet i denna kammare om att slå vakt om offentlighetsprincipen.

Offentlighetsprincipen är däremot inte avsedd för att någon enskild icke-myndighetsperson ska kunna provocera en annan icke-

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

myndighetsperson eller myndighet genom att äventyra dennes upphovsrätt till något vederbörande har skrivit.

Om Centerpartiet t.ex. skulle skriva ett internt papper om Centerpartiets taktik i den kommande valrörelsen skulle det möjligtvis inte ha något kommersiellt värde men dock anses som ett internt papper. Jag tror att även Åsa Torstensson skulle uppleva det som en provokation om någon som var oense med papperet tog tag i det och skickade in det till någon myndighet så att det blev en offentlig handling. Då kunde ju vem som helst gå och läsa hur Centern tänkte lägga upp sin valrörelse i ett papper som var avsett att vara internt.

Det här var ingen allmän handling och inte avsett att bli en allmän handling när det skrevs. Utan att ta ställning till scientologverksamheten i sig har den samma skydd. Vi kan inte ha ett skydd för de goda och ett annat för dem som vi upplever som mindre goda eller som har tvivelaktiga syften. Vi måste ha samma skydd för alla.

Fru talman! Jag har ju ett förflutet i det här sammanhanget, eftersom jag för ett par år sedan anmälde det här ärendet till konstitutionsutskottets granskning. Det skedde under den förra mandatperioden. Vi höll då före att såsom lagstiftningen såg ut borde regeringen inte först ha fattat ett beslut och sedan efter påtryckning ett annat beslut. Vi menade att det var klandervärt. Vi som ansåg detta var en minoritet i det dåvarande konstitutionsutskottet, jag själv och Peter Eriksson från Miljöpartiet.

Jag vill dock säga att vi var något framsynta, eftersom vi i vår reservation skrev:

”Är det så att Sverige bryter mot internationella avtal på upphovsrättsområdet så skall, enligt utskottet, denna fråga prövas för sig.” Detta var den formulering som vi i utskottet kom fram till för att reservationen skulle vara möjlig att behandla i kammaren.

Vi avslutade på följande sätt: Det ankommer på regeringen att avhjälpa en eventuell konflikt ”genom att antingen ändra Sveriges internationella åtaganden eller genom att lämna förslag till ändrad lagstiftning”. Det är just det sistnämnda som regeringen har gjort.

Man gör en väldigt stor principiell sak av detta. Samtidigt hävdar man att det bara gäller ett fall. Det är bara en gång som någon har försökt provocera yttrandefriheten genom att undergräva någon annans upphovsrätt.

Fru talman! Jag tror att varken Åsa Torstensson eller Per Lager kan nämna något annat fall eller säga att det i framtiden kommer att bli en strid ström av sådana här fall där någon med hjälp av offentlighetsprincipen ska äventyra någon annans upphovsrätt till ett verk som vederbörande har författat.

Men då är det väl inte en stor principalsak utan faktiskt en konflikt vad gäller rätten till ett utfört verk som inte är avsett att vara en allmän handling utan för att ha ett begränsat spridningsområde. Rätten till detta verk ska inte kunna äventyras av att någon så att säga försöker vrida offentlighetslagstiftningen genom att lämna in det till en myndighet.

Det här har ju inget att göra med att kontrollera myndigheternas maktutövning eller deras sätt att svara på medborgares undran eller klagomål eller med något som helst liknande som har med offentlighetsprincipen att göra. Det har bara att göra med att någon vill provocera och undergräva någon annans upphovsrätt.

Lagrådet säger faktiskt med anledning av det aktuella lagförslaget att det är en svag punkt i den svenska offentlighetslagstiftningen att en person endast genom att lämna in ett verk till en myndighet utan annat syfte än att underminera någons upphovsrätt kan åstadkomma att verket blir allmänt tillgängligt. Detta slår Lagrådet fast. När detta står så klart är det svårt att hävda att Sverige skulle ha framgång i en internationell konflikt kring huruvida upphovsrätten vid detta nära nog unika tillfälle skulle spänna mot offentlighetsprincipen.

Det är egentligen så, som Inger René och Barbro Hietala Nordlund har uttryckt det, att förslaget är försett med både livrem och hängslen. Dessutom kommer Sekretesskommittén att ytterligare utreda det för att se om det behövs några förändringar. Vi gör alltså en liten justering i sekretesslagen. Det är inte någon ändring av grundlagen och inte någon inskränkning i offentlighetsprincipen. Riksdagen kan tryggt ansluta sig till utskottsmajoriteten och stödja konstitutionsutskottets hemställan i dess helhet på denna punkt.

Anf. 27 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist nämnde själv att han i den här frågan har bytt fot, och det må han ha rätt att göra. Men vad jag särskilt funderar över är för det första att Kenneth Kvist säger att det här är ett unikt fall. Ändå är det en principalsak. Frågan är faktiskt om Kenneth Kvist tycker att den här provisoriska lösningen är hållbar. Det sista som Kenneth Kvist nämnde var att Sekretesskommittén kanske behöver göra ytterligare justeringar. Innebär det att den provisoriska lösningen enligt hans mening är helt riktig i förhållande till det aktuella unika fallet och till hotet om tvistlösningsförfarande?

Jag undrar för det andra: Om detta inte är en inskränkning med hjälp av sekretesslagsbestämmelser, vad är det då? Är det över huvud taget en ny lagstiftning?

Anf. 28 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! För det första har Per Lager nog inte förstått skillnaden mellan granskning och ställningstagande i lagstiftningsärenden. När man granskar regeringen gör man det utifrån den lagstiftning och de regler som gäller. I lagstiftningsärenden tar vi ställning till lagförändringsförslag. Med den lagstiftning som fanns menar jag att det var fel av regeringen att först fatta ett beslut och sedan efter internationell påtryckning fatta ett annat beslut i sekretessfrågan.

Men i reservationen poängterade vi att regeringen hade möjlighet att ändra lagstiftningen, och det är just det som man nu föreslår.

Fru talman! Det är för det andra inte jag utan Per Lager och Åsa Torstensson som hävdar att detta är en stor principalsak. Jag säger att de gör en stor principalsak av detta trots att man kan visa att det bara finns ett enskilt fall. Det finns dock en motsättning mellan upphovsrätt och offentlighetsprincip, där denna inte utnyttjas i offentlighetsprincipens syfte, nämligen att vara ett redskap för medborgarnas kontroll av myndigheter och offentliga makthavare, utan där offentlighetsprincipen används för äventyrande av ett annat enskilt rättssubjekts upphovsrätt.

Det är en skillnad. Det finns dessutom bara ett enda fall, och då är det egentligen över huvud taget inte någon inskränkning i offentlighetsprin-

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

cipen. Jag tycker alltså att vad vi inskränker är möjligheten för någon ytterligare som skulle komma på idén att missbruka offentlighetsprincipen, inte i dess syfte utan för att skada någon annan enskild.

Anf. 29 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Men, Kenneth Kvist, om det nu inte är en principiell fråga utan bara är ett enda unikt fall som råkar ha uppträtt på scenen, varför då en lagändring? Varför ska vi ändra sekretesslagen och upphovsrättslagen, vilket i sin tur innebär en inskränkning av offentlighetsprincipen, om det bara är fråga om det enkla och lilla som Kenneth Kvist vill göra det till? Då skulle väl inte någon lagändring behövas.

Kenneth Kvist nämnde vidare hans och Peter Erikssons anmälan av att konflikten mellan upphovsrätten och offentlighetsprincipen i internationella sammanhang medför att man måste titta på de internationella åtagandena. Kenneth Kvist nämnde att man i andra hand får titta på sin egen lagstiftning. Är det inte den ordningen som vi ska ha? Är det inte just ett sådant här tvistlösningsförfarande som skulle tala om vad den svenska grundlagen står för?

Anf. 30 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det är givet att vi inte ska ingå internationella avtal som strider mot våra lagar eller grundlagar. Men det är klart att när det finns en uppenbar konflikt mellan offentlighetsprincipen och andra lagar måste man väga in detta. Då måste man undanröja denna princip, för då är det ju en brist i vår egen lagstiftnings sammanhang. Och det är en brist.

Offentlighetsprincipen avser alltså den enskilde medborgarens möjlighet att kontrollera myndigheterna, grunderna för myndigheternas beslut och hur myndigheterna svarar och beter sig mot enskilda medborgare. Men offentlighetsprincipen har aldrig tillkommit för att en medborgare ska, om fru talman förlåter uttrycket, jäklas med någon annan enskild medborgare. Det är inte offentlighetsprincipens syfte, inte dess mål och inte dess avsikt. Och att täppa till denna icke avsedda möjlighet med offentlighetsprincipen är icke att inskränka offentlighetsprincipen.

Anf. 31 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Kenneth Kvists och Vänsterpartiets argumentering i den här frågan, som slutar med att det här är en frågeställning som inte berör våra grundlagar och att det är en liten justering av våra offentliga rättighetsprinciper.

Det är också ganska intressant att Vänsterpartiets argument om denna lilla justering, som vi ska anamma, och att vi inte ska prata om principer, uppkommer just efter att USA gör påtryckningar om att dra oss inför WTO-förhandlingar. USA:s påtryckningar får Vänsterpartiet att agera för ändringar i våra fri- och rättigheter med små justeringar. Detta trots att de andra i majoritetsunderlaget kan se att det här kan finnas beröringspunkter med våra grundlagar. Därför bör det vara en mer långsiktig och permanent lösning.

Min fråga till Kenneth Kvist är: Med dessa små justeringar, som Kenneth Kvist argumenterar för, ställer sig alltså inte Vänsterpartiet bakom att det krävs en mer grundläggande analys och genomarbetning genom den offentliga sekretesskommitté som är tillsatt?

Anf. 32 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Vi har inget emot att frågan analyseras ytterligare. Det är bra när det gäller alla frågor.

Men jag vill säga att jag nästan är mera oroad för ett kommande större beslut som så att säga ska röra själva offentlighetsprincipen, om nu denna utredning skulle komma fram till det. Det kan vara betydligt mera komplicerat än just denna väldigt begränsade, väldigt strikt avgränsade förändring av sekretesslagen.

Sedan gäller det vem som gör påtryckningar och inte. Det är egentligen ovidkommande i sammanhanget. Det finns en uppenbar konflikt mellan upphovsrätten och när man så att säga provocerar offentlighetsprincipen, inte från dess grundtanke, men försöker utnyttja den på ett sätt den inte har varit avsedd för. Denna konflikt finns där oavsett om det är USA eller något annat land som agerar. Den finns där immanent i vår lagstiftning, och vi bör ha en lagstiftning som hänger ihop. Sedan spelar det egentligen ingen roll vem som påtalar konflikten eller motsägelsen i sig. Man måste ta ställning i sak och inte göra politik av detta, och jag trodde inte att Centern så att säga offrade till någon allmän antiamerikanism.

Anf. 33 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Med tanke på Kenneth Kvists argument för att vi inte ska överdriva storheten i detta betänkande, som nu föreligger för beslut i kammaren, måste jag ändå, utifrån Centerpartiets synpunkter, just poängtera vikten av att om det finns frågetecken – vilket det kan finnas, kanske med samma argument som Kenneth Kvist har – då ställer Centerpartiet krav på att vi inte ska arbeta med provisorium.

Därtill måste jag då fråga, eftersom Kenneth Kvist återigen hanterar detta som en liten justering: Är det så att Vänsterpartiet och Kenneth Kvist därmed tycker att kammaren här och nu om några timmar ska hantera beslut enligt en specialbeställd och specialdesignad lagstiftning utifrån ett enskilt fall som har uppkommit och inte utifrån principer?

Anf. 34 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Bakom alla principer finns naturligtvis enskilda fall. Utan den konkreta verkligheten inga principer.

Men detta är ett udda fall, och jag vill säga att denna lagstiftning – allt annat är grova oförsämdheter – är framtagen i Sverige av Sveriges regering, av dess experter och tjänstemän, och kontrollerad och granskad av Lagrådet. Det är ingen annan makt som har lagt sig i den här lagstiftningen. Det är någonting som föreslås här och nu.

Lagstiftningen är hastig. Det är som Barbro Hietala Nordlund och Inger René har sagt: Vi vet inte utgången av en internationell rättslig process vad gäller handelskonflikter. Den kan leda till att vi då tvingas göra lagförändringar som inte är till sitt ursprung konstruerade, frammanladdade och diskuterade av svenska myndigheter. Därför tycker jag följande: Den här förändringen är begränsad. Den inskränker på intet vis offentlighetsprincipen i dess syfte eller anda. Den kan väl godtas, och jag yrkar än en gång bifall till hemställan i KU:s betänkande i dess helhet.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

Anf. 35 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Inger René och även Kenneth Kvist och Barbro Hietala Nordlund har varit inne på att det kanske föreligger en konflikt mellan de internationella avtalen och svensk lagstiftning. Men det är inte bara det. Det här scientologmaterialet har också åskådliggjort att det faktiskt finns en konflikt inom fri- och rättighetskapitlet i regeringsformen. I regeringsformen 2 kap. 1 § omnämns ju offentlighetsprincipen med hänvisning till tryckfrihetsförordningen, där den i sin tur beskrivs i ett helt kapitel.

Men det finns också i fri- och rättighetskapitlet en paragraf med nummer 19, som handlar om just upphovsrätten. Scientologmaterialet har då åskådliggjort att det finns en konflikt mellan de här två grundläggande fri- och rättigheterna.

Konflikter av den typen måste lösas genom avvägningar. Det bästa sättet är om man kan göra det inom grundlagens ram. Nu har vi ett väldigt krångligt system för att förändra grundlagen. Andra parlament kan göra det med kvalificerade majoriteter, men den möjligheten har vi inte i Sverige. Det tar lång tid. Om man upptäcker att det finns en konflikt och tycker att det är rimligt att man bör lösa den får man försöka hitta andra lösningar som är kortsiktiga. Det perspektiv som utskottsmajoriteten haft är att hitta en lösning som är rimlig och tillgodoser skyddet för upphovsrätten i det här sammanhanget.

Det är inte solklart att den här lösningen kommer att skydda scientologmaterialet. Helena Bargholtz var tidigare inne på att detta material är spritt. I tryckfrihetsförordningen 1 kap. 6 § sägs att en skrift är utgiven om den är spridd på ett visst sätt. Det brukar tolkas som att den är spridd till mer än ett fåtal, dvs. tre eller flera, enligt domstolsutslag. Det kan mycket väl vara så att det materialet inte träffas av bestämmelsen, men det ska jag låta vara osagt.

Det diskuteras att vi i förfarandet har varit utsatta för påtryckningar. Det är vi ju i tillvaron. Det är påtryckningar både utom landet och inom landet. Det är inget konstigt. Ibland gillar vi påtryckningarna och ibland gillar vi dem inte. Jag kan ta ett exempel från ett annat område. Danmark har länge krävt en stängning av Barsebäck. Det är klart att det är en del som gillar och en del som inte gillar Danmarks inställning i den frågan.

Per Lager ställde frågan om vi tidigare har varit utsatta för den här typen av *ad hoc*-lösningar. Nu pekade han på det internationella sammanhanget, och där kan jag kanske inte ge något exempel. Däremot hade vi en sådan lösning just på detta område, som gäller offentlighetsprincipen, våren 1993. Det visade sig i barnpornografimålen att man kunde skaffa sig kopior av materialet. Det var inte riktigt syftet med det hela.

Det var en mycket svårare lösning. Där fick man göra en inskränkning och utöka sekretessen för handlingarna. Det var en betydligt svårare avvägning. Det var alla partier som ställde sig bakom i den situationen. Nog har det funnits *ad hoc*-lösningar när man har sett att det funnits luckor i lagen. Man har försökt att göra det bästa möjliga av situationen. Det är heller inte rimligt att vi skulle tvingas till ett tvistlösningsförfarande som kanske skulle ge en mer långtgående lagstiftning än vad vi egentligen skulle vilja ha.

Jag uppfattade att Barbro Hietala Nordlund påstod att utskottet i sitt tillkännagivande har sagt att regeringen får avgöra frågan om tilläggsdirektiv till kommittén. Det har utskottet inte sagt i sitt betänkande.

Anf. 36 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! För mig känns det väldigt angeläget och viktigt att få säga någonting i samband med behandlingen av detta betänkande som tar upp upphovsrätten och offentlighetsprincipen. Det är en principfråga. Den föreslagna ändringen beror på en enskild händelse och inte en räkka av händelser. Det är svårt att se en parallell till den enskilda händelsen.

Vi har diskuterat USA:s roll. Det är klart att det har spelat en roll att det är USA som haft en mening i den här frågan. I kraft av sin storlek och den kraft man har bakom sig spelar det naturligtvis en roll. Minskad offentlighet ska blidka USA, som har ifrågasatt om Sverige med sin nuvarande lagstiftning uppfyller sina åtaganden enligt Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk och enligt det internationella avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätten.

I den proposition som regeringen har lagt fram och det betänkande som vi nu har att behandla föreslås att en ny sekretessbestämmelse införs till skydd för de uppgifter i vissa upphovsrättsligt skyddade verk som inkommit till en myndighet. Bestämmelsen föreslås gälla sådana verk som man antar inte tidigare offentliggjorts eller och kommit till myndigheten utan rättighetsinnehavarens samtycke.

Offentlighetsprincipen är av en oundgänglig betydelse för vår demokrati. Att upphovsrätten skulle kunna inskränka möjligheterna att få tillgång till allmänna handlingar, som blir konsekvensen av förslaget, är något man av principiella skäl måste ställa sig starkt avvisande till, på det sätt som jag nu gör.

Det gäller inte minst därför att vi nu står inför betydligt svårare prövningar inom ramen för det kommande EG-direktivet om upphovsrätt i informationssamhället. Det är förändringar som riskerar att bli än mer ingripande i offentlighetsprincipen än det nu liggande förslaget. Det är viktigt att vi hävdar vår lagstiftning.

Man bör avvakta med ett övervägande av behovet av lagstiftningsförändringar till dess yttrandet kommit från Offentlighets- och sekretesskommittén. Jag förutsätter att utredningen kommer att behandla den aktuella konflikten liksom hur offentlighetsprincipen nu ställs mot våra internationella förpliktelser på upphovsrättsområdet gentemot utländska upphovsmän.

En ytterligare fråga är huruvida USA kommer att låta sig nöjas med förslaget. Min inställning till det aktuella betänkandet är att offentlighetsprincipen inte ska inskränkas. Offentlighetsprincipen bör heller inte inskränkas mot bakgrund av upphovsrättsliga överväganden. Man kan därutöver ifrågasätta analysen av behovet av de föreslagna lagändringarna. Jag känner mig inte övertygad av den argumentation och det underlag jag hittills har kunnat få tillgång till.

Man väljer att föreslå en lagändring mot bakgrund av en enda unik händelse. Man har inte från någons sida redogjort för hur någon skulle komma att åsamkas någon skada. Inom flera EU-länder finns en mer kritisk granskning, och man följer scientologernas förehavanden på ett helt annat sätt. I Finland har man uppmärksammat rörelsen genom uppgifter som inte officiellt har kunnat bekräftas men som är allmänt bekanta. År 1997 ställdes i Frankrike 23 scientologer inför rätta, varav en medlem dömdes för mord, och även andra fängelsedomar har utdelats.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

Uppgifter om nya rättsliga processer med märkliga inslag har kommit in under det senaste halvåret. I Tyskland står scientologerna under ständig uppsikt av myndigheterna, och en bred utredning har tagits fram och tillhandahålls genom Bundestag; den har funnits tillgänglig på Internet. I Norge dömdes scientologerna att betala skadestånd till en f.d. medlem. I flera andra länder runtom i Europa har man också uppmärksammat dessa frågor. Slutligen kan jag nämna Grekland, som gått längst genom att förbjuda scientologerna. Det är inte min väg. Men det är intressant att sätta in den svenska debatten i ett europeiskt och internationellt sammanhang.

Jag tror att det vore positivt om de länder som har anledning att utbyta erfarenheter om scientologerna också tar till vara den möjligheten och gör det.

Anf. 37 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Vad som gör frågan så komplicerad är att den har föranletts av scientologmaterialet men att den handlar om en betydligt större fråga. Det gäller den principiella frågan om inriktningen av skyddet av upphovsrätten och offentlighetsprincipen. Det är den diskussion som vi har uppehållit oss vid väldigt mycket i dagens debatt.

Vi må tycka vad vi vill om scientologerna. Det finns många som har kritiska synpunkter. Jag vill gärna erkänna att jag själv känner mig tveksam till dem. Men samtidigt är det viktigt att de inte blir något slags martyrer i den här diskussionen. Jag vill bara erinra om att de av skattemyndigheten i Stockholm nu har fått status som allmännyttig ideell förening och fått skattebefrielse. Scientologerna är formellt behandlade som vilken annan organisation som helst.

Anf. 38 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra talaren om ämnet för dagen, upphovsrätten och offentlighetsprincipen. Det gäller inte enskilda ärenden.

Anf. 39 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag tror att det är väldigt viktigt att utöver de inlägg som varit om den rent tekniska utformningen av betänkandet se till vad det handlar om. Det här är en mycket unik händelse. Det är inte bara inlämnandet av materialet som är unikt i sig. Det är också en unik miljö som vi ska fatta dessa beslut kring.

Jag tycker att det är viktigt att man belyser det. Det här är inte vilken fråga som helst. Det är inte vilken lobbyorganisation som helst som man har i ryggen. Man har den sista kvarvarande supermakten som företrädare för sig. Vi kan inte behandla den här frågan på samma sätt som vi gör med många andra frågor. Vi måste också granska framväxten av det, bakgrunden till det, för att kunna se vad det kan leda till och vilka påverkan vi kan få framöver.

Anf. 40 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Självfallet är det viktigt att följa alla olika rörelser som vi anser vara olämpliga. Men jag anser inte att detta är huvudsaken i dagens ärende. Det kan finnas anledning för Offentlighets- och sekretesskommit-

tén att titta lite närmare på olika rörelser, och vad vår lagstiftning får för betydelse för spridningen av olika organisationers budskap. Men jag kan inte se att det är huvudsyftet med dagens debatt.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Upphovsrätten och
offentlighetsprincipen*

Anf. 41 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag sade också, i de delar jag hann med att säga på den korta tid jag hade, att jag inte sett det underlag som kan föranleda mig att göra ett annat ställningstagande. Jag har inte heller sett vad som brukligt är när man talar om handelsrelationer, dvs. att man tagit upp det hela i de europeiska sammanhang som vi brukar använda oss av. Man kan dra en parallell med hur upprinnelsen var när det gällde banankonflikten. Då fanns en helt annan anda och en öppenhet för att ta in intryck och föra en dialog med länder utanför Sverige. Denna hantering har man kunnat sköta på många olika sätt, och erfarenheterna kan man naturligtvis ta till sig fortsättningsvis framöver.

Anf. 42 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Vad vi tycker eller inte tycker eller har för uppfattning om scientologerna är fullständigt ovidkommande för detta ärende. Vad vi har att hantera är en konflikt mellan någon som författar ett verk och har det upphovsrättsliga förfogandet över vad han eller hon har gjort och någon som kan äventyra denna upphovsrätt genom att utnyttja offentlighetsprincipen. Det är där vi har en konflikt. Den gäller oavsett om det handlar om scientologer, ritningar på en bil från Volvo eller vad som helst. Vi kan tycka illa eller bra om det – det har ingen betydelse. Vi kan inte heller ha olika lagar beroende på vad vi tycker om olika företeelser, utan lagen får gälla lika för alla.

Fru talman! Carina Hägg säger att detta minskar offentlighetsprincipen. Jag kunde inte få något svar av vare sig Åsa Torstensson eller Per Lager på min fråga om på vilket sätt det egentligen gör det, så Carina Hägg kan nu få möjlighet att säga på vilket sätt detta minskar offentlighetsprincipen. På vilket sätt kommer den här lagen att försämra medborgarnas möjlighet att utöva insyn och kontroll av myndigheter och myndigheters maktpersoner?

Anf. 43 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Kvist talar om rättigheter för alla organisationer och alla enskilda individer att bli behandlade på exakt samma sätt. Just utifrån detta tycker jag att det här är en principiellt viktig fråga. Oberoende av om man är en stark organisation eller har starka lobbyföreträdare ska man bli bemött av den lagstiftande församlingen så att ens argument blir analyserade med samma seriositet. Det tycker jag är det grundläggande, och det som är viktigt.

I övrigt tycker jag att mycket av det som Kenneth Kvist tar upp framgår av betänkandet. För mig är det en principiell fråga hur vi förhåller oss till dem som har små möjligheter och dem som har stora resurser.

Anf. 44 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! För det första har nog inte konstitutionsutskottet i någon grad alls varit utsatt för lobbyverksamhet i sitt ställningstagande.

För det andra är det ovidkommande för ett ärende om man har en svag eller en stark lobbyist som stöder ens ståndpunkt. Vi har att ta ställning till saken. Vi kan inte ta ställning av ren oppositionslusta genom att säga: De där har en så stark lobbyist i bakgrunden, så därför måste de ha fel! Så är nog inte logiken.

Utskottet, regeringen och Lagrådet har funnit när vi har gått igenom ärendet att det finns en diskrepans mellan upphovsrätten och om man missanvänder offentlighetsprincipen. Denna diskrepans vill man råda bot på genom det här förslaget. Detta är sakens kärna, och jag tycker att det är ganska klart att vi måste råda bot på motsägelser och svaga punkter i vårt lagstiftningssystem.

Anf. 45 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Det är möjligt att Kenneth Kvist när han sitter i utskottet har tillgång till information som jag inte känner till. Det finns information som man kanske hade haft glädje av för att förstå ärendet. Men utifrån det som jag har kunnat läsa mig till i betänkandet och den debatt som har förts runt omkring detta har jag inte kunnat finna att det har varit någon brådska, och jag har inte kunnat finna det underlag som skulle ha gjort att vi skulle behöva gå till detta beslut i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

4 § Aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU9
Aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier (prop.
1999/2000:34).

Anf. 46 STIG RINDBORG (m):

Fru talman! Regeringens förslag om förvärv av egna aktier är ett steg i rätt riktning. Det ger ökad neutralitet mellan svensk och internationell lagstiftning, framför allt när det gäller lagstiftningen i övriga EU-länder. De invändningar man kan göra mot möjligheten att förvärva egna aktier kan i huvudsak bemästras med dagens lagstiftning. Det finns emellertid en del problem, varför det är viktigt att regeringen och Finansinspektionen noga följer utvecklingen på värdepappersmarknaden när lagen har trätt i kraft. Det finns en beredskap att omedelbart ingripa med åtgärder om något inte skulle fungera. Risk finns exempelvis för att företagsledningarna väljer att offentliggöra känslig information för att icke riskera straffansvar. Det kommer att öka kraven på marknadens förmåga att tolka den information som ges, men också kraven på de informationsregler som tillämpas på börser och marknadsplatser.

Beklämmande är emellertid att regeringen tvingats begränsa förslaget till företag som är noterade på börser och marknadsplatser. Det beror ju framför allt på senfärdigheten att åstadkomma en vettig beskattning av de mindre företagen – och detta i ett läge där det framför allt är de mindre

företagen som skulle behöva en möjlighet att förvärva och överlåta egna aktier.

Man kan konstatera att vi i dag saknar framför allt medelstora företag. Det är en följd av den socialdemokratiska behandlingen av dessa under gångna årtionden. Sverige har i dag färre medelstora företag än de flesta jämförbara länder. Det beror bl.a. på de svårigheter som under gångna årtionden funnits vid överlåtelse i samband med generationsskiftet och vid överlåtelse av mindre företag mellan olika delägare. Det kommer att bli betydligt enklare så fort vi får en lagstiftning där företagen får förvärva egna aktier. De aktiva i en familj i ett företag kan ju då, genom att företaget köper in aktier från övriga familjemedlemmar, åstadkomma detta genom den vettigare beskattning som ligger på bolaget än på de fysiska personerna. Samma sak gäller i samband med överlåtelse mellan delägare i aktiebolag, dvs. kompanjoner. Slutsats: Det är väsentligt att regeringen nu så snabbt som möjligt får fram regler för överlåtelser av aktier i de företag som ej är noterade.

Vad avser ”så snabbt som möjligt” har vi sagt att vi anser att vi vill ha fram ett resultat senast under det fjärde kvartalet detta år. Det är viktigt att det blir tidsangivelser från regeringens sida när den ska åstadkomma några prestationer. Vi är inte tillfreds med ”så snart det är möjligt”, som regeringen uttrycker sig i 1999 års proposition. Det är en gummiparagraf och ett gummiuttryck som gör att man kan säga: Vi har inte haft tid. Detta är angeläget.

Fru talman! Den föreliggande propositionen är ändå, trots att den inte tar upp de privata bolagen som egentligen är de viktigaste i dag, ett steg i riktning mot en anpassning till den alltmer gränslösa tillvaro vi lever i. Jag tillstyrker bifall till propositionen men yrkar samtidigt med eftertryck bifall till reservation nr 2.

Anf. 47 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! Vi debatterar nu lagutskottets betänkande nr 9 som behandlar regeringens proposition om aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier.

I korthet föreslår regeringen att publika aktiebolag vilkas aktier är noterade vid en börs eller annan reglerad marknad ska få förvärva och överlåta egna aktier. Sådana förvärv ska ske på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom ett förvärvserbjudande till aktieägarna. Överlåtelse av egna aktier ska ske enligt bestämmelser om nyemission eller på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. För förvärv och överlåtelse av egna aktier på en marknad utanför EES ska det krävas tillstånd av Finansinspektionen.

Förvärv av egna aktier får inte ske med större belopp än att det även efter förvärvet finns täckning för bolagets bundna egna kapital. Innehav av egna aktier ska få utgöra högst en tiondel av samtliga aktier i bolaget. Sker förvärvet i strid med lagens bestämmelser ska aktierna enligt förslaget avyttras inom sex månader. Beslut om förvärv och överlåtelse av egna aktier ska fattas av bolagsstämman eller, efter stämmans bemyndigande, av styrelsen.

För att minimera riskerna för missbruk av de föreslagna reglerna föreslås åtgärder mot kursmanipulation och förbud mot korttidshandel.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Aktiebolags förvärv
och överlåtelser av
egna aktier*

Även publika försäkringsaktiebolag får utvidgade möjligheter att förvärva och överlåta egna aktier.

Fru talman! Om vissa publika aktiebolag ges rätt att förvärva egna aktier kommer det att bidra till en mer effektiv resursanvändning av bolagens kapital. Företagen får bättre förutsättningar att föra tillbaka överskottsmedel till aktieägarna.

De senaste årens positiva utveckling inom svenskt näringsliv har inneburit att stora vinster har ackumulerats i många aktiebolag. Detta jämte en del större företagsöverlåtelser har gett upphov till överlikviditet i bolagen. En bidragande orsak kan vara att näringslivet inte har tillgång till lämpliga medel för att överföra intjänade vinstmedel till aktieägarna. De allra flesta företag eftersträvar ju en långsiktig och stabil utdelningspolitik trots variationer i intjäningsförmågan. Utdelningshöjningar sker därför normalt endast om den högre nivån kan antas bestå på längre sikt. En temporär utdelningshöjning för att under en begränsad tidsperiod återföra överlikviditet till ägarna anses kunna ge en felaktig uppfattning om företagets långsiktiga utdelningspolitik. En rätt att förvärva egna aktier skulle ge bolagen ett bättre instrument för att föra över överskottsmedel till aktieägarna. Detta kan vara samhällsekonomiskt önskvärt eftersom det normalt leder till att kapitalet investeras i nya verksamheter.

Ett annat skäl för att tillåta förvärv av egna aktier är att det möjliggör en bättre anpassning till aktieägarnas önskemål än vad vinstdelning gör. En aktieägare som vill ha en hög direktavkastning kan acceptera bolagets erbjudande om att köpa aktier, medan aktieägare som föredrar en långsiktig investering med låg direktavkastning kan avstå från att sälja sina aktier.

Ytterligare ett argument för förvärv av egna aktier är ökad konkurrensförmåga. Det förhåller sig nämligen så att samtliga övriga EU-länder tillåter att publika aktiebolag förvärvar egna aktier på de villkor som bestäms av EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. Det är även så i Norge där reglerna om förvärv av egna aktier trädde i kraft för drygt ett år sedan. Men vi här i Sverige har fortfarande kvar förbudet mot förvärv av egna aktier alltsedan 1895.

Det svenska näringslivet har under senare år genomgått en betydande internationalisering. Därför är det viktigt att det svenska regelverket ger svenska företag samma förutsättningar som deras utländska konkurrenter har. Det finns en risk för att avvikande svenska regler på detta område kan motverka investeringar i Sverige. Det finns en utbredd uppfattning om att denna möjlighet ger företagen ökad flexibilitet och därmed också ökad konkurrensförmåga.

Fru talman! Ett argument mot att tillåta förvärv av egna aktier är att det medför risker för kursmanipulation. En ordning som ger företagen möjlighet att påverka kursen på egna aktier kan inte accepteras. Därför kommer regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen att meddela föreskrifter om de handelsregler som en börs eller auktoriserad marknadsplats ska ha vid aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier. Det är viktigt att näringslivet självt agerar för att förebygga kursmanipulationer vid förvärv och avyttring av egna aktier.

Det kan nämnas att det inom Näringslivets börskommitté pågår ett arbete med att ta fram rekommendationer för handel med egna aktier. Finansinspektionen ska i nära kontakt med berörda börser och auktorise-

rade marknadsplatser utforma regelsystem för att effektivt förebygga kursmanipulation. För att motverka missbruk föreslår regeringen ändringar i insiderlagen så att den ska omfatta även aktiemarknadsbolags handel med egna aktier. Bolagen ska vidare anmäla innehav av egna aktier och ändringar i innehavet till Finansinspektionen. Detta ökar genomlysningen och förbättrar förutsättningarna för att ingripa mot missbruk. Även förbudet mot korttidshandel i insiderlagen föreslås bli gällande för ett aktiemarknadsbolags handel med egna aktier.

När det gäller kraven på information och offentliggörande av förvärv av egna aktier föreslås, genom en ny bestämmelse i lagen om handel med finansiella instrument, att ett aktiemarknadsbolag som förvärvar eller överlåter egna aktier ska anmäla detta till svensk börs eller auktoriserad marknadsplats där aktierna är noterade. Finansinspektionen föreslås få rätt att, efter bemyndigande av regeringen, föreskriva i vilken omfattning och på vilket sätt uppgifter om förvärvet eller överlåtelsen ska offentliggöras.

Fru talman! Frågan om huruvida privata aktiebolag ska få förvärva egna aktier utreds av en särskild utredare. I det utredningsuppdraget ingår bl.a. att se över den skattemässiga behandlingen av förvärv av egna aktier i privata bolag. Utredningen ska vara avslutad senast den 31 oktober 2001.

Fru talman! Därmed vill jag yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande LU9 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 48 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! För det första vill jag yrka bifall till reservation 1 och avslag på propositionen. Detta är en mycket dålig lag och en mycket dålig lagstiftning och ett gott exempel på hur lagstiftaren inte ska agera.

För en kort tid sedan var jag nere på Handelshögskolan i Jönköping och raljerade om den kommande lagen. Då fick jag bekräftat att det redan nu finns en studentuppsats som har gått igenom detta och kommit fram till att lagen egentligen inte ens kommer att nå sitt syfte. Att den sedan regelmässigt är ett elände är en annan sak.

Det har inte varit särskilt mycket debatt om detta. Det förefaller ligga någon slags ohelig allians mellan facket och storkapitalet i botten. När vi behandlade detta i Aktiebolagskommittén var jag och folktoppartisten Ulrika Stuart emot, och även Aktiespararna. Jag vet att Ulrika Stuart hade förankrat sig hos Anne Wibble. Det fanns alltså allvarliga principiella invändningar mot detta. Nu har Folkpartiet vänt och är inte ens här i kammaren i dag. Men jag är kvar, och jag är ensam. Jag vidhåller att den här lagstiftningen är galen.

Civilrättsligt måste vi hålla oss till gamla principer. Det blir mycket lättare i regelsystemet. Man kan inte äga sig själv. Man kan inte äga sina egna aktier. Man behöver inte vara jurist för att begripa det. Det är alltså principiellt fel. Om jag förvärvar aktien själv upphör aktierätten. Man ska inte kunna köpa egna aktier och sälja ut dem igen, alltså handla i sig själv. Det är begreppsmässigt fullständigt förvirrat och kommer också att medföra en mängd besvärlig följdlagstiftning. Man kan inte överblicka alla situationer, och sedan blir det problem.

Det är den civilrättsliga, grundläggande invändningen.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Aktiebolags förvärv
och överlåtelser av
egna aktier*

Sedan har vi kursmanipulationen. Det är alldeles märkvärdigt att vi ska införa regler som vi förstär kommer att leda till att man kan manipulera kurser. Vi inför en massa regler som ska begränsa detta, men vi såg senast häromdagen hur svårt det är att få rätsida på insiderhandeln. Vi vet ju att det inte kommer att fungera. Det är fullkomligt idiotiskt att införa lagstiftning som vi vet kommer att missbrukas. Ska vi någonsin få någon rätsida på ekobrottsligheten i landet måste vi börja med den grundläggande civillagstiftningen och inte här lagstifta på ett sätt som främjar oegentligheter.

När det gäller den internationella jämförelsen är det klart att det kan verka lite mäktigt att stå här och prata mot hela Europa. Men går man in i de här reglerna finner man att det inte är fullständig identitet. Om man t.ex. förvärvar egna aktier i England blir de ogiltiga och aktiebolaget ska omedelbart nedsätta aktiekapitalet. Det är en fullständigt självklar regel. Det är den linje som Aktiespararna följer. Ska man nu godta något som detta hade det varit den enda anständiga vägen. Den här vägen är helt vansinnig.

Om vi tittar på vad betänkandet innehåller ser vi att det är åtminstone 50 sidor lagtext bara för att reglera en sådan här utomordentligt liten del i aktiebolagsrätten. Det hade varit mycket enklare att justera reglerna om nedsättning av aktiekapital och hålla sig till det regelsystem som finns än att ge sig in i sådana här krumeluraffärer. Att lagstiftaren är inne och manipulerar själva systemet är ju oerhört stötande.

Som Stig Rindborg sade, jag yrkar med eftertryck avslag på detta.

Anf. 49 STIG RINDBORG (m) replik:

Fru talman! I en sådan här fråga, där Rolf Åbjörnsson har redovisat en helt avvikande mening i förhållande till flertalet i Europa när det gäller att förvärv av egna aktier strider mot civilrätten, hade det varit värdefullt om han hade haft lite mer tid för att utveckla de svepande dragen rakt över. De ger inte mycket hållhake på vad det egentligen är han stöder sig på. Det enda konkreta Rolf Åbjörnsson har sagt är att man nedsätter aktiekapitalet i England och det är det han tycker kunde vara väsentligt.

Jag kan inte se av vilket skäl det är på det viset. I en del länder behöver man inte ens betala in något aktiekapital, trots att det står i aktiekapitalsredovisningen att man har ett aktiekapital. Att det skulle vara en hake som innebär att Rolf Åbjörnsson är beredd att gå emot hela denna lagstiftning tycker jag är förvånande.

Nu kan Rolf Åbjörnsson få ytterligare någon minut för att utveckla sina synpunkter. Han har uppenbarligen ont om tid.

Anf. 50 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi kan hålla oss till den grundläggande problematiken med just kursmanipulation, eller som näringslivet säger, kursvård. Det är liksom huvudinvändningen, om vi bortser från de civilrättsliga komplikationerna, som jag inte tror är möjliga att gå in på här.

Just möjligheten att manipulera kursen öppnas genom att man både kan förvärva och sedan sälja ut aktier. När man på Microsoft såg att kursen sviktade gick man in och köpte egna aktier och uppehöll kursen. Det är inte särskilt komplicerat, och vi är egentligen alla helt överens om

att det här är en risk. Frågan är om det inte är ett faktum att det kommer att bli så.

Men då inför vi regler som så att säga ska stävja detta. Det är en hel räckelse med bestämmelser. Förmodligen är det så många bestämmelser att det gör att näringslivet inte kommer att utnyttja detta. Den 17 januari stod det i Dagens Industri: Vi är ointresserade av att förvärva egna aktier. Det är klart att man är det när det har blivit så här utomordentligt komplicerat.

Varför då införa den här regeln över huvud taget, när man är medveten om riskerna? Det är egentligen min grundläggande invändning mot detta. Den invändningen bärs också av Aktiespararna. Det är illavarslande att en organisation som biträder de små aktieägarna motsätter sig denna lagstiftning.

Anf. 51 STIG RINDBORG (m) replik:

Fru talman! Rolf Åbjörnsson har själv sagt att ett stort antal, för att inte säga flertalet i Europa och världen i övrigt, har det här systemet, med olika nyanser. Men totalt sett har de rätten att göra detta. Hur ser Rolf Åbjörnsson på konkurrensförhållandena för Sverige, som är ett land vars bolag har väldigt många relationer och där det allt övervägande är att de jobbar utomlands och spelar efter regler som vi med den föreslagna lagen tycker överensstämmer med de regler som finns i andra länder? Och hur ser han på chansen att behålla dem här?

Anf. 52 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi kan naturligtvis vara utomordentligt överens om att det är oerhört viktigt att vi har konkurrensneutralitet. Det måste vi verka för i alla sammanhang, naturligtvis också i ett sådant här sammanhang. Det får man så att säga väga av.

Som jag sade har Storbritannien inte den här regleringen. Jag är alldeles övertygad om att gick man igenom och verkligen undersökte reglerna i detalj skulle det nog inte vara alldeles entydigt hur det här faller ut.

Men jag säger att vi skulle kunna justera aktiebolagslagen på annat sätt, så att man på ett enkelt vis kunde sätta ned kapitalet, för det är det enda det här är fråga om. Vi behöver nödvändigtvis inte ge oss in i någonting som främjar oegentligheter.

Jag tror dessutom att det är hög tid att börja bromsa upp amerikaniseringen. Det kan jag vittna om från den egna affärsjuridiska byrån. Vi är lite bekymrade över alla tricks som nu kommer från USA och som används i näringslivet, framför allt på den finansiella marknaden. Det kommer att finnas skäl att rensa upp i den djungeln. Till slut kommer den att bli helt överblickbar, framför allt helt ohanterlig rättsligt sett.

Visst ska vi ha konkurrensneutralitet. Men vi kan vara lite tuffa också i de här hänseendena och inte bara göra som amerikanerna säger att vi ska göra i alla lägen.

Anf. 53 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Fru talman! Jag kan notera att Rolf Åbjörnsson använde starka ord i den här debatten. Han säger att i princip hela Europa samt Norge skulle ha en galen aktiebolagslagstiftning. Han använde även ordet ”idiotiskt” i sitt anförande.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Aktiebolagsförvärv
och överlåtelser av
egna aktier*

Jag har några frågor till Rolf Åbjörnsson: Betyder detta att Rolf Åbjörnsson har noterat att det finns speciella problem inom Europa kring den här lagstiftningen?

Vi vet ju att det finns ett önskemål från näringslivet att vi genomför denna förändring. Rolf Åbjörnsson hänvisar till en tidningsartikel från den 17 januari. Jag har Finanstidningen från den 18 februari här. Där skriver man i ledaren: "Mycket talar för att dynamiken i ekonomin kan öka, att kapitalet lättare hittar från etablerade, mogna företag till nya aggressiva och att det därmed kan ge en högre avkastning." Betyder det här att Rolf Åbjörnsson instämmer i att i och med det här förslaget kommer vi att få ett bättre resursutnyttjande inom näringslivet?

Och återigen det Stig Rindborg tog upp, konkurrensförmågan, den måste verkligen vara viktig.

Anf. 54 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag respekterar argumenteringen, men jag tror inte ett ögonblick på den.

Anf. 55 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag tror att Rolf Åbjörnsson har ett antal hjärnspöken. Det visade han ganska tydligt också när vi diskuterade den nya bokföringslagen, då han med samma uttryckssätt befarade att den ekonomiska brottsligheten skulle öka avsevärt och att lagstiftarna inte visste vad de gjorde. Det gör vi tydligen inte nu heller. Förslaget kommer att främja oegentligheter och det kommer att öka den ekonomiska brottsligheten.

Det här handlar om noterade aktier på börsen eller på annan reglerad marknadsplats. Ett regelsystem omkring detta finns, och de farhågor som Rolf Åbjörnsson har kommer inte att på något sätt besannas. Det intressanta i argumentationen från Åbjörnsson är när han i nästa andetag säger att den ekonomiska brottsligheten kommer att öka och att oegentligheter kommer att främjas – men ingen kommer att utnyttja detta! Det finns inget intresse. Om man inte utnyttjar systemet, hur främjar man då den ekonomiska brottsligheten? Hur frodas den ekonomiska brottsligheten om ingen använder sig av detta? De frågorna ställer jag till Åbjörnsson.

Det är väl Åbjörnsson och lagstiftarna i Liechtenstein som har samma uppfattning. Detta finns inte i Liechtenstein. Återköpsregler för aktier finns i i stort sett hela övriga Europa. Jag brukar beklaga när människor flyttar till Liechtenstein, men Åbjörnsson kanske ska flytta dit eftersom där finns ett system som passar Åbjörnsson i sammanhanget.

Anf. 56 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag tackar för tipset.

Jag håller med om att ingen kommer att utnyttja detta finns inget problem ur insidersynpunkt.

Jag kom att tänka på generaldirektören på Finansinspektionen, som är utomordentligt bekymrad över att alla de anmälningar som inspektionen har gjort om insiderhandel inte leder till någonting utan de ligger bara hos polis och åklagare. Det var ett stort insidermål i tingsrätten, och det blev frikännande dom.

I stort sett går det att säga att lagstiftningen inte fungerar. Tyvärr måste jag medge att egen erfarenhet säger att detta är ett bekymmer.

Moralen är inte så hög inom affärslivet att man kan förlita sig på att detta fungerar utan repressiv lagstiftning. Mot den bakgrunden ska inte något sådant införas.

Jag medger att detta är lite udda, men det hindrar inte att det vore fräscht om vi i Sverige kunde ha en rak, tydlig och rejäl lagstiftning. Jag förstår egentligen inte varför det är så kontroversiellt.

Anf. 57 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Vi pratar egentligen inte om insiderhandel. Rätten att återköpa egna aktier är en helt annan sak. Vi vet att det är problem med insiderhandel. Jag håller med om att lagstiftningen är tandlös på området. Vi kanske tillsammans kan kämpa för att se till att skärpa förutsättningsarna för insiderhandel, men när det gäller företags rätt att återköpa aktier i vissa situationer kan det, inte minst ur konkurrenssynpunkt, vara nödvändigt. Det är oerhört viktigt att vi har regler som gör att svenska företag kan konkurrera på den internationella marknaden. Annars blir det knepigt.

Jag är lite konfunderad över kristdemokraternas låga förtroende för företrädare för börsföretag och andra företag noterade på marknadsplatser. Om det är den kristdemokratiska uppfattningen om svenskt näringsliv blir jag faktiskt lite förfärad. Jag skulle vilja fråga Rolf Åbjörnsson om det är kristdemokraternas uppfattning eller om det är Rolf Åbjörnssons personliga uppfattning. Vi kanske kan ta frågan sedan i den efterföljande debatten om skattebehandling. Jag har samma frågor till Kenneth Lantz. Det kan vara intressant att få reda på om kristdemokraterna faktiskt har denna väldigt negativa och låga uppfattning om företrädarna för svenskt näringsliv.

Anf. 58 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag tror att jag är förankrad i partiet i denna debatt.

Det problematiska är att det är en insidersituation när man köper och säljer egna aktier och hela tiden har kunskaper som marknaden inte har. Därför införs det en hel del regler, anmälningsplikt och det ena med det fjärde.

Man kan tycka att detta är dystert. Det är lustigt att man på vänsterkanten har denna otroliga tilltro. Det är möjligt att ni inte är riktigt uppdaterade. Tyvärr är verkligheten ganska bister, och den blir egentligen bistrare och bistrare. Konkurrensen blir tuffare och tuffare. Det kommer att ställas stora krav på lagstiftaren att agera. Näringslivslagstiftningen är över huvud taget eftersatt i modern tid. Det har inte varit socialdemokratisk politik att ägna sig åt näringspolitik. Lagstiftningen är rudimentär. Det är intressant att Sveriges förnämsta sakkunnige inom aktiebolagsrätten och kapitalanskaffning, f.d. professor Stefan Lindskog, helt är emot lagstiftningen.

Anf. 59 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Åbjörnsson. När det gäller t.ex. utvidgade regler inom skatteflyktslagen, omstruktureringsregler där det går att manipulera, säger ni att ni inte ska göra någonting. Då det går att visa på konkreta fall, beteenden, inom näringslivet är det inte aktuellt med någonting. I stället framförs svepande formuleringar mot företrädare

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Aktiebolags förvärv
och överlåtelser av
egna aktier*

för svenskt näringsliv, och en lag införs där det ännu inte har blivit några konsekvenser. Men när det har framgått konsekvenser av ett handlande står ni och jamsar och vill inte göra någonting. Jag förstår inte vad ni är ute efter egentligen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

5 § Vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier, m.m.

Vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU12
Vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier, m.m. (prop. 1999/2000:38).

Anf. 60 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 12 behandlas de skattefrågor som blir aktuella med anledning av att aktiebolag ska kunna förvärva sina egna aktier. Om själva grundprincipen för beskattningen finns det inte så mycket att kommentera. Den aktieägare som har sålt sina aktier till bolaget behandlas på samma sätt som om han sålt aktierna på marknaden – reavinstbeskattning således.

Detta, fru talman, skulle i och för sig kunna vara utgångspunkten för ett anförande om den skadliga beskattningen av kapital i Sverige. Skatten på aktieägandet är dubbelt så hög som i övriga EU. Realisationsvinstbeskattning, dubbelbeskattning av bolagsvinster och förmögenhetsskatt är skatter som hindrar Sveriges ekonomiska tillväxt. Om detta är flertalet ekonomer helt överens, men riksdagsmajoriteten förnekar sambanden mellan tillväxt och skatt på tillväxtskapande. Med påståenden om rättvisa och rättvis fördelning viftar man bort oppositionens argument. Därför, fru talman, ska jag i dag betrakta betänkandet SkU12 enbart ur rättvisesynvinkel och koncentrera mitt anförande just på rättvisan.

Enligt betänkandet ska, som jag inledningsvis berörde, en överlåtelse av en aktie till aktiebolaget betraktas som en avyttring och utlösa reavinstbeskattning.

Men, fru talman, detta gäller inte om aktien är en s.k. kvalificerad aktie. Vad är då en kvalificerad aktie? Jo, det är en förskönande omskrivning av en aktie som ägs av delägare i fåmansbolag om dessa dessutom är aktiva i bolaget. För denna kategori företag gäller en femårig karenstid efter det att aktien blivit marknadsnoterad, och då gäller inte reglerna för reavinstbeskattning, utan vinsten ska i stället beskattas som utdelning.

Dessutom ska särbestämmelserna för fåmansbolag tillämpas. Detta innebär att utdelning på aktier i ett fåmansbolag beskattas för aktiva delägare eller närstående till de personerna i inkomstslaget tjänst till den del utdelningen överstiger vad som anses utgöra ”normal utdelning”.

Det här är komplicerade regler. Man kan kort sammanfattat säga att utdelningen sönderfaller i tre delar, nämligen en skattefri utdelning, en kapitalbeskattad utdelning och återstoden beskattas som inkomst av tjänst. Det är krångligt i överkant. Så denna regel ska fortsättningsvis

gälla även i de fall när aktiebolag köper sina egna aktier. Inga vackra ord om småföretagarnas betydelse kan dölja verkligheten. Fåmansföretagarna motarbetas i Sverige. Och, fru talman, kan detta anses vara rättvist?

Vi anser att de diskriminerande och orättvisa reglerna ska avskaffas och att det hade varit bra om vi i detta specialfall kunnat börja förändringsprocessen. Vi anser att fåmansbolagsdelägare ska beskattas på samma sätt som andra aktieägare vid bolags återköp av aktier och att samtliga fåmansbolagsregler avskaffas före årets slut.

Fru talman! När det gäller hanteringen av aktieägare med bosättning utanför landets gränser finns också en upprörande och svårförståelig bestämmelse. I den promemoria som ligger till grund för regeringens proposition föreslogs att kupongskatt inte skulle tas ut. Regeringen har gått ifrån detta, och betänkandet utmynnar i ett godkännande av regeringens linje. Om riksdagen i dag så beslutar, kommer aktieägare bosatta utanför landet att tvingas betala skatt på utdelning vid försäljning av aktier till följd av riktade erbjudanden.

Vad innebär då detta? Jo, *hela* köpeskillingen för aktien utan avdrag för anskaffningskostnaden beskattas med en kupongskatt! Om en aktieägare alltså har förvärvat en aktie för 100 kr, och värdet är oförändrat när aktiebolaget gör ett riktat erbjudande, belastas ägaren med 30 kr i skatt. Säljer han aktien på börsen får han tillbaka sina pengar, och ingen skatt tas ut. Regeringen är medveten om detta förhållande.

I propositionen står det så här: ”Det kan i och för sig antas att en sådan reglering skulle medföra att återköp genom riktade erbjudanden i praktiken inte kommer att vara ett alternativ för aktiebolaget i de fall det finns aktieägare i bolaget som är hemmahörande i utlandet. Skattereglerna kommer då att få en icke avsedd effekt. Emellertid anser regeringen att det förhållandet inte utgör någon övertygande omständighet för att avstå en beskattningsrätt. Av fiskala skäl bör kupongskatt tas ut i de situationer det är praktiskt möjligt. Av den anledningen bör kupongskatt tas ut i de fall återköp sker genom ett förvärvserbjudande riktat till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag. Vid återköp som sker på börs eller annan marknadsplats är det av ovan redovisade skäl däremot inte möjligt.”

Varför då kränga till livet när man kan sälja aktierna på börs eller annan marknadsplats och undgå skatten?

Men det räcker inte med detta, fru talman. Om man studerar EG-fördraget kap. 4 finner man där reglerna för kapital och betalningar. Huvudregeln i kap. 4 är att nationella restriktioner mot kapitalrörelser och betalningar mellan medlemsstaterna är förbjudna enligt artikel 56. I artikel 58 kompletteras bestämmelserna i artikel 56 med att medlemsstaterna kan ”tillämpa sådana bestämmelser i sin skattelagstiftning som skiljer mellan skattebetalare som har olika bostadsort eller som har investerat sitt kapital på olika ort”. Det låter bra ur regeringens synvinkel. Men det står också: ”De åtgärder och förfaranden som avses i punkterna 1 och 2 får inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller en förtäckt begränsning av den fria rörligheten för kapital och betalningar enligt artikel 56.”

Det finns inte vare sig i propositionen eller i betänkandet någon diskussion om hur EG-rätten ska tolkas när det gäller diskrimineringen av utlandsboende aktieägare. Som alla vet bedöms möjligheterna för med-

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Vissa skattefrågor med
anledning av att
aktiebolag skall kunna
förvärva egna aktier,
m.m.*

*Vissa skattefrågor med
anledning av att
aktiebolag skall kunna
förvärva egna aktier,
m.m.*

lemsstaterna att inrätta handelshinder under hänvisning till undantagsbestämmelserna mycket restriktivt i EG-rätten. Medlemsstaterna måste kunna visa objektiva skäl för att undantag ska tillåtas. Objektiva skäl ska dessutom tolkas restriktivt och ur EG-perspektiv, inte ur medlemsstaternas nationella perspektiv.

Fru talman! Ett minimikrav på regeringens proposition och utskottets betänkande är att man skulle ha visat hur man kommit fram till att de föreslagna bestämmelserna är förenliga med EG-rätten.

Fru talman! Vi ska alltså besluta om en lag som ingen kommer att tillämpa, därför att den är konfiskatorisk och att det finns ett fullgott, helt lagligt alternativ som inte har några skatteeffekter alls. Fiskala skäl åberopas. 30 % skatt på 0 kr är inte mer än 0 % på 10 miljoner kronor. Dessutom är det svårt att förstå hur man kan betrakta hela köpeskillingen som utdelning utan att ta hänsyn till vad som erlagts för aktien. Tycker Bengt Niska att detta är rättvist? Det finns starka skäl att anse bestämmelsen om kupongskatt på hela köpeskillingen som stridande mot både fördragstexten och andan i Romfördraget.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Jag har tre frågor som jag skulle vilja ställa till Bengt Niska.

För det första: Anser Bengt Niska att bestämmelserna i det nu ligande förslaget gynnar fåmansbolagen och underlättar utvecklingen av dessa bolag och deras ägare?

För det andra: Varför ska man frånga grundprincipen att utländska försäljningar av aktier är föremål för reavinstberäkning och ersätta denna med kupongskatt på hela köpeskillingen? Är inte detta en diskriminering av utländska ägare och svenska ägare bosatta utomlands?

Och slutligen för det tredje: På vilket sätt har bestämmelserna i EG-rätten beaktats, och anser Bengt Niska att möjligheten att få in några skattekrönor extra är ett så starkt bärande skäl som EG-rätten kräver för ett undantag från huvudprincipen?

Anf. 61 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Betänkandet som vi har att besluta om är en följd av regeringens två samhöriga förslag, nämligen propositionerna 34 och 38, som medger publika aktiebolag att förvärva och överlåta egna aktier, samt de förändringar i skattelagstiftningen som är en direkt följd av vad som är föreslaget i förstnämnda proposition.

Den socialdemokratiska regeringen har under många år kämpat för en skattemodell som tvingat företagen att låsa eller behålla kapitalet inom rörelsen. Beskattningen av ägarna och deras eventuella uttag av vinstandelar har varit alltför höga och omöjliggjort nya investeringar och satsningar på nya projekt och efterföljande företag, som rimligtvis borde kunna skapa ännu större sysselsättning för arbetssökande. Denna modell har skapat rika företag och rörelser men tyvärr också fattiga företagare.

Kristdemokraterna tror att ett avskaffande av dubbelbeskattningen skulle ha betydligt gynnsammare effekter för näringslivet och investerarna. Därför har vi under flera år lagt förslag om att avskaffa dubbelbeskattningen på utdelningsinkomster, och detta är grunden till vårt ställningstagande att yrka avslag på propositionen och utskottets hemställan.

Jag vill alltså yrka bifall till reservation 2 under mom. 1.

Regeringens förslag om rubricerade förändringar ska emellertid inte ses med helt mörka ögon. Det är en fingervisning i rätt riktning. Ja, man kan faktiskt tala om en helomvändning vad beträffar synen på kapitalallokering och öppningen att motverka inlåsnings effekterna av kapital i företagen. Detta är i och för sig bra, även om det endast ska gälla publika företag.

Kristdemokraterna menar dock att den metod regeringen valt är felaktig, och en annan ordning borde vara bättre för att minska inlåsnings effekterna i företagen. Även om detta är en i andra länder mycket använd modell så rättfärdigar inte denna tanke att vi till fullo ska följa i deras spår.

Kristdemokraterna har sedan lång tid förespråkade att dubbelbeskattningen avskaffas. Genom denna modell uppnår man samma mål som regeringen önskar men med så pass mycket enklare regelverk. Det skulle dessutom bli symmetri i beskattningshänseende dels mellan riskfritt banksparande och aktiesparande, dels mellan noterade och onoterade privata och publika bolag.

Vi vill genom vårt ställningstagande att regeringen ska arbeta fram regler som inte missgynnar fåmansföretagen. Avskaffad skatt på utdelningsinkomster kombinerat med vad jag här har sagt skulle gynna hela näringslivet och dess resursanvändning på ett bättre sätt. Det skulle bli skattemässig neutralitet i förhållande till vad vi traditionellt kallar riskfritt banksparande.

Detta ligger till grund för vårt ställningstagande att yrka avslag på utskottets hemställan vad gäller proposition 38 i de delar som avser förändringarna till följd av proposition 34.

Anf. 62 BENGT NISKA (s):

Fru talman! Vi diskuterar här i dag skatteutskottets betänkande nr 12. I betänkandet, som bygger på förslag från regeringen om förvärv av egna aktier, föreslås att vi fattar beslut om en ny associationsrättsreglering som gäller förvärv av egna aktier. Dessa förvärv ska få ske på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller en annan reglerad marknad inom EES.

Finansinspektionen ska kunna ge tillstånd till förvärv på marknad utanför EES. Förvärv ska också få ske efter ett erbjudande riktat till samtliga aktieägare eller samtliga ägare av aktier av ett visst slag. Innehavet av egna aktier ska få utgöra högst en tiondel av bolagets samtliga aktier. Egna aktier som förvärvas i strid med bestämmelserna ska avyttras inom sex månader.

Förslaget om återköp av egna aktier är en anpassning till vad som gäller i flertalet europeiska länder och syftar till att skapa nya möjligheter för aktiebolag att föra tillbaka överskottsmedel till aktieägarna. Målet är ett effektivare utnyttjande av bolagens och näringslivets resurser. Beroende på i vilken utsträckning återköp av aktier kommer att ersätta utdelningar beräknas den varaktiga statsfinansiella kostnaden till ca 400 miljoner kronor per år. Det handlar med andra ord om en betydande lättnad i kapitalbeskattningen.

Det här är dock inte tillräckligt för kristdemokraterna. De yrkar i sin reservation på en helt slopad utdelningsskatt. Detta behandlade utskottet senast i samband med budgetberedningen. Utskottet avstyrkte då förslagen med hänvisning till att ett slopande av skatten på aktieutdelningar

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Vissa skattefrågor med
anledning av att
aktiebolag skall kunna
förvärva egna aktier,
m.m.*

inte är ett verksamt medel för att öka de större företagens investeringsbenägenhet.

För de små och medelstora företagen ansåg utskottsmajoriteten att man inte ska bortse från att den personliga kapitalinkomstbeskattningen inverkar på avkastningskravet och därmed i viss mån fungerar som en skatt på företagens investeringar. Detta förhållande har emellertid beaktats genom de särskilda lättnader som sedan 1997 gäller vid beskattning av utdelningar och reavinster på onoterade aktier. Utskottsmajoriteten har inte ändrat uppfattning i den här frågan sedan budgetberedningen.

I den moderata och folkpartistiska reservationen framhålls att proposition 38 innebär en lättnad vad gäller utdelningsskatten och att förslaget är ett steg i rätt riktning.

Men de anser att delar av propositionens förslag ska avslås. De anser inte att det finns anledning att införa särregler vid förvärv av egna aktier i avvaktan på en översyn av 3:12-reglerna. När det gäller denna fråga vill jag bara hänvisa till vad regeringen och vi i utskottsmajoriteten har framhållit i utskottsbehandlingen. 3:12-reglerna är föremål för en översyn som också ska innefatta den skattemässiga behandlingen av återköp i privata bolag.

Fru talman! Reservanterna har också synpunkter på kupongskatten. Från utskottsmajoritetens sida instämmer vi i regeringens bedömning att inlösen och återköp i kupongskattehänseende så långt som möjligt bör behandlas på samma sätt och att kupongskatt av statsfinansiella skäl bör tas ut i de fall där det är praktiskt möjligt, dvs. i de fall där återköp sker genom ett förvärvserbjudande riktat till samtliga aktieägare och samtliga ägare till aktier av ett visst slag.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 63 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Jag ställde i mitt anförande tre frågor till Bengt Niska, och han har inte med ett ord berört någon av dessa frågor. Jag ska då upprepa dem. Den första gällde på vilket sätt de här bestämmelserna kan främja de mindre företagens utveckling. Den andra gällde varför man ska ha en grundprincip för beskattning av aktier i Sverige, alltså reavinstbeskattning, och en helt annan när det är ägare som bor utanför landet. Den tredje gällde hur detta överensstämmer med EG-rätten. På den senare punkten skulle jag gärna vilja ha en utläggning. Det här är ju fråga om en internationell beskattning.

Anf. 64 BENGT NISKA (s) replik:

Fru talman! Jag skulle först vilja ställa en liten fråga till Carl Erik Hedlund: Tycker Hedlund att det finns någon skatt som är riktig över huvud taget?

Sedan skulle jag vilja säga att det sker en översyn av 3:12-reglerna. Den kommer att vara klar nästa år. Den tar upp den problematik som Carl Erik Hedlund har berört. Jag kan svara Hedlund så här: Man kan inte få allt här i livet. Vi från utskottsmajoritetens sida anser att de förslag som vi har lagt fram är väl avvägda. Vi hänvisar till skrivningen i propositionen och betänkandet.

Anf. 65 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Jag är ledsen, men jag måste faktiskt ställa ytterligare en fråga till Bengt Niska. Kan Bengt Niska förklara för kammaren varför man inför en skatteregel av fiskala skäl som dels, som jag har berört i mitt anförande, strider mot EG-rätten, dels i praktiken inte kommer att ha någon reell betydelse? Det står ju i både betänkandet och propositionen att om jag säljer mina aktier på en marknadsplats, på en börs, då är det ingen kupongskatt. Det är bara fråga om det här speciella fallet, att det är ett förvärvsinbjudande från aktiebolaget. Då ska jag beskattas för hela köpeskillingen. Varför denna orättvisa? Det borde väl Bengt Niska i alla fall kunna svara på?

Anf. 66 BENGT NISKA (s) replik:

Fru talman! Hedlunds tolkning av EG-rätten får stå för honom. Vad gäller de fiskala delarna är det så att det parti som jag företräder, liksom stora delar av utskottsmajoriteten, kanske allihop, är måna om en välfärdsstat för alla. Därför är stora som små bidrag till det allmänna välkomna.

Anf. 67 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp en av Hedlunds frågor, som bevisligen inte besvarades, nämligen om Niska anser att det här främjar småföretagarna. Det är ju så att småföretagarna är en grupp som säkerligen kommer att bidra väldigt mycket till en god tillväxt och sysselsättning i det här landet i framtiden. På vilket sätt kan den här lagstiftningen då förbättra möjligheterna för småföretagare att utöka och behålla sina företag och också upprätthålla det krav som de själva självfallet ställer, nämligen vinstsyftet? Det är en starkt bidragande orsak för att driva ett företag.

Anf. 68 BENGT NISKA (s) replik:

Fru talman! Jag kan svara Lantz på det sättet att småföretagarna finns ju med i översynen av 3:12-reglerna. Vi får invänta vad som kommer ut av detta. Vi kan inte gå händelserna i förväg. Det innebär att Lantz och jag får vänta på detta.

Anf. 69 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Det visar i så fall att det finns en del brister i den befintliga lagstiftningen. Varför har man då inte redan förekommit detta? Ska man tillsätta en utredning så kunde man ha väntat lite grann med den här lagstiftningen och förberett ärendet ordentligt. Visa på något konkret sätt hur småföretagarna känner stimulans och glädje över den här nya lagstiftningen! Det skulle jag uppskatta, och det skulle säkerligen också flera andra med mig göra här i kammaren.

Anf. 70 BENGT NISKA (s) replik:

Fru talman! Det här är ju redan behandlat 1997, då det blev lättnader i de här frågorna. Sedan är det så, Lantz, att ingen lagstiftning någonsin är fullständig. Det är naturligtvis så att det är en process – så även i detta fall.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Vissa skattefrågor med
anledning av att
aktiebolag skall kunna
förvärva egna aktier,
m.m.*

Anf. 71 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Som jag sade i mitt tidigare anförande när vi behandlade den civilrättsliga delen tycker vi inom Vänsterpartiet att detta är ett bra förslag. Vi välkomnar att den här typen av återköp av egna aktier faktiskt kan ske. Det finns i stort sett bara ett parti i kammaren som har en annan uppfattning. Det partiet har dessutom här i kammaren i dag uttalat ett ganska stort misstroende när det gäller det svenska näringslivet och dess sätt att bedriva ärlig upplysning och bete sig ärligt.

Om företrädarna för storföretagen är oärliga, som kristdemokraterna säger, borde faktiskt de små företagen ha ett ännu större intresse av att manipulera. Är det kristdemokraternas uppfattning att även små och medelstora företag är oärliga och att det här förslaget då leder till att den ekonomiska brottsligheten ökar, som er företrädare sade i föregående anförande? Det är en fråga direkt riktad till Kenneth Lantz.

Sedan gäller det som sagt skattebehandlingen i samband med den typ av inlösen som vi ska diskutera. Då hör vi från moderaterna att utländska ägare plötsligt missgynnas – det är ganska intressant att höra. Hur många gånger har vi inte hört moderaterna säga att de svenska aktieägarna missgynnas? Det handlar om att man ska ta ut en kupongskatt.

Man gör bedömningen att det här är att likställa med utdelning. Den bedömningen kan man faktiskt göra rent teoretiskt, och det är kanske riktigt att göra den bedömningen. När man i andra lägen tar ut kupongskatt ska man ju även göra det i detta fall. Det bör också påpekas att kupongskatten finns, eftersom de utländska investerarna inte betalar någon reavinstskatt i Sverige. De betalar skatt på reavinsten i det land där de hör hemma. I många av de länderna har man en väldigt låg beskattning för detta, vilket innebär att de faktiskt normalt sett gynnas, precis som moderaterna säger, i förhållande till de svenska. Vi har ju en högre skatt på reavinst i Sverige osv. Det finns t.o.m. länder där man inte har någon reavinstbeskattning alls. Därför har vi en kupongskatt. Det intressanta med kupongskatten är dessutom att detta avräknas genom de dubbelbeskattningsavtal som vi har. Skälet till att man tar ut det här på försäljningssumman i det här sammanhanget är naturligtvis att man vill förenkla. Det skulle vara väldigt svårt att göra på något annat sätt, eftersom kupongskatten är en källskatt.

3:12-reglerna är, som tidigare har sagts, föremål för en utredning. Jag tycker inte att vi i detta sammanhang ska ändra på 3:12-reglerna i förväg. Vi kommer att se till att 3:12-reglerna förändras. Det finns ganska många diskriminerande inslag i 3:12-reglerna. Det är vi nog eniga om. Men låt den utredning som har hand om den här frågan komma med sina förslag först. Sedan kan vi diskutera den biten.

På vilket sätt gynnar det här småföretagen? Det gynnar inte småföretag. Den här lagstiftningen är inte alls riktad mot småföretagen. Den är riktad mot en reglerad marknad, i princip börsen och några ytterligare marknadsplatser. Det här är inte riktat mot de små företagen. I samband med att man tittar på 3:12-reglerna kommer dessa saker att lösas sig. Ni får nog vänta tills den utredningen är klar.

Jag blir inte klok på vad kristdemokraterna anser om skattefrågan. De har en reservation där det talas om att man ska ta bort dubbelbeskattningen på utdelningen för att det ska bli en överensstämmelse i beskattningen av banksparande respektive aktiesparande. Men hur är det ur placerarper-

spektivet? Om jag lägger pengar på aktier och får utdelning ska det inte beskattas. Däremot ska man beskattas för räntorna på banken. Det är vad kristdemokraterna skriver. Det är mycket märkligt. Dessutom säger ni inte ett dugg om vad ni tycker, men ni tycker tydligen att beskattningen i övrigt är helt okej. Ni vill ta bort utdelningsskatten i stället. Jag förstår faktiskt inte vad som står i er reservation. Om man ska hänvisa det här till själva ärendet som sådant vill ni faktiskt även ta bort reavinstbeskattningen, om ni ska vara konsekventa. Har ni täckning för det i budgeten – det handlar om uppemot 15 miljarder? Det har ni inte. Ni säger att inte bara utdelningsskatten ska tas bort utan även reavinstbeskattningen. Annars ställer ni upp på den beskattning som finns. Då förstår jag inte varför ni har en reservation över huvud taget.

Till Hedlund vill jag säga att det intressanta också är att remissinstanserna har sagt att det här är okej. Juridiska instanser, som kammarrätten osv., har sagt att det här är den enda rimliga vägen att gå, efter att de har vägt för- och nackdelar mot varandra. Näringslivets skattedelegation har haft en annan uppfattning; det är kanske inte något att förvåna sig över. Och VPC anser att kupongskatt inte bör tas ut vid likvidation. Det kan man i och för sig diskutera. Men i övrigt är remissinstanserna egentligen helt eniga.

Det som förvånar mig är att moderaterna i alla andra lägen klagat över att svenska investerare missgynnas. När man nu försöker jämna ut det lite grann i ett avseende står de plötsligt upp för dem som redan är gynnade. Det tycker jag är lite märkligt. Jag kan travestera en gammal partiledare och säga: Någon jävla ordning får det vara. Ursäktta svordomen, fru talman, men det var ett citat.

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 72 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Till Per Rosengren vill jag anföra följande:

Vi utgår absolut inte från att folk vill manipulera med skatten. Tvärtom har vi som utgångspunkt att folk tycker att det är häftigt att betala skatt. Det ska vara rätt riktning på skattenivån, och det ska vara rätt stimulans när det gäller att sköta det här. Att det inte skulle betalas någon reavinstskatt har jag absolut inte någon förståelse för.

Vänstern har däremot alltid gynnat storföretagare. Jag tycker att det är häftigt att betala skatt. Ni kanske tycker att det är häftigare att gynna storföretagarna och missgynna småföretagarna. Jag skulle vilja att Per Rosengren utvecklade detta. Skulle Per Rosengren kunna tala om ifall det finns en stimulans även för småföretagarna när det gäller de synpunkter som Rosengren framför? Allra häftigast skulle det vara om vi skulle kunna ta bort dubbelbeskattningen. Då skulle vi känna oss nöjda, och det har vi täckning för, Per Rosengren.

Anf. 73 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag lyssnade på Åbjörnsson förut. Jag förstår inte vad Kenneth Lantz säger när han säger att det är häftigt att betala skatt. Det handlar inte om det. Vi har hört från en kristdemokratisk företrädare att näringslivet beter sig på ett manipulerande sätt. Dessutom skulle det här förslaget, eftersom näringslivet beter sig på det här sättet, öka den ekonomiska brottsligheten. Det har vi hört Åbjörnsson säga. Jag frågar återi-

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Vissa skattefrågor med
anledning av att
aktiebolag skall kunna
förvärva egna aktier,
m.m.*

*Vissa skattefrågor med
anledning av att
aktiebolag skall kunna
förvärva egna aktier,
m.m.*

gen Kenneth Lantz om det är kd:s uppfattning att det är på det sättet. I så fall borde det ligga ett ännu större intresse hos de små och medelstora företagen – eftersom det där finns ett större egenintresse – av att också manipulera i en än större omfattning. Är det kristdemokraternas uppfattning?

Sedan talar ni om att ta bort dubbelbeskattningen. Javisst, ta bort skatten på utdelningen. Sedan säger ni att man ska jämställa beskattningen på banksparande och aktiesparande. Men då gynnar ni ju aktiesparandet i ännu större utsträckning. Utdelningen därifrån blir skattefri, medan utdelningen från en bank, dvs. räntan, blir skattepliktig. Är det verkligen att jämställa dessa ur spararperspektivet?

Sedan gällde det detta med småföretag och stora företag. Jag tror att vi är ensamma här i kammaren – vi har blivit nedröstade av bl.a. kristdemokraterna – om ständpunkten att det mest verksamma för småföretag skulle vara att införa lättnader när det gäller sjukreglerna, dvs. arbetsgivarinträdet. Det har vi föreslagit vid ett flertal tillfällen, och det har kristdemokraterna gått emot. Det är det småföretagen i första hand pekar på när det gäller lättnader. Vi har också laborerat med grundavdrag när det gäller egenavgifter och en mängd andra förslag. Vi har nog kommit med mycket mer konkreta förslag än vad kristdemokraterna någonsin har gjort. Ni har bara svepande formuleringar.

Anf. 74 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Om jag inte är helt felunderrättad fanns det, när det gäller det som Rosengren nu tar upp om sjukförsäkringen, ett förslag i socialförsäkringsutskottet där Vänsterpartiets representant visst inte orkade hålla näsan över ytan utan lade ned sin röst i stället för att ta ställning för det här förslaget.

När det gäller vad min kollega Åbjörnsson förde fram tidigare är väl vår inställning snarast att vi inte vill inleda folk i frestelsen att missbruka systemet. Det Åbjörnsson förde fram var att det finns en risk för det, och då ska vi inte öppna spelplanen så att det finns möjligheter för detta. Det är ren omtanke om individen. Det ska finnas ett skattesystem som är efterlevansvärt och möjligt att följa, och då krävs det enklare regler. Det är därför vi har fört fram förslaget om avslag på dubbelbeskattning i stället för det tämligen komplexa regelverk som följer av den proposition och det betänkande som vi debatterar just nu.

Anf. 75 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Vi ska inte införa de här reglerna, som ska skapa konkurrensneutralitet mellan svenska och utländska företag, eftersom de kommer att manipuleras av svenska företagare och företrädare för svenskt näringsliv. Det är fantastiskt att höra! I stället ska vi lösa detta genom att ta bort skatten på utdelningen. Men hur gynnar det de stora bolagen? De bryr sig väl över huvud taget inte om ifall man tar bort skatten på utdelningen.

Frågan hänger fortfarande i luften. Nu har vi alldeles nyss tagit ett beslut. Var står kristdemokraterna i den konkreta skattefrågan? Ska man beskatta som det föreslås här? Det uppfattar jag att man ska göra. Nej, man ska ta bort utdelningsskatten. Men hur löser det problemet med inlösen av aktier? Ni har ju skrivit en reservation som inte har med ären-

det att göra. Ni reserverar er inte i det aktuella fallet mot den föreslagna beskattningen, utan ni vill ta bort utdelningsskatten i stället. Men vad säger ni om att detta vid inlösen av aktier ska beskattas som vanlig försäljning? Vad har ni för uppfattning om det?

Det här är ju ren demonstration, ren plakatpolitik. Ni är inte ens insatta i sakfrågan. Ni tar inte ställning i sakfrågan i det här fallet. Möjligtvis tar ni den ställningen att ni faktiskt bifaller betänkandets förslag. I så fall tackar jag för det.

Anf. 76 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Per Rosengren. I sin retorik avslöjar han sin rätta färg. Han tycker att vi moderater, som brukar tala om att svenskt näringsliv missgynnas gentemot utländska konkurrenter, nu borde jubla över att vi inför en kupongskatt och försvårar för utländska ägare av svenska aktiebolag. Men vi jublar inte. Vi är inte plane-konomer, utan vi hyllar i stället den fria rörligheten på marknaden. Vi vill att det ska vara samma konkurrensvillkor för svenska och internationella företag.

Det är därför vi motsätter oss att man så uppenbart ifrågasätter de EG-bestämmelser som finns, såväl i Maastrichtavtalet som i Amsterdamavtalet. I det senare är det t.o.m. förtydligat att det ska vara exceptionella skäl för att man ska kunna göra avvikelser. Ingen företrädare för majoriteten har här från talarstolen med något ord berört det faktum att vi diskriminerar utländskt ägande. Det ställer vi aldrig upp på.

Jag ställer en rak fråga till Per Rosengren: Tycker Per Rosengren att det är riktigt, och jublar Per Rosengren av det faktum att vi nu ska missgynna utländska ägare?

Anf. 77 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! De regler som föreslås här torde inte strida mot EG-rätten. Sådana här regler är oftast införda av den anledningen att man inte ska ragga till sig företag osv. I detta fall torde inte de föreslagna reglerna strida mot det. Jag har oerhört svårt att se att någon EG-rättslig instans i det här sammanhanget skulle kunna komma fram till någonting sådant.

Sedan talas det om samma konkurrensvillkor och om att vi skulle försvåra. Men det gör vi inte. Vi fullföljer det som gäller: När vi inte kan komma åt utländska ägare i olika sammanhang, eftersom de inte betalar någon skatt på reavinster osv. här i landet, har vi en kupongskatt i stället. Det är den metoden vi använder. Det är därför vi har kupongskatteinstitutet.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Vissa skattefrågor med
anledning av att
aktiebolag skall kunna
förvärva egna aktier,
m.m.*

Det som är intressant i sammanhanget är att alla dubbelbeskattningsavtal som är slutna bygger på att det finns kupongskatter och att den kupongskatten avräknas vid den nationella beskattningen i nästa led. Det är ju så hela skattesystemet fungerar. Om detta skulle strida mot EG-rätten är det ganska mycket som gör det av de ingångna dubbelbeskattningsavtal som i dag finns.

Anf. 78 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Jag tror inte att det båtär särskilt mycket att nu diskutera de juridiska implikationerna. Med all sannolikhet kommer det att bli en anmälan till EG-kommissionen om den här lagstiftningen, eftersom vi anser att den på ett uppenbart sätt bryter mot EG-rätten. Detta får alltså avgöras av andra som är mer lagfarna än både Per Rosengren och jag.

Men jag skulle i alla fall vilja ta upp det här med kupongskatten, som Per Rosengren med sådan emfas försvarar. Hela köpeskillingen, oavsett vad man har betalat tidigare – man kanske t.o.m. har en förlust på den – ska alltså bli föremål för beskattning i Sverige vid källan. Det rör sig dock om marknadsnoterade aktier. Som det konstateras både i propositionen och i betänkandet är försäljningen helt fri från all beskattning i Sverige om den sker över börs. Varför ska man då i det här specialfallet, att det är aktiebolaget som går ut med ett riktat erbjudande, tillämpa kupongskatten? Det är ju så lätt att kringgå det hela eftersom det är marknadsnoterade akter. Varför ska man införa en sådan här bestämmelse som för det första enligt min uppfattning strider mot EG-rätten, för det andra förmodligen inte kommer att ha någon praktisk effekt? Varför ska man röra upp så mycket damm kring det?

Anf. 79 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Nu var det faktiskt inte jag som gav mig in i de juridiska komplikationerna och ville diskutera dem. Carl Erik Hedlund säger att vi kanske inte ska diskutera detta utan överlåta det åt andra rättsliga instanser. Ändå avslutar han med att återigen säga att detta strider mot EG-rätten. Jag hävdar att det inte gör det. Låt då en EG-rättslig instans ta detta under beaktande, så får vi se vem som har rätt i fråga om bedömningen av EG-rätten.

När det gäller EG-rätt vet man som sagt aldrig hur det går. Hur de kommer fram till sina beslut i slutändan kan man kanske diskutera; den bedömningen kan vi väl vara eniga om.

Sedan gällde det kupongskatten. Det är ju förenklingsregler som ligger bakom att man tar ut det på hela försäljningsbeloppet i det här fallet. Det är väl tämligen klart. Om sedan några väljer att sälja på en marknadsplats – ja, låt dem göra det då. Då får vi i alla fall en notering i Sverige om vad som händer och sker.

När man löser in på detta sätt och kupongskatt tas ut är det förenklingsregler som ligger till grund för att man tar det här på försäljningen. Det är det gängse sättet att arbeta när det gäller kupongskatt, och detta är anledningen till att det är som det är och till vårt förslag.

Återigen yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 80 TALMANNEN:

Får jag på förekommen anledning erinra om att citat eller stundens iver inte utgör skäl för undantag från det krav på vårdat språk som jag kommer att fortsätta att upprätthålla i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

Prot.
1999/2000:71
23 februari

6 § Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor

Föredrogs

finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU15

Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor.

*Vissa finansmarknads-,
försäkringsrörelse- och
kreditupplysnings-
frågor*

Anf. 81 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! I föreliggande betänkande nr 15 från finansutskottet behandlas elva motioner från de allmänna motionsperioderna 1998 och 1999. Jag hade helt kort tänkt säga några ord om detta med lokala börser för att sedan övergå till frågan om kollektiva hemförsäkringar, som kanske är den mest intressanta delen av detta betänkande.

När det gäller lokala börser har det egentligen inte varit någon större oenighet i utskottet. Jag tror att vi lyckades hitta en enda mening som inte alla kunde ställa sig bakom. Därför har vi fått en motivreservation.

Vad texten däremot öppnar för är det intressanta faktum att den avreglering vad gäller ägandet av börser som den dåvarande näringsminister Per Westerberg låg bakom nu får sin fulla effekt. Nu kan vi se att detta var rätt och riktigt. Den intressanta utveckling som sker beträffande OM och Stockholmsbörsen samt det försteg som här finns för att utveckla tänkandet kring lokala börser är lite grann samma andas barn. När avregleringen och de nationella monopolen försvinner öppnar sig tänkandet och möjligheterna. Det är kanske inte riktigt det som ärendet handlar om, men jag tycker att det finns anledning att påpeka detta.

Den svenska försäkringsbranschen – det gäller också internationellt – är mycket dynamisk och under stor förändring. Man tar på sig nya och intressanta uppgifter. Det finns ett tryck på marknaden från privatkunder och företag att hitta nya spännande försäkringslösningar. Det är därför slående att vi år efter år får tillbaka den här diskussionen som i grunden är en återspeglning av en gammal tids tänkande just när det gäller den form med kollektiva hemförsäkringar som alltså fortfarande finns kvar och där det inte krävs ett individuellt beslut för anslutning till, i det här fallet, en hemförsäkring, utan det följer av facklig tillhörighet. I de fall vi känner till har vi ju hela tiden sett hur en gammal axel synes uppstå mellan de fackliga organisationerna och försäkringsbolaget Folksam.

Numera känns det väldigt ålderstiget att det här får fortsatt förekomma, dvs. att det inte är naturligt att man själv får välja vilket försäkringsbolag man vill tillhöra, att man själv faktiskt fattar det aktiva beslutet samt att avtalsslutande parter – i det här fallet de fackliga organisationerna – inte upphandlar i konkurrens och låter andra få vara med. Resultatet visar i alla fall att allting landar i samma försäkringsbolag.

Jag tror att detta i grunden återspeglar en konflikt som går igen i många typer av frågor som vi behandlar här i riksdagen när det gäller synen på medborgare. Enligt min utsago finns det en gammal uppfattning att medborgarna ska betraktas som passiva och att det huvudsakligen ska vara en statlig och kommunal organisering där man lägger livet till rätta för människor och därför inte ska avkräva dem så mycket eget beslutsfattande eller ge dem möjligheter att själva bestämma.

Detta står i skarp kontrast till den syn på medborgaren som jag menar allt oftare numera spränger fram krav på att det byggs regelsystem som i grunden respekterar människans vilja att göra fria val och som också tar sin utgångspunkt i att medborgare är vuxna, kapabla, att själva ta ansvar för sitt liv. Möjligen kan politiken sedan korrigera för de grupper för vilka detta eventuellt inte gäller.

Det är alltså en grundläggande skillnad i synsättet som på det här viset syns i hur vi hanterar de kollektiva hemförsäkringarna.

Det är inte första gången som frågan kommer till kammaren. Vi har, vilket finns återgivet i betänkandet, tre gånger under de senaste riksdagsperioderna haft frågan uppe, och det har faktiskt varit samma reservationstext. Det intressanta för protokollet kan möjligtvis vara att notera att det varje gång har varit olika partier som stått bakom samma text. Året före valåret gällde det fem riksdagspartier, förra året tre och nu fyra. Kanske säger det en del om partiernas stringens i den typen av frågor.

För Moderaternas räkning yrkar jag bifall till reservation 2. Naturligtvis står vi bakom också övriga reservationer, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 2.

Anf. 82 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Betänkandet handlar, som vi hört, om finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor. Kanske föreligger en större samsyn nu, möjligen med det undantag som Fredrik Reinfeldt anförde, mellan regeringspartiet och oppositionspartierna än vad reservationerna till äventyrs kan antyda.

Bakom denna förmodan ligger det faktum att utskottsmajoriteten i flera fall hänvisar till pågående utredningar, vilket torde innebära antingen att lagförslag kommer eller också att åtminstone regeringspartiet här i riksdagen är berett att justera i propositionerna när de väl kommer.

Vad gäller kollektiva hemförsäkringar har vi här fått en historisk bakgrund. Naturligtvis är detta en känslig fråga, inte minst för regeringspartiet. Men även där hänvisas det till en kommande försäkringsavtalslagstiftning. Vi får väl se vad som kommer ut ur detta.

Vad gäller kreditupplysningar hänvisas det till en proposition som ska komma i maj. Jag ska stanna upp något inför den.

Angående kreditupplysning och uppgifter om ekonomisk brottslighet har Rolf Åbjörnsson från vårt parti motionerat. För närvarande får uppenbarligen inte ett sådant förhållande som ett långvarigt straff för allvarlig ekonomisk brottslighet registreras. Detta måste rimligtvis, fru talman, vara fel. Egentligen är jag förvånad över att det har kunnat vara så här så pass länge.

Nu hänvisar utskottsmajoriteten till Bulvanutredningen och dess betänkande och skriver: "Utredningen föreslår att kreditupplysningsföreta-

gen skall ges möjlighet att förmedla uppgifter om lagakraftvunna domar och godkända strafförelägganden avseende ekonomisk brottslighet.”

Detta är nog en tillräcklig skrivning eftersom det ligger i kreditupplysningsföretagens intresse att ge relevanta upplysningar.

Fru talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till socialdemokraternas representant här:

1. Varför har det dröjt så länge?
2. Kan vi lita på att den kommande propositionen kommer att innehålla detta?
3. Om så inte är fallet, är då socialdemokraterna här i riksdagen beredda att se till att lagförslaget ändras i denna riktning?

Det här är några enkla frågor som jag är intresserad av att Sven-Erik Österberg kommenterar.

Till sist vill jag bara nämna att beträffande vårt, tillsammans med övriga borgerliga partier, gemensamma särskilda yttrande angående avgiftsinformation till fondsparare skiftar motiven en del. Vi för vår del var inte principiella motståndare men vi ville se att lagstiftningen skulle komma att gälla gemensamt och samtidigt inom den gemensamma marknaden i EU. På så sätt ville vi undvika konkurrensnackdelar och att detta skulle försvåra för svenska aktörer på finansmarknaden. Ett sådant förslag kommer också, enligt uppgift från Finansdepartementet, från EU, så vi hade gott kunnat vänta.

Fru talman! Vi står bakom de reservationer som vi har tillsammans med andra partier men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 4.

Anf. 83 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlar utskottet motioner från den allmänna motionstiden, sammanlagt elva stycken. Motionerna behandlar vissa finansmarknads- och försäkringsrörelsefrågor samt vissa frågor som rör ren kreditupplysning.

Inom det aktuella området, som detta betänkande omfattar, pågår det för närvarande en hel del aktiviteter, dels i form av utredningar, dels i form av överväganden inom Regeringskansliet. På sedvanligt sätt har utskottsmajoriteten inte velat föregripa dessa överväganden och pågående utredningar, utan man har avstyrkt berörda motioner i avvaktan på vad som komma skall när resultaten från dessa utredningar och överväganden levereras.

Bl.a. tillkallade regeringen en parlamentarisk kommitté den 7 januari 1999 som ska lämna förslag på den framtida konsumentpolitiken. Av direktiven framgår det att kommittén ska analysera målen och medlen för konsumentaspekterna inom bl.a. området finansiella tjänster. I detta ingår också frågan om nu gällande informationskrav är tillräckliga. Kommittén ska lämna sitt förslag den 15 mars innevarande år.

Den s.k. Bulvanutredningen, som Per Landgren nämnde, har lämnat sitt betänkande som bl.a. berör vilka uppgifter som kreditupplysningsföretagen har rättighet att förmedla till frågeställaren, alltså omfattningen och vad som får ingå. Utredningen berör bl.a. uppgifter om lagakraftvunna domar och godkända strafförelägganden avseende ekonomisk

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Vissa finansmarknads-,
försäkringsrörelse- och
kreditupplysnings-
frågor*

brottslighet. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs för närvarande inom Justitiedepartementet.

Det har här ställts frågor om varför det dröjer så länge. Det kan man alltid tycka om man har bråttom och vill att det ska komma fram någonting. Men detta är ett känsligt område som berör integritetsfrågor, vad som ska lämnas ut och vad som ska utelämnas.

Det har funnits all anledning för regeringen att avvakta med remissbehandlingen så att man får en grundlig genomgång av detta och kan lägga fram ett förslag som är ordentligt övervägt. I maj förväntas en proposition. Jag vet inte exakt vad den innehåller, men jag förväntar mig naturligtvis att den harmoniserar med utredningen och med det som remissinstanserna har sagt. Därför svarar jag inte på den sista frågan, utan jag återkommer när jag har sett propositionen.

Utskottsmajoriteten har en positiv skrivning omkring mindre marknadsplatser med regional anknytning och särskilda marknadsplatser för aktier i mindre och medelstora företag. Jag vill understryka att det givetvis krävs ett rimligt marknadsunderlag för att dessa marknadsplatser av varierande storlek och med olika inriktning ska kunna bildas.

Bengt Silfverstrand berör i sin motion Fi703 ett problem som innebär att kreditupplysningsföretagen tre år efter slutförd skuldsanering på fem år får förmedla uppgifter om tidigare skuldsättning, vilket – som motionären påpekar – kan medföra förödande konsekvenser för den enskilde. På Justitiedepartementet pågår det för närvarande en översyn av vissa frågor rörande just skuldsanering. Motionärens fråga – som är mycket viktig – behandlas i detta sammanhang, varför utskottet avser att avvakta detta översynsarbete.

I detta betänkande behandlas dessutom några motioner av ständigt återkommande art, nämligen motioner från moderat håll som ondgör sig över fackföreningsmedlemmars möjlighet att få ett gott hemförsäkringskydd till en mycket förmånlig kostnad – Fredrik Reinfeldt tog upp detta i sitt huvudanförande. Med en papegojas envishet återkommer dessa motioner med samma syfte, nämligen att förbjuda möjligheterna att teckna dessa försäkringar på för den enskilde mycket förmånliga villkor.

Möjligheten att teckna kollektiva hemförsäkringar har i olika sammanhang prövats och har inte vid något tillfälle bedömts att komma i konflikt med gällande lag. De försäkringar av denna art som under de senaste åren tecknats har dessutom haft s.k. reservationsrätt, vilket i sak innebär att den enskilde kan avstå från en försäkring för att t.ex. undvika dubbelförsäkring eller av annan orsak, exempelvis att man helt enkelt inte vill ha försäkringen. Där kan alltså den enskilde göra ett fritt val.

Nämnas kan i detta sammanhang att försäkringar av kollektiv art faktiskt förekommer inom andra områden än inom det fackliga området. Det är inte ovanligt att den som prenumererar på en jägartidning erhåller jägarförsäkring som en del av tidningsprenumerationen utan att man kan skilja ut den från prenumerationsavgiften – bara för att nämna ett exempel. Det finns en rad andra exempel på kollektiva försäkringar, så de berör inte enbart det fackliga området.

Fru talman! Till sist vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet samt avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

Prot.
1999/2000:71
23 februari

7 § Statligt stöd till lokala investeringsprogram

*Statligt stöd till lokala
investeringsprogram*

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU4

Statligt stöd till lokala investeringsprogram (skr. 1999/2000:RR3).

Anf. 84 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Det statliga stödet till lokala investeringsprogram väckte stark kritik från oss redan när regeringen föreslog att denna stödform skulle införas. Vad vi framför allt vände oss emot var att stödet leder till ökad byråkrati, snedvriden konkurrens och dyra felinvesteringar.

När nu flera granskningar av stödverksamheten har genomförts kan vi bara konstatera att våra farhågor har besannats, och vad värre är: på vissa punkter har de förstärkts. I samtliga granskningar har kritik framförts.

I den första granskningen som bostadsutskottet beställde i maj 1998 framfördes kritik bl.a. över hur processen inför utbetalningen av stödet genomfördes, om dålig användning av sektorsmyndighetens kunskap, dålig kvalitet i bedömningarna av de olika kommunernas ansökningar, dåligt remissförfarande och inga avslagsmotiveringar.

Sedan kom Riksrevisionsverkets granskning som dessutom uppmärksammat att de förväntade miljöeffekterna många gånger överskattats, att kommunerna tycks söka bidrag snarare för att möjligheten finns än för att lösa lokala miljöproblem. Programmen har inte varit anpassade för nytänkande och innovationer. Projektens beräknade sysselsättningseffekter har överstigit det verkliga utfallet.

Dessutom konstaterar man att någon bedömning av om bidragen kan tänkas ha konkurrenssnedvridande effekter inte har gjorts och att detta riskerar att störa den marknadsdrivande miljöanpassningen. Därutöver kommer Miljödepartementet att behöva avsätta ytterligare resurser för att kunna hantera programmen i framtiden. Framför allt blir jag förvånad över att det satsas miljarder i stöd, men att det inte finns några resurser avsatta från Miljödepartementet när det gäller hur programmet ska följas upp och utvärderas samt hur eventuell kunskap ska kunna tas till vara.

Fru talman! Det är t.o.m. så att det finns projekt där kommuner har fått bidrag till exakt samma åtgärder med exakt samma metoder. Då finns det ju inte några nya kunskaper att inhämta.

Som avslutning har sedan Riksdagens revisorer granskat stödformen. Samma massiva kritik framfördes av dessa folkvalda kompletterat med att stödet har en oklar målbild och att det finns risk för att ett stöd baserat på lokala och regionala miljömål kan leda till att strävanden mot nationella miljömål försvåras.

En enig skrivelse från revisorerna med sex förslag till förändringar för att förbättra stödets utformning har lagts fram för utskottet. Men inte något av dessa förslag får gehör av utskottets majoritet. Jag tycker att

utskottet intar en nonchalant inställning till revisorernas skrivelse. Med luddiga formuleringar uttrycker man att regeringen nog kommer att ta till sig av det som revisorerna skriver.

Det är förvånande att socialdemokraterna i utskottet bara struntar i sina egna partikamrater inom revisionen. Jag tycker inte att det duger att behandla revisorernas skrivelse på detta sätt. Om jag tillhörde majoriteten skulle jag kräva bättre styrning av skattebetalarnas pengar.

Fru talman! Jag har tidigare berört att vi moderater var och är kritiska mot stödformen och anser att den snarast bör avskaffas. Alla våra farhågor har besannats.

Utskottets majoritet, bestående av socialdemokrater, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, fortsätter att lovorda programmet och anser att stödet i huvudsak fyller sitt syfte. På vilka grunder som man har gjort den bedömningen är svårt att förstå eftersom det inte finns någon ordentlig uppföljning av redan utbetalda medel. Om det även fortsättningsvis beror på att i princip alla kommuner har sökt bidraget, tycker jag att det är en dålig motivering.

Sverige kommer inte att bli ett ekologiskt omställt samhälle på grund av stödet för lokala investeringsprogram. Stödet är ytterligt diskriminerande och snedvridande. Det är diskriminerande därför att om man redan som kommun eller företagare håller sig väl framme inom miljöområdet och gjort omställningar för miljön är man utesluten från statliga bidrag och får stå för kostnaden själv. Därmed skapas av politiker olika konkurrensvillkor.

Däremot kan den som inte har varit alert och påbörjat sin omställning få statliga bidrag, dessutom på godtyckliga grunder eftersom det inte finns några klara kriterier för vad som är bidragsgrundande. Är det sophämtning med häst och vagn som är en riktig framtidsindustri, eller är det solfångare på lokala värmeverket? Säg, den som vet.

En kommun får inte bidrag, medan en annan kommun med ett mycket likvärt projekt får bidrag. Det finns inga beslutsmotiveringar vare sig för avslag eller för bifall. Snacka om godtycklighet!

Den senaste forskningsrapporten från Uppsala universitet förskräcker dessutom. Vare sig den stämmer eller inte, är det under ett demokratiskt lands värdighet att misstanke om statlig muta finns. Bara att misstanken finns borde få socialdemokraterna, åtminstone här i riksdagen, att omedelbart förflytta besluten från regeringen till annan instans eller åtminstone att bifalla revisorernas förslag.

Fru talman! De politiska beslutsfattarna i kommunerna brukar inom sin ekonomiska ram vara framåt och ha en vilja när det gäller miljöåtgärder. Men den viktigaste drivkraften för ekologisk omställning står företagen och konsumenterna för, inte kommunerna och politikerna. Företagen är de som är pådrivande inom miljöområdet. Risken är stor att de lokala investeringsprogrammen snedvrider konkurrensen och senarelägger omställningen i stället för att skynda på den, för om man väntar och ser kanske man får statliga pengar.

Jag kan bara konstatera att det inte är underligt att det aldrig i ett socialdemokratiskt samhälle går att sänka skatten, för skulle det bli någon krona över skapas nya bidrag och myndigheter.

Från moderaternas sida vill vi begränsa statens utgifter genom att begränsa statens uppgifter. Vi tror att det går att skapa ett samhälle som är

ekologiskt hållbart genom att ange politiska direktiv, mål, vissa skatteregler och avgifter – ett samhälle där individen ställs i centrum och tar ansvar.

Fru talman! Sammanfattningsvis kan jag bara konstatera att bostadsutskottets egen granskning är kritisk till hur stödet handläggs. Riksrevisionsverket är kritiskt. Riksdagens revisorer är kritiska. Samtliga partier i oppositionen är kritiska. Är det då inte dags att förändra stödet?

Bara för att det ska vara riktigt klart vill jag här än en gång säga att vi moderater säger nej till det statliga stödet till lokala investeringsprogram.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 85 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det statliga stödet till lokala investeringsprogram har utvecklats till Sveriges största miljölotto. Kommunerna har ansträngt sig till det yttersta för att söka pengarna för miljöinvesteringar. De flesta har fått avslag, avslag som inte motiverats. Det har efter långt arbete varit som att öppna en nitlott, en nitlott som ju brukar betecknas som otur. Och samma sak har det varit här. Stöden har varit slumpvis fördelade. Kanske kan man lite elakt säga att de arbetstillfällena som 6,5 eller närmare 6,8 miljarder, beroende på vad man lägger in i beloppet, skulle kunna tillföra under perioden 1998–2002 hittills kan ha stannat vid de personer som kallats in för att göra ansökningarna. Riksdagens revisorer påtalar nämligen att det är svårt att ur kommunernas ansökningshandlingar utläsa sysselsättningseffekternas karaktär, uttryckt i termer av exempelvis arbetstillfällenas varaktighet. För öppen arbetslöshet har kommunerna redovisat en alldeles för låg siffra. AMS har inte involverats i arbetet att bedöma de lokala investeringsprogrammets sysselsättningseffekter.

De lokala investeringsstöden byggde på en god tanke, att den ekologiska hållbarheten i landet måste öka. En kommun kan enligt denna förordning erhålla bidrag till åtgärder som syftar till att

- minska belastningen på miljön,
- öka effektiviteten i användningen av energi och andra naturresurser,
- gynna användningen av förnybara råvaror,
- öka återbruk, återanvändning och återvinning,
- bidra till att bevara och förstärka den biologiska mångfalden samt tillvarata kulturmiljövärden och
- bidra till att förbättra cirkulationen av växtnäringssämnen i kretslopp.

Bidrag kan också lämnas till vissa näringsfrämjande insatser, åtgärder som främjar arkitektoniska kvaliteter, åtgärder inom bostadsbebyggelsen samt åtgärder som ökar jämställdheten mellan könen. Förutsättningen är då att åtgärden är knuten direkt till en investering. En kommun kan också få bidrag till lokala informations- och folkbildningsinsatser som syftar till att sprida information om ett kommande eller pågående lokalt investeringsarbete.

Fru talman! Svenska Dagbladet Näringsliv hade den 17 februari rubriken Bidragsmiljarderna bete i röstfiske – regeringsflirt med osäkra väl-

Prot.

1999/2000:71

23 februari

Statligt stöd till lokala investeringsprogram

jare inför valet 1998. Man påpekar att regeringen några månader före valet 1998 delade ut 2,3 miljarder kronor för att främja en "ekologiskt hållbar utveckling och sysselsättning". Två Uppsalaforskare drar slutsatsen att pengarna i huvudsak gick till kommuner med jämn ställning mellan blocken och med många osäkra väljare. Tätorter i södra Sverige fick betydligt mer pengar än glesbygdskommunerna i "röda" Norrland, säger man. Regeringen beredde ansökningarna och fördelade pengarna. Ingen av de 21 ansökande kommunerna i Gävleborg, Jämtland, Västerbotten eller Norrland kvalificerade sig för några bidrag. I kommuner i länen Stockholm, Älvsborg, Västra Götaland, Örebro och Halland uppgick bidragen till mellan 60 och 100 % av de sökande. Jag vill inte ta ställning till sanningshalten i detta. Jag kan bara citera vad som stod.

Men vad som inte följt med tilldelningen av resurser är uppföljning och utvärdering. Den finansiella kontrollen av beviljade bidrag till de lokala investeringsprogrammen genomförs i praktiken av kommunerna själva. Länsstyrelserna har enligt Riksdagens revisorer mer verkat som regionala företrädare än som riksdagens förlängda arm. De har i princip bara läst igenom och inte samlat in uppgifter.

I samband med kommunernas ansökningsprocess för 1997–1998 trädde förordningen i kraft två veckor innan ansökningstiden gick ut. Kvalitetssäkringen är mycket bristfällig. Underlag och metoder att uppskatta investeringsprogrammets effekter på miljö och arbetstillfällen har varit bristfälliga. Godtyckligheten i regeringens tilldelning, med en ovanlig förhandlingsomgång direkt med Miljödepartementet, har lett till att kommuner fått stöd till projekt som kunde och borde genomföras utan bidrag. Det har t.o.m. redovisats stöd till cykelbanor. Principen om att förorenaren ska betala kan också urholkas med detta stöd. Kristdemokraterna efterlyser därför en annan modell eller metod för beräkningarna av miljöeffekter och nya arbetstillfällen. Lokal kompetens måste utnyttjas mer i detta arbete.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser därför att denna typ av stöd ska avvecklas 2001. Vi vill i stället stärka en satsning på Agenda 21-arbetet och på en förbättrad inomhusmiljö. De positiva erfarenheter som samlats ska tas till vara i en databas för kommunernas fortsatta arbete.

Arbetet med Agenda 21 på lokal nivå innebar att varje lokalsamhälle fick i uppgift att utforma en egen Agenda 21 med utgångspunkt från förutsättningarna i det egna närområdet. Ett aktivt arbete med Agenda 21 engagerar skolor, organisationer, företag och medborgare i ett gemensamt arbete för kommunen. Det lokala arbetet i Agenda 21 hjälper till att hålla liv i medvetenheten om miljön och anger mål och riktlinjer för att uppnå en hållbar utveckling. I många fall konstaterades att ett minskande av sopmängder, en ökning av miljöanpassade inköp och byte till miljöanpassade produkter samt energi- och vattenbesparingar kunde märkas.

Det är i kommunerna som det praktiska arbetet kan ske. Det är också där som den lokala kompetens finns som behövs för att få ett aktivt miljöarbete. Men dessvärre har regeringen avvecklat det nationella stödet till lokalt Agenda-21-arbete.

Regeringen avskaffade också i vårpropositionen 1999 stöd till företagen från de lokala investeringsprogrammen för att utveckla nya tekniker och nya arbetsmetoder. Revisorerna har pekat på att detta kan leda till en minskning av det innovativa inslaget i investeringsprogrammen.

Fru talman! Allergiska problem hos barn och ungdomar ökar. Kristdemokraterna vill se en mera offensiv satsning på allergisanering av bostäder, förskolor och skolor. Vi har i vår budget styrt över 100 miljoner till detta ändamål.

Miljöministern säger sig instämma, men hans almanacka tycks inte hänga med. I mitten av februari 1999 besvarade miljöministern en interpellation från mig om att förbättra inomhusmiljön. Skaderapporterna från skolornas problemområde är ytterst påtagliga.

I slutet av maj 1999 besvarade miljöministern ytterligare en interpellation från mig om åtgärder för att förbättra inomhusmiljön. Han svarade då bl.a. följande: "Till detta vill jag nu tillägga att regeringen i vårpropositionen även föreslagit att det inom ramen för de lokala investeringsprogrammen kommer att öppnas möjligheter för att få bidrag för åtgärder för att förbättra inomhusmiljön. Detta kan komma att bli ytterligare ett viktigt instrument i arbetet med inomhusmiljöfrågorna".

Miljöministern meddelade då också att en EU-notifiering måste göras på grund av att det handlar om ett speciellt stödprogram. Detta betraktade ministern som en formsak. Vidare svarade miljöministern: "Jag tror dessutom att den notifieringen är klar. Vi har alltså grönt ljus för att använda pengar från lokala investeringsprogram för det ändamålet. Jag välkomnar naturligtvis det".

Eftersom tiden gick och ingenting hände ställde jag en fråga till miljöministern den 4 februari 2000 – alltså ungefär ett år efter det första tillfället – för att få veta vilka åtgärder miljöministern avser vidta med anledning av notifieringen av EU-direktivet. Dagens svar från miljöministern kommer med chockbeskedet att ansökan inte lämnats till EU-kommissionen förrän den 4 november 1999 – ett halvår efter att miljöministern redan sagt att det var grönt ljus. Först i år, den 18 januari, har EU-kommissionen inlett ett formellt granskningsförfarande. Här har inte ens lottereringen tagits fram för att kommunerna ska kunna chansa och delta.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation nr 2 – kristdemokraternas reservation – som utöver avvecklingstanken berör fyra aspekter.

1. En ny modell måste utformas för beräkningsgrunderna för projektens bidragande till positiva miljöeffekter och nyskapande av arbetstillfällen.
2. Det är Agenda 21-arbetet och kommunernas möjligheter att själva bedöma vilka insatser som ska göras för miljöförbättringar och nya arbetstillfällen som ska vara vägledande.
3. Information och motiv för avslag måste vara tillgängliga för kommunerna. Dessa ska kunna användas i en databas för det fortsatta miljöarbetet. En vanligt nitlott slänger man, miljöministern, men denna kommunala nitlott har en värdefull information att ge och kan vara till stöd för andra kommuner.
4. Bidraget måste också kunna användas till förbättrad innemiljö. Om en skola måste hälsorenoveras ska man inte behöva lägga till en swimmingpool som man kan ackumulera energi i för att få bidrag för att komma i gång. Detta har miljöministern lovat.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Statligt stöd till lokala
investeringsprogram*

Anf. 86 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Herr miljöminister! Jag tycker att det är väldigt bra att miljöministern finns i salen i dag.

Rubriken på en artikel är Ohållbar hållbarhetsmodell: ”Den traditionella arbetsfördelningen mellan förvaltningen och den politiska makten bör inte rubbas. Regeringen ska inte ta på sig uppgiften att dela ut pengar. Det leder oundvikligen till risk för politisk korruption.” Det skrev Dagens Nyheter i går.

Debatten om det statliga stödet till lokala investeringsprogram för en ekologiskt hållbar utveckling är inte nådig vare sig från massmedier eller Riksdagens revisorer eller i den särskilda utredning som bostadsutskottet låtit genomföra. Inte minst kritiska är vi från oppositionspartierna i riksdagen.

Fru talman! Samtliga motioner som har väckts med anledning av skrivelsen från Riksdagens revisorer kräver en avveckling av detta statliga stöd. Varför? De ursprungliga tankarna bakom satsningen på de lokala investeringsprogrammen för en ekologiskt hållbar utveckling var riktiga. Syftet var att påtagligt öka takten i omställningen av Sverige till ett ekologiskt uthålligt samhälle och samtidigt bidra till en ökad sysselsättning. Hur kunde det bli så fel? Alla kommuner skulle ju ges möjligheter att förverkliga sina miljövisioner.

Fru talman! Centerpartiet anser att de miljömässiga och arbetsmarknadsmässiga resultaten av dessa pengar är alldeles för små i förhållande till de miljarder kronor som detta har kostat staten. Det är ju medborgarnas pengar det handlar om.

De granskningar som genomförts av skilda aktörer pekar på allvarliga brister i såväl regeringens handläggning av stöden som i investeringsprogrammen i sig. Riktlinjerna för stödet har varit mycket oklara, och många kommuner har upplevt stödverksamheten som ett lotteri. Ändrade premisser för ansökan, oklara eller obefintliga besked samt brist på konkreta riktlinjer är de klart dominerande synpunkterna då kommunerna redovisar sina negativa kontakter med Miljödepartementet. 66 % av de kommuner som svarat ansåg att riktlinjerna förändrades under resans gång. Jag har själv varit i kontakt med kommuner som har avsatt personer till att jobba med detta under ett par års tid och ändå inte fått ta del av några pengar.

Detta är allvarliga anklagelser som regeringen måste ta till sig. Det ska bli intressant att höra miljöministerns åsikter om detta. Hur kommer miljöministern att ta till sig revisorernas skrivelser, och vilka förbättringar kan vi få se?

Fru talman! Sammanfattningsvis leder detta, sedan vi i utskottet fått det redovisat för oss ett antal gånger, till kravet att de medel som avsatts för denna bidragsform bör återgå till den parlamentariska församlingen och fördelas så att verkliga miljövinster kan uppnås för hela Sverige. Ingångna avtal ska, anser vi i Centerpartiet, av naturliga skäl följas. I övrigt bör bidragsformen avvecklas.

Riksdagens revisorer lägger fram ett förslag som man bör följa, nämligen att man ska ta till vara de erfarenheter man vunnit av stödverksamheten. Inget är så dåligt att det inte finns några guldgrubbor som man kan lära sig av. Det tycker jag att vi ska vara ärliga och säga. Det finns också

anledning att ta till sig av det som varit mindre lyckat, så att man slipper göra samma misstag på flera håll.

Det som också har varit märkligt är att stödet inte tidigare har kunnat användas för inomhusmiljöns förbättrande. Vi vet att det i våra offentliga lokaler, inte minst i skolor och barnstugor, finns mycket att önska när det gäller att förbättra inomhusmiljön för t.ex. våra barn och ungdomar.

Det finns många miljöaspekter som kräver sin lösning. Från Centerpartiet har vi pekat på att man måste åtgärda fukt- och mögelskador. Man måste se till att problemet med radon i våra hus åtgärdas. Man måste också satsa mycket mer på byggforskning, och man måste se till att få fram alternativa energikällor som värmer upp våra hus och annat. Man måste också se till att det ges ersättning till skogsägare och markägare när man från statens sida tar biotoper.

Det finns alltså väldigt mycket att göra på detta område, och jag förväntar mig ett klart svar från miljöministern. Hur kan man förändra dessa saker?

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 87 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Även jag känner glädje över att miljöministern är här i kammaren.

Folkpartiet liberalerna har redan från början varit emot införandet av de lokala investeringsprogrammen, eftersom vi har den bestämda uppfattningen att det är fel att regeringen får stora summor till sitt förfogande för fördelning efter eget gottfinnande och att en konstruktion med subventioner och bidrag över huvud taget inte är rätt modell. Dessutom innebär ju den här typen av speciella program att resurserna till den gängse naturvården minskas.

Vi har nu fått rätt. Såväl Riksrevisionsverket som Riksdagens revisorer har, precis som här påpekats, framfört stark kritik både mot de resultat som hittills har uppnåtts och mot administrationen av bidragsverksamheten. RRV har bl.a. framhållit att de förväntade miljö- och sysselsättningseffekterna har överskattats och att besluten om stöd har fattats utan att man har beaktat bidragens konkurrenssnedvridande effekter.

Enligt vår mening finns det stor risk att bidrag och subventioner gör mottagarna alltför beroende. Och mycket talar för att styrmedel i form av skatter och avgifter är effektivare för att nå miljöresultat. När det gäller att öka sysselsättningen, som också varit ett mål, anser vi i Folkpartiet liberalerna att sänkt skatt på arbete och en reformerad arbetsrätt är effektivare vägar än specialprogram av detta slag – en halvmesyr av miljöstöd och arbetsmarknadsåtgärd.

I dagarna har två forskare presenterat en utvärdering av de lokala investeringsprogrammen som, precis som Ulla-Britt Hagström har refererat till, visar på samband mellan den partipolitiska strukturen i kommuner och regioner och regeringens benägenhet att bevilja bidrag. Vi vet givetvis inte om denna undersökning är helt korrekt. Men enligt min och Folkpartiets mening är det synnerligen allvarligt att man över huvud taget kan misstänka någonting sådant. I och med att regeringen själv har tagit på sig fördelningen av pengar i stället för att, vilket hade varit naturligt, låta Naturvårdsverket sköta uppgifter av det här slaget, har man också minskat Naturvårdsverkets anslag.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

Statligt stöd till lokala investeringsprogram

På Dagens Nyheters ledarsida i går kunde vi, som Rigmor Stenmark nyss sade, läsa en ingående redogörelse för vad som skett. Och jag tar mig friheten att citera ett litet stycke.

”En särskild enhet byggdes upp på miljödepartementet för hanteringen av hållbarhetspengarna. Till den rekryterades dels ett antal sakkunniga, dels som chef en socialdemokratisk kommunalpolitiker.

Inte minst på denna sida påpekades att fördelningen av pengar på ett märkligt sätt sammanföll med statsrådets resor i landet under valåret 1998. Just de kommuner som fick besök hade påfallande ofta råkat få en ansökan om hållbarhetsbidrag beviljad. – – –

De två Uppsalaforskarna Eva Johansson och Matz Dahlberg hävdar nu att det verkligen fanns ett samband mellan bidragsbesluten och olika politiska variabler, bland annat att det i 1994 års val hade varit mycket jämnt mellan de politiska blocken och att andelen lätttrörliga väljare – partibytare – är hög i de kommuner som beviljats bidrag.”

Jag skulle kunna fortsätta mitt citat mycket längre, men den som är intresserad rekommenderas att läsa Dagens Nyheters ledarsida i går.

Det är oerhört viktigt att vi sätter stopp för överföring till regeringen av fördelning av medel på detta sätt. Och det är vi i Sveriges riksdag som ska sätta stopp. Jag förväntar mig inte att riksdagsmajoriteten i dag ska bifalla vår reservation 1, men jag yrkar bifall till den, och jag har en förhoppning att svenska folket ska få upp ögonen för hur socialdemokraterna och deras stödpartier hanterar skattebetalarnas pengar. Det finns andra exempel på det – Kommunakuten är ett.

Än en gång: Jag hoppas på en förändring med det snaraste.

Anf. 88 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i betänkandet.

Fru talman! Riksdagens bostadsutskott har föreslagit Riksdagens revisorer att granska stödet till det lokala investeringsprogrammet för en ekologiskt hållbar utveckling. I skrivelsen till riksdagen lägger Riksdagens revisorer fram förslag om stödverksamheten, föranledda av just granskningen. Bostadsutskottet begränsar sina överväganden till de förslag som läggs fram i skrivelsen från revisorerna och till de motioner som har väckts i ärendet. Samtliga motioner som inkommit innehåller förslag om avveckling av det statliga stödet. Samtliga motioner avstyrks. Riksdagens revisorer lämnar förslag i sex olika frågor.

Fru talman! Jag vill kortfattat påminna om vad de övergripande miljömålen med stödet är, nämligen att åstadkomma lokala miljöförbättringar, stimulera processer på lokal nivå, främja samverkan mellan kommuner och andra aktörer, ge miljöfrågorna högre prioritet i kommunerna, öka människors miljömedvetenhet och ge möjligheter till genomförande av Agenda 21 i handlingsplanerna.

Fru talman! Det statliga stödet till de lokala investeringsprogrammen omfattar 6,8 miljarder kronor under perioden 1998–2002. Revisorernas granskning avgränsas till de processer som resulterade i fördelningen av 1998 och 1999 års stöd och resultatet av dessa års fördelning. Samtidigt analyserades kommunernas skattning av de lokala investeringsprogrammens miljö- respektive sysselsättningseffekter. Stödet kan sökas endast

av kommuner och kommunalförbund. Beslut om stöd fattas av regeringen efter beredning av Miljödepartementet.

Satsningen är i jämförelse med tidigare satsningar med liknande inriktning betydligt mer omfattande. Valet av modell för fördelning av stödet avviker från mer traditionell bidragsfördelning som de modeller som under senare år har använts för fördelning av stöd till satsningar på ett hållbart samhällsbyggande.

Det bör också påtalas att regeringen i budgetpropositionen för år 2000 föreslår ett antal förändringar av fördelningsmodellen. Bland dessa märks tydligare kopplingar till de regionala tillväxtavtalen, ett system med successivt beviljande av bidrag samt att en mindre del av anslaget bör kunna användas för stöd till enskilda åtgärder av hög kvalitet med avseende på miljö- och sysselsättningseffekter. Dessutom betonar regeringen att åtgärder som omfattas av statliga energistöd inte bör kunna beviljas stöd inom ramen för de lokala investeringsprogrammen.

Fru talman! Utskottet konstaterar att granskningen som genomförts är en värdefull del av den löpande uppföljningen och utvärderingen av verksamheten som förutsattes när stödet inrättades. Utskottet konstaterar också att förslagen från Riksdagens revisorer i flera frågor sammanfaller med synpunkter och förslag som Riksrevisionsverket redovisade för regeringen hösten 1999.

Regeringen har i budgetpropositionen för år 2000 framhållit sin avsikt att genomföra en analys av Riksrevisionsverkets rapport och under innevarande år redovisa resultatet av denna tillsammans med förslag till ändringar av systemet.

Bostadsutskottet förutsätter att även den nu aktuella skrivelsen kommer att beaktas i regeringens beredningsarbete och att den av regeringen aviserade redovisningen och förslag till ändring redan i vår återkommer till riksdagen i samband med årets vårproposition.

Fru talman! Det är positivt att miljöministern är närvarande och kommer att medverka i debatten. Det statliga stödet till det lokala investeringsprogrammet för en ekologiskt hållbar utveckling är ett omdiskuterat program, vilket är bra. I riksdagen antagna budgetlagar betonas vikten av uppföljning och utvärdering av beslut. Och när det gäller de lokala investeringsprogrammen är detta mål väl uppfyllt.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 89 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag skulle bara vilja ställa en liten kort fråga till Siw Wittgren-Ahl.

Siw Wittgren-Ahl är inne på att regeringen i budgetpropositionen skriver att man ska ta till sig RRV:s rapport. Min fråga blir: Ska inte riksdagen någon gång kunna gå före regeringen? När vi nu har fått en sådan enhällig kritisk rapport från Riksdagens revisorer, vore det då inte på sin plats att åtminstone bifalla revisorernas förslag?

Anf. 90 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ett konstigt konstaterande av moderaterna, som helt vill avskaffa bidraget. På det sätt som regeringen har hanterat det här och med den kritik som vi ofta får av de borgerliga parti-

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Statligt stöd till lokala
investeringsprogram*

erna för att byråkratisera tycker jag att detta kan vara ett sätt att se om man snabbare kan komma till åtgärder, till gagn för kommunerna.

Anf. 91 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Det var inget vidare svar. Javisst, vi vill avskaffa stödet. Vi ville aldrig införa det. Men för den skull kan ju även vi läsa och ta till oss alla kritiska rapporter.

Min slutsats måste bli att efter alla de här kritiska rapporterna som har kommit fram borde det åtminstone vara dags att flytta besluten från regeringen till en myndighet, detta för att trygga rättssäkerheten och eliminera godtycke.

Anf. 92 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag har inte uppfattat att de förslagen fanns med i moderaternas reservation. Där avstyrker man i stort sett bara skrivelsen.

Anf. 93 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Siw Wittgren-Ahl vilka råd hon kommer att ge vad gäller den fortsatta uppföljningen och utvärderingen av vad som har försiggått. Jag vill fråga hur man ska kunna ta till vara den kunskapsbas som finns för att kommunerna ändå ska kunna dra nytta av det som förevarit. Jag undrar också hur sysselsättningseffekten bättre ska kunna mätas eftersom AMS inte har varit inne i det hela och eftersom det tydligen finns bristfälliga uppgifter.

Anf. 94 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Regeringen har lovat att ta till sig de synpunkter som har kommit in. Man har också lovat att ta med AMS roll i processen. Frågan om på vilket sätt regeringen kommer att ta till sig detta hoppas jag att miljöministern kan svara på.

Anf. 95 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Då kan vi alltså förvänta oss att vi kan återkomma till Siw Wittgren-Ahl och få reda på vad som har hänt med uppföljning och utvärdering och att vi kan få reda på om det blir någon kunskapsbas där man samlar de kunskaper som har kommit in.

Anf. 96 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas att man kan återkomma till både regering och riksdag och få reda på vad åtagandet har lett till, och jag hoppas givetvis att fler kan ta del av det.

Anf. 97 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! De pengar som har gått till investeringsprogram för ekologisk hållbarhet finns redovisade under det ämnesområde som vi behandlar i bostadsutskottet. Jag skulle vilja fråga Siw Wittgren-Ahl, som sitter i utskottet för majoriteten: Känns det inte ganska besvärande att inte ha något som helst att säga till om när det gäller en så stor post som det här handlar om?

Anf. 98 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! När bidraget och förutsättningarna för det infördes var Centerpartiet med om det, och då måste man också ha ställt sig de frågorna.

Nej, det är inte besvärande. Vi i Europa tillhör en femtedel av jordens befolkning, men vi förbrukar fyra femtedelar av jordens resurser. Jag tycker att det är viktigt att alla länder gör vad de kan för att komma till rätta med miljön. Precis som Riksdagens revisorer säger är det svårt att kunna mäta det på en gång.

Anf. 99 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det var inget svar på min fråga. Jag skulle vilja veta vad man som parlamentariker egentligen vill göra med en så stor summa pengar, så att det verkligen blir miljöeffekter i hela Sverige. Det är ju helt klart så att det bara är vissa kommuner som har fått del av det här. Hur ska man kunna få del av de här medlen i hela Sverige?

Tänker ni verkligen ta till er all den kritik som kommer? En samlad opposition i riksdagen har nu tagit till sig revisorernas kritik och den utvärdering som utskottet har gjort. Det kan väl ändå inte vara så att man i bostadsutskottet begär utredning – det kostar också pengar – och att man sedan inte tar till sig någonting, att man liksom inte lär sig någonting av det. Hur tänker ni göra?

Anf. 100 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Visst tar vi till oss kritiken. Det är ju det vi säger i uttalandena.

Att som socialdemokrat försvara detta beslut tycker jag går alldeles utmärkt. Tror man att man kan förändra en sak borde Centerpartiet veta att miljöförbättringar är ingenting man åstadkommer på kort tid. Det är bara populism att tro att det går på två år.

Anf. 101 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Siw Wittgren-Ahl redovisar de olika miljömål som har satts upp, t.ex. lokala miljöförbättringar och samverkan mellan kommuner och andra. Det finns ingenting att invända mot det.

Men, Siw Wittgren-Ahl, vi vänder oss i första hand mot att regeringen själv, så som sker i det här fallet, fördelar pengarna efter sin egen bedömning. Det har Siw Wittgren-Ahl, så vitt jag vet, inte kommenterat i sitt anförande. Därför vill jag gärna veta om riksdagsmajoriteten fortfarande tycker att det här är ett bra sätt att hantera skattebetalarnas pengar på.

Anf. 102 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Vi tycker att detta är ett bra sätt att hantera skattebetalarnas pengar på eftersom vi tycker att det är angeläget att komma till rätta med de miljöproblem som finns. I vissa fall måste det drivas liknande projekt så att man kan sätta i gång en process.

Sedan måste det här stödet utvecklas och kanske gå i en annan riktning. Man måste se, precis som vi har gjort när vi har bett Riksdagens revisorer att följa upp det, om man kan förbättra det.

Regeringen och vi måste också hitta andra mätmetoder, precis som regeringen säger, för att kunna ta till vara den erfarenhet man har fått. Vi vill hellre göra någonting i stället för att bara överlämna detta till marknadskrafterna. Vi tror att staten måste bidra.

Anf. 103 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Vi har då inte sagt att man ska överlämna det här till marknadskrafterna. Vi har sagt att man ska använda en annan modell för att fördela pengarna.

Anf. 104 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Om inte jag missminner mig står Yvonne Ångström och Folkpartiet med på Moderaternas reservation. Man säger att bidragen ökar byråkratin och snedvrider konkurrensen och att man inte vill ha dem.

Anf. 105 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Låt mig börja med att lämna några kommentarer till revisorernas överväganden och förslag. Det är ändå det som den här debatten utgår från.

Man kritiserar det man kallar för en oklar målbild. Det är en kritik som lite grann skjuter förbi målet. Själva syftet med stödet är att det baserar sig på kommunernas egen miljöanalys och kommunernas egna miljöprioriteringar. Det är kommunerna som bestämmer innehållet i sina lokala investeringsprogram.

Man pekar på att sektorsmyndigheterna skulle ha en för svag roll. Jag var inte med då, men det är möjligt att det gäller 1998, som ju är den ansökningsomgång som man främst har tittat på hos Riksdagens revisorer. Sedan dess har det hänt väldigt mycket, inklusive att sektorsmyndigheterna har fått en betydligt större roll och en betydligt fastare medverkan i det här arbetet. Det gäller en rad av sektorsmyndigheter.

Detsamma gäller länsstyrelsernas roll som också har fått en starkare utformning genom de förändringar vi har gjort under hand. Länsstyrelserna deltar på ett mycket mer aktivt sätt än från början.

Regeringens avslagsmotiveringar tar man också upp. Jag håller med om att det här är en lite knepig fråga. Den avslagsmotivering som nu används är att det inte finns pengar till programmen. Det hänger ihop med att vi har till uppgift att stödja de bästa programmen, och när vi har hittat de bästa programmen måste vi säga nej till ett stort antal kommuner. Det har varit en plåga för mig att tvingas säga nej till så många kommuner som ändå har bra program. Jag ska fundera på om man kan göra en förändring av det slag som revisorerna efterlyser även om jag vet att det är en komplex sak att genomföra. Men det är möjligt att det går.

Det är inte så att kommunerna inte får veta vilka krav som ställs, vilka diskussioner som förs, och varför de inte får bidrag. Vi samlar nu, vilket inte skedde 1998, alla ansökningskommuner till möten med Miljödepartementet. I den ansökningsomgång som vi nu håller på med har jag träffat ungefär 200 kommuner på det sättet. Jag tror att kommunerna har en väldigt tydlig bild av vad som krävs för att få del av programmen, just genom de mötena.

Man pekar på att det skulle finnas hinder för kommungemensamma satsningar. Det enda hindret är kommunallagen, som gör att en kommun inte kan ansöka om pengar på en annan kommuns vägnar. Däremot stöder vi flera projekt som bedrivs i samarbete mellan olika kommuner. Förutsättningen är dock att varje kommun ansöker om medel för sina egna åtgärder.

Det har diskuterats om stöd till ny teknik och till nya arbetsformer. Investeringsprogrammen innehåller väldigt lite av rent ny teknik. Det hänger givetvis samman med att kommunerna själva tar en väldigt stor risk när de genomför de här investeringarna. Kommunerna riskerar i regel ungefär 70 %, medan staten riskerar ungefär 30 %. Det finns däremot många exempel på projekt där man använder en icke etablerad teknik. Det är väldigt viktiga projekt, eftersom de kommer att skapa erfarenheter som så småningom kommer att göra bra teknik etablerad.

Man diskuterar också kunskapsspridningen. Också här har det skett stora förändringar och förbättringar sedan 1998. Vi har nu helt andra möjligheter att göra utvärderingar och att sprida erfarenheter. Härvid spelar den nya myndigheten Swecol, som har inrättats efter 1998 med just detta syfte, en viktig roll, också för framtiden.

Det har alltså skett väldigt många förändringar under den tid som har gått efter den ansökningsomgång som Riksdagens revisorer främst har granskat. De förändringarna har inte skett slumpmässigt, utan det har varit ständiga försök att förbättra programmen och att ta till sig den kritik som har funnits. Det är också min bestämda uppfattning att kritiken har minskat genom de förändringarna. Vi har fått ett system som för närvarande är väldigt bra.

Jag ska inte gå igenom var och en av dessa förändringar, men jag tror att mina kommentarer till revisorernas rapport ger en ganska bra bild av i vilken riktning vi har förändrat systemet.

Vi kommer också att lämna en redogörelse för de här förändringarna i VÅP:en, som kommer att läggas fram om en månad. Vi kommer i nästa budgetproposition att göra en djupare analys av Riksrevisionsverkets och riksdagsrevisorernas granskning. Bostadsutskottet har i sitt betänkande, som justerades för bara två veckor sedan, framfört önskemål om att hela redovisningen ska lämnas i vårpropositionen, och jag skulle gärna ha tillfredsställt utskottet på den punkten, men det är helt enkelt fysiskt omöjligt att genomföra en sådan granskning med hög kvalitet på den korta tid som återstår. Det kommer dock en redovisning i nästa budgetproposition.

Låt mig så övergå till det som det här egentligen handlar om: konkreta investeringar i kommunerna för att åstadkomma goda miljöeffekter och även för att få möjligheter att använda personer som annars är arbetslösa till ett bra miljöarbete. Vi kommer med de pengar som hittills är anslagna att stödja rena miljöinvesteringar för ungefär 25 miljarder kronor runtom i Sverige. Vi kommer att kunna räkna hem väldigt stora miljöeffekter och kommer också att kunna hjälpa till med att möta arbetslösheten, även om det aldrig har varit huvudmotivet.

Vad handlar det om? I Sundsvall byggs ett biobränslebaserat energikombinat, som ska producera energi såväl till fjärrvärme som till stor energiintensiv industri. Upptagning av biobränsle kommer att ske i ett område upp till 120 kilometer från Sundsvall. Det kommer att minska

Prot.

1999/2000:71

23 februari

Statligt stöd till lokala investeringsprogram

koldioxidutsläppen med 150 000 ton per år. Det motsvarar en minskning av koldioxidutsläppen i Västernorrlands län med ca 8 %.

Sex kommuner – Finspång, Norrköping, Linköping, Motala, Mjölby och Boxholm – ska genomföra samlade åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten i avrinningsområdet för sjöarna Roxen och Glan och för Bråviken. De åtgärder som planeras är bl.a. att anlägga 160 hektar våtmarker och skyddszoner utmed vattendrag. Utsläppen av kväve minskar med 400 ton per år och av fosfor med 90 ton per år. Det motsvarar ca 13 % respektive 7 % av tillförseln inom detta avrinningsområde.

I Älmhults kommun ska en röttningsanläggning byggas såväl för slam från avloppsreningsverket som för vanligt hushållsavfall. Det producerade slammet ska hanteras i s.k. vassbäddar i cirka tio år innan det återförs till odlingsmark. Den producerade rökgasens energiinnehåll ska användas till uppvärmning. Mängden avfall till deponi minskar med ca 5 000 kubikmeter per år.

Borås ska genomföra en trafiksatsning som omfattar såväl kollektivtrafikssystemet som cykeltrafiks- och gångtrafikssystemet. Dessutom ingår insatser för information med direkt koppling till de här investeringarna. Man räknar i Borås med att öka bussresandet med ca 16 % och cykelåkandet med hela 90 %.

I Norrtälje kommun har man ett ambitiöst program inom naturvården. I ett projekt ska skärgårdens odlingslandskap bevaras. Det finns hagmark, slätteräng, åker och strandäng med stor artrikedom i både djur- och växtliv och även en värdefull kulturmiljö.

I ett annat projekt i Norrtäljeåns vattensystem ska strandängar och vattendragsbiotoper återskapas. Kommunen har väl beskrivit vilka naturtyper och vilka växter och djur som berörs.

Detta var några exempel från olika kommuner i landet. Vad innebär det här om man summerar ungefär hälften av de projekt som vi har stött på det här sättet? Vi minskar utsläpp av kväve till vatten med 1 482 ton. Det är ungefär 58 % av den kustbaserade massa- och pappersindustrins utsläpp av kväve 1995.

Vi minskar utsläpp av fosfor till vatten med ungefär 66 ton. Det motsvarar 14 % av de kommunala reningsverkens utsläpp av fosfor. Vi ökar återföringen av fosfor till odlingsmark med 245 ton. Det är ungefär lika mycket fosfor som jord- och trädgårdsbruket tillförde genom handelsgödsel i Norrbotten.

Vi minskar utsläppen av koldioxid med 1,2 miljoner ton. Det motsvarar utsläppen från ungefär 390 000 personbilar eller 10 % av antalet registrerade personbilar i Sverige.

Vi genomför en energieffektivisering om 1,64 terawattimmar. Det motsvarar 60 000–65 000 eluppvärmda villor i energieffektivisering, dvs. ungefär lika många villor som finns i Örebro län. Vi genomför en energiomställning till förnybar energi om 1,04 terawattimmar. Det motsvarar 40 000 eluppvärmda villor, vilket är ungefär lika många villor som finns i hela Sörmland.

Det är trots allt miljöeffekterna som det handlar om. Utöver de direkta miljöeffekter som vi nu kan räkna in kommer en väldigt ökning av erfarenheter och kunskaper. Jag tror att också de kommer att få väldigt stor effekt i framtiden.

Tiden medger inte att jag nu kommenterar de frågor och synpunkter som har förts fram tidigare i debatten, men jag utgår från att vi får en liten debatt även efter det här anförandet.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Anf. 106 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag får väl börja med att tacka miljöministern för att han är här.

Jag har i det här läget egentligen bara en snabb och kort fråga till miljöministern: Kommer regeringen redan nu, innan det finns beslut i riksdagen eller innan ni har redovisat någonting i VÅP:en eller i budgetpropositionen, att börja motivera sina avslagsbeslut? Det viktigaste med ett avslagsbeslut är kanske inte att en kommun får avslag utan att alla andra kommuner kan ta till sig informationen.

Anf. 107 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi ser redan nu till – och det är en förändring efter den första ansökningsomgången – att kommunerna får klart för sig på vilka grunder vi bedömer de här projekten. Därvidlag har det skett en stor förbättring.

Jag vill inte nu på rak arm utlova skriftliga beslut, men som jag sade i mitt anförande tänker jag fundera på det och ta reda på om vi kan åstadkomma det på ett bra och enkelt sätt.

Anf. 108 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag får tacka för det. Det kan vara ett steg i rätt riktning, även om jag personligen är mycket kritisk till det här stödet. Ett skäl till att jag är det är ett av de exempel som miljöministern tog upp, där en kommun får bidrag för att bygga biobränslevärmeverk. Problemet är att massor av kommuner runtom i Sverige redan har byggt biobränsleverk och att de inte har fått några statliga pengar för det.

Detta innebär på lite längre sikt att värmeverksabonnenterna i vissa kommuner får stå för hela värmeverksinvesteringen via sin taxa, medan staten lämnar bidrag till andra kommuner, vilket kan ge lägre taxor. Jag tycker att det här oroväckande och att miljöministern verkligen måste ta det till sig, för det är osunt.

Anf. 109 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi ger inte stöd till enskilda projekt. Vi ger stöd till investeringsprogram som baseras på en bra analys av hurdan miljösituationen är i kommunerna och vad man behöver åstadkomma, och som alltså innefattar ett antal åtgärder som tillsammans får bra effekter av det slag jag tror att vi alla vill åstadkomma. Då kan den effekten uppstå. Den är någonting, tycker jag, som vi kan leva med, därför att effekterna av de här stöden är så positiva ur miljösynpunkt.

Sedan är det inte så som Ewa Thalén Finné sade i sitt tidigare anförande att vi stöder de kommuner som ligger långt tillbaka i miljöarbetet. Det är tvärtom så, och det har vidimerats på olika sätt, att de kommuner som får stöd är sådana som ligger långt framme, som har bra miljöpolitik, som har bra miljöanalyser, som har beredskap att genomföra bra investeringar och som också ofta har ett bra lokalt Agenda 21-arbete.

*Statligt stöd till lokala
investeringsprogram*

Till Ulla-Britt Hagström vill jag säga att jag ser det här stödet som en förstärkning av Agenda 21-arbetet, därför att det gör det möjligt att inom Agenda 21-arbetet arbeta med målet att också åstadkomma stora, tunga investeringar som ett resultat av sitt miljöengagemang, och det tycker jag är väldigt positivt.

Flera av er har hänvisat till en rapport på ett sätt som jag, får jag nog erkänna, tycker är tämligen fegt. Ni säger att ni har läst rapporten och att ni inte kan ställa er bakom slutsatsen men att det ändå är viktigt att framföra detta i kammaren. Det är lite dålig smak, tycker jag, att använda en rapport på det sättet. Det intressanta med rapporten är ju inte de vildsinta spekulationerna om röstfiske, utan det intressanta är att rapporten säger att stödet går till de kommuner som har ett utvecklat miljöarbete. Stödet avser ju just att träffa de kommuner som har ett utvecklat miljöarbete, och därmed faller ju egentligen de andra hypoteser som de här utredarna har fört fram. Det är också ett svar på Ewa Thalén Finnés fråga.

Jag vill också påpeka att det häst-och-vagn-exempel som alla älskar att använda inte har stötts av det här projektet utan är ett inslag i kretsloppsmiljarden, som regeringen inte beslutar om utan som en länsstyrelse har beslutat om.

Anf. 110 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag vill också tacka miljöministern för att miljöministern är här. Det känns tryggt, tycker jag.

Det som jag nu vill fråga om är följande: Miljöministern redovisade alldeles nyligen ett stort antal miljöeffekter. Men härrör de miljöeffekterna från verkliga fakta, eller är det utifrån kommunernas ansökningar som miljöministern tar upp detta?

Jag har lite fler frågor. Miljöministern nämnde t.ex. Borås kommun och cykelbanor. Är det då fråga om en kommun med utvecklat miljöarbete; ska inte kommunen kunna klara den uppgiften själv?

Sedan undrar jag: Kommunerna får själva behålla den finansiella kontrollen. Är det rimligt?

Jag vill också fråga om kunskapsbasen kommer att samlas. Det är viktigt att ta till vara all denna kunskap.

Jag vill också fråga om varför företagens innovativa inslag försvann genom att man i vårpropositionen strök de privata företagen.

Min sista fråga – om miljöministern nu kommer ihåg alla – gäller att miljöministern sade till mig i maj att vi hade grönt ljus för att använda pengar från lokala investeringsprogram. Men ansökan gick inte i väg förrän, vad jag förstår, den 4 november, alltså ett halvår senare. Vad berodde det på?

Anf. 111 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det är kommunernas bedömningar av miljöeffekterna, och de måste kunna redovisas före sista utbetalningen av stödet. Det ligger en stark press på kommunerna i det avseendet. När man inte de effekter man har lovat kommer regeringen att se väldigt hårt på detta. Det finns alltså en stark press på kommunerna att redovisa realistiska siffror över miljöeffekterna.

Borås nämndes. Jovisst, det är dessbättre många kommuner som gör miljöinvesteringar vid sidan av det här. Men som jag sade tidigare syftar

det här stödet till att stödja kommuner som vill göra stora investeringar samlad i ett system med en bra miljöanalys. Det är ett, som jag ser det, bra arbetssätt, och det kan motivera stödet även till Borås i högsta grad.

Kunskapsbaser har vi byggt upp. Vi har väldigt mycket kunskap systematiskt samlad i databaser. Vi har en hel del information om de här programmen på Hållbara Sverige-hemsidan, som jag inbjuder alla att besöka för att se hur mycket bra vi gör på det här området. Vi har också myndigheten som har startat uppe i Umeå, Swecol, som också har samlat på sig kunskaper och analyser omkring det här.

De privata företagen är inte alls uteslutna. Vi välkomnar aktivt privata företags deltagande i de här programmen. Jag räknar med att vi kommer att ha fler privata företag i nästa ansökningsomgång än vad vi har haft tidigare, och det ser jag som väldigt positivt.

Så kommer jag till frågan om att kunna använda de här pengarna till allergisanering och liknande åtgärder. Vi hade en ansökan nere i Bryssel. Jag fick från början positiva signaler om detta, och det var dem jag refererade i vår interpellationsdebatt. Sedan visade det sig att det körde fast någonstans, och för att öka våra möjligheter att få igenom notifieringen tog vi tillbaka ansökan, förbättrade den och skickade ned den igen, och där nere ligger den.

Anf. 112 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Då förstår jag att syftet med notifieringen var positivt i och med att man arbetade under tiden, så det kan jag inte säga något emot.

Jag har då ytterligare frågor, t.ex. om utvärderingen. Kommunerna sätts under press, men kommer regeringen att göra rejäla utvärderingar och uppföljningar så att vi får ett helhetsgrepp om det här?

Jag vill också veta: Jag tycker givetvis att det är mycket positivt att Borås i Västra Götaland får pengar – det har jag inget emot – men var går gränsen för kommunernas uppgifter? Cykelbanor tycker jag måste höra till kommunernas uppgifter.

Anf. 113 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Om man kopplar anläggandet av nya cykelbanor till förändringar och investeringar i kollektivtrafiken och knyter ihop cykelbanor och kollektivtrafik – t.ex. på det sätt som man har gjort i Lund, där man i princip kan cykla ända upp på tågplattformen – om man gör det på ett systematiskt sätt och har bra kalkyler över vilka miljöeffekter man når tycker jag att det är en bra satsning och en satsning som hör hemma i det här programmet. Det kommer att minska bilresandet och göra användningen av kollektivtrafik i kombination med cykel mer önskvärd för medborgarna i Borås.

Anf. 114 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag kan dela Ulla-Britt Hagströms känsla av att vara särskilt trygg för att miljöministern är här. Däremot måste jag säga att jag anade en lite mera ödmjuk ton hos miljöministern än hos Siw Wittgren-Ahl, som företräder socialdemokraterna i utskottet.

Miljöministern sade bl.a. att det var en plåga att säga ifrån, och då undrar jag: Varför ta på sig denna självpåtagna plåga? Borde man inte

Prot.

1999/2000:71

23 februari

Statligt stöd till lokala investeringsprogram

som miljöminister arbeta mer övergripande och mer generellt med miljöåtgärder som gagnar hela landet, alla kommuner och alla medborgare i vårt land?

Jag undrar också: Varför inrätta en ny myndighet? Det finns ju redan så att säga upparbetade myndigheter som jobbar med de här frågorna. Varför inte göra det också övergripande?

Varför inte jobba mer med Östersjösamarbetet? Luften känner ju inga gränser. Vi måste arbeta tillsammans internationellt också.

Men framför allt vill jag alltså ställa frågan: Vad är anledningen till att ministern tar på sig den här självplågande uppgiften att hantera vissa antal miljarder kronor och fördela dem till enskilda kommuner?

Anf. 115 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag känner mig i varje fall trygg att ni är här!

Ja, det är en plåga att säga nej till kommuner, därför att det finns så mycket engagemang som ligger bakom de här ansökningarna. Jag har fått säga nej till fyra gånger så många kommuner som jag har fått säga ja till under den korta tid som jag har varit miljöminister.

Det kan också möjligen vara en tanke för dem som spekulerar i att det skulle ligga något slags röstfiskningsmotiv bakom detta. Fyra gånger så många missnöjda som nöjda är inte någon säker metod för att vinna partipolitiska sympatier!

Sedan är det självfallet så att jag arbetar väldigt mycket övergripande. Hela miljöpolitiken, allt det vi håller på med – miljömålsarbetet, reformarbetet, förstärkningen av resurserna, miljöbalken som nu genomförs, hela det internationella globala miljöarbetet, hela miljöarbetet inom EU riktat mot förurning och ny kemikaliepolitik osv. – allting är översiktligt.

Det är naturligtvis en stor del, en alldeles dominerande del, av mitt och Miljödepartementets arbete. Men det här programmet har ett annat syfte. Det syftar till att skapa en koppling mellan det lokala engagemanget, det lokala Agenda 21-arbetet och alla dem som i kommunerna vill genomföra bra åtgärder på sin hemmaplan och möjligheten att bygga upp kunskaper och erfarenheter om sådana investeringar, deras effekter och vad som är bra och vad som kanske är lite mindre bra.

Det är en viktig uppgift. Vi kan även övergripande sett räkna med bra miljöresultat av detta utöver att vi också kan peka på bra resultat i enskilda kommuner. Det ger också möjligheter att sprida information om insatserna och på det sättet stärka medborgarnas känsla för en bättre miljöpolitik och för att ta ytterligare steg mot ett ekologiskt uthålligt samhälle.

Anf. 116 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja rikta ett tack till alla de kommuner i det här landet som trots att de inte fått pengar från det här programmet ändå arbetar väldigt idogt med miljöfrågorna. Det vore ändå väldigt konstigt om det inte fanns någonting gott med pengarna. Jag hoppas att man nu delar med sig av erfarenheterna.

Fortfarande har jag inte fått svar på mina frågor. Varför ska man inrätta en ny myndighet, och varför plågar regeringen sig med att sitta med 6 miljarder kronor att dela ut? Jag förstår inte riktigt det. Det vore myck-

et bättre att miljöministern satsar ännu hårdare och ännu mer på att jobba över hela landet, att jobba med internationella kontakter och att jobba med generella åtgärder som gagnar alla.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Anf. 117 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att resultaten av satsningarna mer än väl motväger den plåga det är för mig att arbeta med frågorna. Jag tar gärna på mig den "plågan" för resultatens skull.

Jag vill tillägga att jag känner mig tacksam för det arbete som pågår i kommunerna och som delvis har stimulerats fram av programmet. Man gör analyser och funderar på vilka satsningar och investeringar man kan göra. Det är nästintill en kommunal folkrörelse att nu fundera i den riktningen. Det är i sig ett värdefullt resultat av programmet.

Jag har lite svårt att förstå Rigmor Stenmark. Hon representerar ett parti som var med om att bygga upp programmet, vilket jag uppskattar, men som nu är negativt till det när vi har gjort det mycket bättre än vad det var från början. Det är en fråga som jag inte riktigt har något svar på.

Anf. 118 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Hela den katalog av insatser som miljöministern har redovisat är givetvis mycket bra och innebär steg på vägen mot en bättre miljö. Det kan jag hålla med om. Men min huvudinvändning mot programmet är, som jag sade tidigare, att den modell som har valts för fördelning inte är rättvis. Den avviker från den gängse medelsfördelningen. Det håller jag fast vid. Det är inte rimligt att regeringen lägger fram förslag, får ett riksdagsbeslut och sedan får tillbaka pengar att fördela själv. Jag vill gärna höra en kommentar från miljöministern om detta.

Anf. 119 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det är ett annorlunda program än tidigare program. Det är ett nytt program, och det är ett banbrytande program. Det kommer att få väldigt bra effekter runtom i Sverige. Det kommer att leda till en bra utveckling av kunskaper och erfarenheter på detta viktiga område.

För mig är inte formen för hur pengarna ska delas ut det avgörande. För mig är det avgörande att få bra effekter och få dem på ett sätt som är tillräckligt genomskinligt för att man ska kunna bedöma om det har skett några oegentligheter eller regeringen har haft någon sidoagenda för stödet.

Det har lett till att vi har blivit granskade av Riksrevisionsverket, Riksdagens revisorer och forskare, och vi kommer att granskas ytterligare. Vi har mött den kritik som har kommit fram genom att försöka förbättra i enlighet med den bekräftade kritiken.

Jag tycker att det är ett bra och pragmatiskt sätt att arbeta. Det utesluter inte att man kan fundera på om det finns andra former som är bättre, och det har jag naturligtvis gjort. Än så länge har jag inte blivit övertygad om att det skulle vara bättre att lägga det på en myndighet.

Det hänger lite grann ihop med att det inte finns någon myndighet som arbetar över hela fältet. Vi har samarbete med energimyndigheter, vi har självfallet samarbete med Naturvårdsverket, och vi har samarbete med en rad olika myndigheter när vi bereder dessa ärenden. Något självklart alternativ till den hanteringen finns inte.

Statligt stöd till lokala investeringsprogram

Anf. 120 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag håller inte riktigt med på den punkten. Rigmor Stenmark sade tidigare att det vore rimligare att ha ett system som kommer hela landet till godo. Det är möjligt att det gör det på sikt, men jag har inte uppfattningen att det är en bra fördelningsmodell.

Anf. 121 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi har olika uppfattningar. Desto trevligare är det att diskutera på det här sättet. Själva syftet med programmet är inte att sprida pengarna jämnt ut över hela landet. Syftet är att satsa på investeringsprogram och investeringar som ger bra resultat. Då blir detta utfallet, vilket jag i och för sig kan tycka är lite tråkigt.

Anf. 122 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Att skapa ett samhälle som verkar inom ekologiskt hållbara ramar är en betydelsefull del i Vänsterpartiets politik, även om vägen dit är mödosam och lång. Hur man uppnår detta finns det delade meningar om. Men att politiken ska vara med och styra och stötta den utvecklingen är självklart för oss. Ska vi sedan klara av detta, som målsättningen är för de 15 miljökvalitetsmål som just nu tas fram av Miljömålsutredningen, måste takten i omställningen öka och levnadsvanor kraftigt förändras i ekologiskt hållbar riktning.

Vi ska naturligtvis använda oss av de politiska styrmedel som finns – skatter, avgifter och en skarpare lagstiftning. Men även stimulans via ekonomiskt stöd är en bra metod. De lokala investeringsprogrammen är ett steg i rätt riktning. Men arbetsformen och användningen av medlen kan diskuteras. I Vänsterpartiet är vi inte överförtjusta i regeringens roll i den här processen. Risken finns att politiska löften om stöd får en högre prioritet än kvaliteten på ansökningarna visar, något som nu också granskats och kritiserats.

Ett tydligt bevis för detta är statsministerns löfte om stöd till Norrköpings kommun på en regeringskonferens i staden långt innan ansökningarna över huvud taget hamnade på Miljödepartementets bord. Det är tveksamt om regeringen ska hantera stöd i den här omfattningen när det finns sakkunniga myndigheter och länsstyrelser som har god kunskap om den regionala och den lokala utvecklingen.

Vänsterpartiet har också vid flera tillfällen lyft frågan att de ca 40 % av medlen som går till olika former av byggprojekt i stället skulle hanteras generellt via Boverket och användas som investeringsbidrag med uttalade miljökrav för ny- och ombyggnation. Vi har tyvärr inte fått gehör för våra ståndpunkter och får i stället inrikta oss på att se till att medlen används på bästa sätt inom de villkor och ramar som gäller. Att som de borgerliga partierna vilja avbryta projektet tycker vi ger fel signaler och skulle minska intresset i kommunerna för den nödvändiga ekologiska omställningen, där takten i arbetet snarare måste höjas.

Utskottsmajoriteten delar i stort Riksdagens revisorers och Riksrevisionsverkets förslag till hur hanteringen av de lokala investeringsprogrammen bör förbättras utom på en punkt, den om hur ny teknik och nytänkande ska stimuleras inom ramen för programmet. Utskottet gör det dock utan att riktigt i klartext tala om det för regeringen. Därför är det bra att utskottsmajoriteten ställer sig bakom Vänsterpartiets krav att rege-

ringen redan i vårpropositionen ska redovisa hur man tänker förändra processen och ärendehantering utifrån de förslag som finns i betänkandet. Vi har nöjt oss med detta, men tänker naturligtvis bevaka det i samband med förhandlingarna inför vårpropositionen mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Jag vill redan nu ställa en fråga till ministern. När det gäller avslagsmotiveringar kan ministern tänka sig att göra förändringar. Finns det andra förändringar som ministern kan tänka sig att göra utifrån de förslag som ligger? Vi är i sådana fall väldigt intresserade av att föra ett samtal med ministern runt de här frågorna.

Riksdagens revisorers kritik omfattar åtta punkter. Åtgärdsförslag finns för sex av dem. Några av åtgärdsförslagen är inte så lätta att hantera, men bör uppfyllas så långt det är möjligt. Vänsterpartiet tycker att AMS som myndighet när det gäller de arbetstillfällen som skapas har en självklar roll i processen för stöd och rådgivning, men också för tillsyn och kontroll.

Likaså bör länsstyrelsernas roll tydliggöras genom att ge kommunerna vägledning och stimulans. De bör också vara en garant för att nationella mål inte åsidosätts. Länsstyrelsernas ord bör väga tungt när regeringen fattar beslut om vilka kommuner som får statligt stöd inom programmen.

Besluten om att ha en löpande prövning och beslutsgång när det gäller stödet är ett bra beslut. Det är därför ännu viktigare att ett eventuellt avslagsbeslut blir allmänt känt både för den sökande kommunen och för andra, som tänker söka stöd. Motiven för avslaget ska anges, och vilka bedömningar som ligger till grund för detta. En sådan process kan spara mycket arbete i kommuner som är på gång med sina ansökningar. Den stärker också regeringens ställning. Misstankar om att politiska bedömningar går före de rent kvalitetsmässiga kan elimineras. Vi förutsätter att regeringen faktiskt kommer med ett sådant förslag i vårpropositionen, och vi behöver därför inte tillstyrka yrkande 3 i Kristdemokraternas motion.

Kravet på att få jämförliga kriterier för vilka miljöförbättringar som uppnås och vilka beräkningsgrunder som ska finnas för det är en viktig fråga. Det är lättare att ställa kravet än att kunna leva upp till det. Det finns dock inget som hindrar att regeringen försöker sig på detta arbete vid kommande ansökningar. Men det är lika viktigt att ifrågasätta kommunernas egna beräkningar och vara överens med kommunerna om att deras bedömningar stämmer överens med regeringens.

Det är viktigt att åtgärden för allergisanering av inomhusmiljöer i t.ex. daghem och skolor blir verklighet. Där är det ju inte regeringen som är bromskloss, utan EU-systemet och Bryssel. Dels accepterar man inte begreppet inomhusmiljö, dels vill man pröva om ett bidrag till detta ändamål inte strider mot konkurrensreglerna. Här ser man hur EU:s överstatliga regelsystem lägger sig i svensk regeltillämpning utan att det sker med inblandning av några som helst EU-medel. Det är oacceptabelt. Risker är också överhängande att EU-prövningen drar ut på tiden och att allergisaneringsåtgärden inte blir aktuell inom ramen för de lokala investeringsprogrammen, trots att det finns ett riksdagsbeslut om att detta ska gälla. Blir det så, så kommer Vänsterpartiet att kräva ett särskilt anslag för detta till offentlig sektor – i första hand till daghem och skolor.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Statligt stöd till lokala
investeringsprogram*

Tyvärr finns det också stora miljöproblem som inte ryms inom ramen för de lokala investeringsprogrammen, men som borde finnas med där. Det gäller t.ex. saneringen av PCB i fogmassor i blockhusbyggda flerfamiljshus, och radonproblemen. Fler dör på grund av detta än i trafiken varje år. Nya radonbidragsansökningar stoppades på grund av medelsbrist redan i april månad 1999. Hur det blir år 2000 vet man ännu inte. Dessa åtgärder är betydligt viktigare än de medel som regeringen delat ut ur potten för de lokala investeringsprogrammen i Malmö stad till Bomäsan 2001, och i Göteborgs stad för uppbyggnaden av ett Science Center. De klavertrampen är smolk i glädjebägaren, och ska inte upprepas – i alla fall inte med Vänsterpartiets stöd. Vi anser att detta är projekt som ligger utanför ramarna för vad dessa medel var avsedda för.

Med dessa, i många stycken kritiska, ordalag yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet och den generella inriktningen.

Anf. 123 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag undrar hur vänstern kan acceptera att inte kunna påverka de lokala investeringsmedlen och att inte få en tydlig uppvärdering, uppföljning och utvärdering. Hur ska vänstern egentligen kunna bevaka förhandlingarna?

Jag sade att jag var trygg när miljöministern var här. Han är ju den enda person man kan fråga i sammanhanget, eftersom han har allt beslutsfattande i frågan. Jag undrar hur Owe Hellberg kan acceptera det här, när jag hör de kritiska synpunkter han har.

Anf. 124 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är riksdagen som äger regelsystemen runt de lokala investeringsprogrammen. Det är därför vi har sett till att få skrivningen i betänkandet om att regeringen ska komma tillbaka i vårpropositionen och redovisa åtminstone en del av de åtgärder den tänker vidta. Ministern har nämnt en i dag. Vi får naturligtvis sätta oss ned och diskutera inom samarbetspartiernas arbetsområden vilka andra förändringar vi kan göra. Men lagstiftningen och regelsystemet runt detta äger naturligtvis riksdagen, och inte regeringen.

Anf. 125 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Då kan man ju undra hur det har kunnat bli så snett och så ojämnt fördelat i landet. Kommunerna får inte reda på motiven till avslagen. Det verkar inte som om regelverket på något sätt har följts upp.

Anf. 126 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är faktiskt inte Vänsterpartiet som har iscensatt det lokala investeringsprogrammet – det gjorde Socialdemokraterna tillsammans med Centern. Jag tror att det hade varit mycket bättre om den konstellation som finns i dag hade gjort det. Då tror jag att det hade sett lite annorlunda ut.

Från Vänsterpartiet har vi väldigt tydligt markerat att vi har ansett att det var mycket pengar på en kort tidsperiod. Vi har försökt dra och tänja ut det hela så att vi skjuter fram medelsanvändningen under tiden för att förbättra kvaliteten i systemet.

Signalen till kommunerna måste fortsättningsvis vara att det är bra att de jobbar med miljöförbättrande åtgärder. Det är nödvändigt att man gör det, och det är viktigt att staten också ställer upp med stöd i processen.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Anf. 127 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Owe Hellberg! Om jag ska åka tåg från Uppsala till Stockholm så går jag ned till Centralstationen. Om jag sätter mig på fel tåg och hamnar i Gävle i stället kan jag inte bara fortsätta på det tåget – då hamnar jag ju så småningom uppe i Sundsvall eller någonstans. Jag är helt enkelt tvungen att vända helt om om jag ska komma till målet, dvs. Stockholm. Så är det med Centerpartiet när det gäller den här frågan. Miljöministern frågade också om detta. Vi var alltså med på tåget från början, men när vi såg att det gick åt fel håll måste vi ryta till och säga ifrån.

Jag tycker att det är synd att Owe Hellberg inte tar chansen, nu när han har den, att vara med och påverka socialdemokraterna – för de går att påverka och få åt rätt håll om man bara har en mycket stark vilja. Jag tycker att han skulle säga nej till detta. Han är mycket kritisk, och det hedrar honom, men jag tycker att det är lite tråkigt att han inte tar steget fullt ut och sällar sig till oss reservanter. Varför inte?

Anf. 128 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiets strategi i frågan hade nog varit att stanna kvar i Stockholm lite längre innan vi åkte till Uppsala och fortsatte till Gävle. Vi skulle alltså ha haft en mer grundläggande strategi för hur man skulle ha satt i gång systemet.

Vi började faktiskt 1994–1995 med den här typen av system, men då handlade det om ungefär 100 miljoner kronor i ett första inledningsskede. Hade vi varit med från början hade vi säkert dragit ut på processen under en längre tid och med mindre pengar årligen.

Anf. 129 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag förstår ingenting, Owe Hellberg. Varför gör Owe Hellberg ingenting nu när han har del i makten? Han sitter ju i Stockholm nu och har världens chans. Han kan sälla sig till oss reservanter för att få ett stopp på detta och se till att vi får miljöriktiga insatser i hela Sverige, även i Norrland och Mellansverige i de kommuner som i dag gör en oerhört bra insats utan att få några pengar.

Anf. 130 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Vi har faktiskt gjort en hel del. Vi har sett till att ungefär 2 miljarder kronor flyttas framåt i den här tidsprocessen för att få större kvalitet i det här systemet. Det är en viktig åtgärd.

Sedan står det i betänkandet att regeringen ska återkomma till riksdagen i vårpropositionen med ändringsförslag i det här systemet utifrån revisorernas förslag och funderingar. Man kan kanske inte köpa dessa rakt av, utan man måste kanske fundera över dem. En del måste man fundera längre tid över och andra kan man fundera kortare tid över innan man inför dem i systemet. Så är det.

*Statligt stöd till lokala
investeringsprogram*

Vi är inte Sickan bakom de lokala investeringsprogrammen. Vi får faktiskt försöka att påverka dem utifrån den situation där vi befinner oss i dag. Generellt är vi för stöd till miljöförbättrande åtgärder som en stimulans från staten i den här processen.

Anf. 131 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Som svar på en direkt fråga från Owe Hellberg om jag är beredd att ändra inslag i det här systemet vill jag säga att jag tror att den tidigare debatten har visat att jag har en väldigt pragmatisk inställning till de här sakerna. Vi har redan gjort ett stort antal ändringar för att det här systemet ska bli bättre. Jag är naturligtvis beredd att gå igenom alla tänkbara ändringsförslag för att få det så bra som möjligt.

Däremot tycker jag att det redan nu är så bra att det väl motiverar sin plats. Jag tycker att de miljöeffekter vi kan åstadkomma också är väldigt positiva.

Låt mig sedan lägga mig i den här tågdiskussionen lite grann. Jag tycker att det är lite märkligt. Rigmor Stenmark sätter sig på tåget i Uppsala. Sedan har vi mödosamt lyckats att följa upp alla de förslag som har lämnats och den kritik som har lämnats. Vi har förbättrat systemet undan för undan. Tåget har alltså kommit närmare och närmare Stockholm dit också Rigmor Stenmark var på väg. Men Centerpartiet hoppar av tåget nu när vi har skapat ett bättre system än det system som ni en gång var med om att utforma och stödja aktivt. Jag har väldigt svårt att få det att gå ihop.

Anf. 132 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Ministern tycker att det är bra som det är. Det tycker inte riktigt utskottet eftersom vi påvisar de här förslagen från Riksdagens revisorer. Jag tycker att det är på sin plats att vi tar en rejäl diskussion. Men det kan vi göra i de kommande förhandlingarna inför vårpropositionen. De förslag som är genomförbara på kort sikt ska vi naturligtvis genomföra om de är rimliga. Andra förslag kräver kanske längre tid.

Problemet med detta är att det ska upphöra i juli 2002. Man kan inte komma med ändringsförslag för långt in i programmet. Då hinner man inte ta någon hänsyn till de förändringarna. De sista ansökningarna landar väl långt före juli 2002.

Anf. 133 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det är bra som det är, men det kan bli bättre. Det hoppas jag att vi kan åstadkomma med en positiv konstruktiv kritik. Där har vi naturligtvis alla ett ansvar. Den här debatten syftar väl också till att leva upp till det ansvaret.

Låt mig också säga några ord om Owe Hellbergs synpunkter på att lyfta in ett antal ytterligare innemiljöåtgärder i det här programmet. Jag tillhör dem som har försökt aktualisera problemet med radonfrågan så mycket som möjligt. Det är naturligtvis inte acceptabelt på sikt att vi har ungefär 150 000 bostäder som ligger över riktvärdet för radonpåverkan. Det är ett stort antal människor – där går forskarnas bedömningar isär – som varje år drabbas av lungcancer på grund av radonpåverkan.

Jag har tillsatt en utredning för att få en bättre överblick över situationen och för att få fram förslag till en bättre statlig politik på området än

den vi har för närvarande. Det är uppenbart viktigt att åstadkomma detta. Däremot är jag inte alls säker på att den frågan hör hemma i de lokala investeringsprogrammen. Men låt mig gärna fundera på det också.

Owe Hellberg framförde kritik om att pengarna tar slut. Där vill jag säga att det finns ett problem med det här systemet som innebär att även om man inte utnyttjar de pengar man har fått i bidrag blockerar det dem som ansöker senare. Det är alltså egentligen inte så att vi har för lite pengar, utan vi har ett systemfel här. Det kommer vi nu att rätta till. Det kommer att hjälpa systemet på kort sikt. Men på lång sikt tror jag att det är helt andra åtgärder som behöver genomföras.

Anf. 134 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för inviten att föra ett konstruktivt samtal om de lokala investeringsprogrammen och eventuella ändringsförslag. Det var vårt syfte med att inte stödja någon reservation utan göra det här tillägget om att vi ska återkomma i vårpropositionen med det som är möjligt att genomföra.

Det är bra att radonfrågan belyses på det här sättet också. Jag tycker nog att man kanske skulle ha funderat mer på sådana saker innan man gav 250 miljoner till Bomässan i Malmö och en ansevärd summa pengar till Göteborg och Science Center. Jag vill hävda att dessa till största delen ligger helt utanför ramarna för de här medlen.

Anf. 135 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Det är inte mycket mer att säga så här i den sista skäl-vande minuten av den här debatten. Jag anser att det mesta redan är sagt. Debatten har handlat om effekterna av de lokala investeringsprogrammen som Riksrevisionsverket hade i uppgift att granska. Det var väldigt intressant.

Riksdagens revisorer skulle granska fördelningen av medlen. Det är klart att man kan önska att de skulle komma hela landet till del och att pengarna skulle räcka till alla de goda ansatser som kommunerna har gjort.

Riksdagens revisorer har pekat på svårigheter att uppnå miljömålen. Det är med den här frågan som med så mycket annat att det tar väldigt lång tid innan man ser effekterna på miljömålen. Vi ser fram emot Miljömålskommitténs resultat så småningom.

Bedömningarna i de här utvärderingarna är gjorda på kommunernas egna beräkningar. Vi har ju infört gröna nyckeltal i budgeten, och det är kanske där som det så småningom kommer att synas en del.

Man har genomfört en del ändringar under stödets gång, bl.a. med anledning av Riksrevisionsverkets och Riksdagens revisorers påpekanden och en massa andra uppföljningar. Det gör att uppföljningsarbetet blir svårare. Man inför nya aspekter på programmen. De skulle ge effekter på sysselsättningen, och man kan undra vad det berodde på att de inte gjorde det. Men det är klart att det inte var det främsta målet. Ändringarna gör att det är svårt att följa upp det. Detta rör sig om 1998. Vi ser att det har skett en del förändringar för 1999. Det kommer tydligen också att ske förändringar under de år som återstår.

En sak som jag gläder mig lite extra åt och som det var väldigt intressant att få höra om, var vad som är på gång i Östergötland i bl.a. Mjölby

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Statligt stöd till lokala
investeringsprogram*

och Boxholm. Hela Östergötland har för övrigt varit ganska mycket inblandat i detta. Navestadsprojektet i Norrköping är ganska omdiskuterat. Kravet på att man ska använda ny teknik har det också blivit en förändring av. Jag hade gärna sett att man i Navestad hade tillämpat redan känd teknik som urinseparering i avloppssystemen. Det hade man ett väldigt bra projekt om på Ekoporten i Norrköping. Men där vågade man inte gå vidare. Man fick inte pengar. Det är väldigt synd.

Även energiåtgången för fjärrvärmen i Navestadsprojektet är mycket ifrågasatt. Det handlar om vilken långsiktig effekt den omställning man gör kommer att ha.

Som jag ser det kan vi få veta lite grann om effekterna av det långsiktiga investeringsprogrammet hos Centrum för kunskap om ekologisk hållbarhet, som jag förmodar kommer att samla all kunskap som de samlade projekten ger. Det förväntar vi oss mycket av. Det har fått pengar. Jag hoppas att det är i gång och att det tar till sig detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

8 § Vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU5
Vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor.

Anf. 136 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Vid det senaste valet hade Heby kommun folkomröstning om vilket län kommunen skulle tillhöra. En stor majoritet av invånarna ville byta län. Detta är en fråga som snabbt borde kunna avgöras. Alla politiska partier har förordat att Heby kommun ska byta län. Från de borgerliga partierna känner vi att beslutet tar för lång tid. Regeringen måste skyndsamt fatta beslutet och visa att den lokala demokratin lever.

Sluta upp med att utreda frågan, fatta beslut någon gång!

Att inte en majoritet av utskottets ledamöter kan samla sig bakom ett tillkännagivande här i riksdagen riktat mot regeringen om att den skyndsamt ska bifalla begäran att få byta län tycker jag är tråkigt. Vi borde tillsammans ha kunnat visa regeringen att vi sätter resultatet av den lokala demokratin högt. När samtliga politiska partier och en bred majoritet av befolkningen vill en sak borde vi respektera den folkviljan. Det är en av synpunkterna från Demokratiutredningen, att lokala folkomröstningar måste ges större respekt.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till reservation 1.

Fru talman! I övriga frågor i betänkandet är vi överens med majoriteten. När det gäller ett namnbyte på länsstyrelsen i Skåne anser vi att frågan är för tidigt väckt. Försöksperioden måste först slutföras och utvärderas innan man kan gå vidare i den frågan.

När det sedan gäller motionen om avgiftsbefrielse för skylttillstånd anser vi nog att lagen är väl avvägd, men att länsstyrelserna naturligtvis ska göra en prövning av varje enskilt fall för att överväga om avgift ska

utgå eller inte. Detta är något som redan medges enligt avgiftsförordningen 1992:191.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Vissa indelnings- och
länsstyrelsefrågor*

Anf. 137 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Starka skäl talar för att Heby kommuns framställan om att få tillhöra Uppsala län ska bifallas och att regeringen skyndsamt ska arbeta för detta.

Låt mig här få anföra följande skäl:

För det första: Heby kommun bebos av 13 700 invånare. Vid valet 1998 genomfördes en folkomröstning om Hebys framtida länstillhörighet. Folkomröstningens utfall blev att 57,7 % av hebyborna ville tillhöra Uppsala län och 39,9 % ville förbli i Västmanlands län. Alltså var ca 60 % av invånarna för en ändrad länsindelning.

För det andra: Alla politiska partier i Heby kommun har sagt ja till att tillhöra Uppsala län och kommunfullmäktige har lämnat en framställan till regeringen om att ”kommunen snarast överförs från Västmanlands län till Uppsala län”.

För det tredje: Kammarkollegiet har i sin beredning av ärendet tillfrågat länsstyrelsen och landstinget i Västmanlands län och i Uppsala län om kollegiet ska utreda frågan om länstillhörighet. Såväl länsstyrelsen som landstinget i Uppsala län har tillstyrkt en utredning. Västmanlands län avstyrkte dock, men var inte enhällig i sin avstyrkan.

För det fjärde vill jag referera till Svenska Kommunförbundets rapport. Kammarkollegiet gav Svenska Kommunförbundet i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett landstingsbyte för Heby kommun. I uppdraget ingick också att beakta om ett sådant byte skulle innebära hinder vid en ändrad länsindelning.

I Kommunförbundets rapport som heter *Heby kommun till Uppsala läns landsting?* har man gjort en genomlysning av problematiken och sammanfattningsvis kommit fram till att de positiva konsekvenserna av ändrad länstillhörighet överväger. I rapporten tar man bl.a. upp att de ekonomiska konsekvenserna skulle ha mycket liten inverkan på landstingen i både Västmanlands och Uppsala län om Heby kommun byter landsting.

En annan aspekt man tar upp i rapporten är de näringsgeografiska sambanden som kanske tydligast visar sig i hur hebyborna väljer gymnasieskola. Av samtliga elever som påbörjade årskurs 1 på gymnasiet 1999 var det 58 % som valde Uppsala, 36 % som valde Sala och 6 % som valde annan ort.

Sammanfattningsvis skriver man i rapporten om den demokratiska aspekten: En majoritet av befolkningen i Heby har en regional identitet som är inriktad mot Uppsala län. Stödet är så starkt att 66 % av invånarna är för en regiontillhörighet med Uppsala. Detta tillsammans med folkomröstningen talar för att Heby kommun ska tillhöra Uppsala län.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 138 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Demokrati och information tycks vara svårt. Ändå är det enkelt, om man bara har viljan att släppa ifrån sig makt till människorna och låta människorna i allt större utsträckning bestämma över sina egna liv. Om demokrati och information handlar det här betänkandet.

I morgon bitti kan vi gå och lyssna till Demokratiutredningens ordförande på ett frukostmöte här i riksdagen. Jag är övertygad om att vi får höra många vackra ord om hur demokratin ska förbättras och om hur människor i vårt land ska få mer att bestämma om. Vi kommer säkert också att komma in på de s.k. etablerade partiernas svårigheter att få människor att engagera sig.

Visst är det bra att vi diskuterar detta och att det kommer på pränt i utredningar, som sedan förhoppningsvis ska leda fram till att demokratin förbättras. Men det hjälper inte med bara vackra ord, det fordras praktisk handling om människorna ska tro på det.

Centerpartiet anser att vi måste stärka den lokala demokratin. Under hela 1900-talet har det offentliga roll ständigt utökats. Allt fler av de områden som en gång var individens ansvar har kommit att bli föremål för gemensamma beslut. Samtidigt som ett välfärdsbygge naturligtvis har varit till gagn för medborgarna har allt fler människor också kommit att känna vanmakt inför det offentliga på grund av brist på inflytande och brist på självbestämmande.

Det pågår dock just nu mycket positivt ute i våra bygder. Människor sluter sig samman i enskilda frågor som berör dem och driver de frågorna med kraft. Så gjorde man i Heby kommun.

Heby kommun vill byta län. Man vill tillhöra Uppsala län. En klar majoritet i folkomröstningen i september 1998 sade ja till det.

Men efter omröstningen har byråkratin satt i gång. En rapport lades fram i höstas, utförd av en ensamutredare. Den resulterade i att det inte fanns några hinder för ett byte, men länsstyrelsen i Västmanland ville inte vara med om det och säger nej till ett byte till Uppsala län. Länsstyrelsen i Uppsala är dock positiv.

Får Heby kommun någon gång byta länstillhörighet? Kommer folkets röst att bli hörd, eller ska detta återigen bli ett kvitto på att det kan vara bra med demokratiska folkomröstningar men att det är regeringen som bestämmer?

Inte ens i bostadsutskottet kunde man vara så öppen och enig att man kunde yrka bifall till att Heby kommuns ärende skulle behandlas skyndsamt och uttrycka en vilja att acceptera folkomröstningen och visa att man menar allvar med demokrati. Det är svagt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under mom. 1.

Den genomförda folkomröstningen i Heby bör få ett kraftigt genomslag när regeringen kommer fram till ett beslut. Det är inte bara fråga om att prata och utreda demokratibegreppet, utan det är också fråga om att handla!

Fru talman! Jag vill kort beröra motionen som rör en förenkling av att sätta upp vägskyltar för småföretagare. Det är ett led i strävan att stödja landsbygdsutvecklingen. Det är en mycket liten detalj i det stora hela men som har stor betydelse för de enskilda små företagarna som finns runtom i landet. De måste uppmuntras och inte beskäras av administrativa hinder.

Ta bort den generella avgiften för tillståndsgivningen för att sätta upp en skylt. Ge i stället råd om var och hur dessa skyltar får sättas upp. Jag är inte emot att det ska finnas en viss stil, ordning och reda, men i dag går det till överdrift i Sverige.

Jag yrkar bifall till reservation 2 under mom. 3.

Anf. 139 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag kan fatta mig mycket kort eftersom det mesta av det jag vill framföra redan är sagt.

Folkpartiet liberalerna ställer sig bakom utskottets hemställan på de flesta punkter i betänkandet. Vi har dock reserverat oss tillsammans med övriga borgerliga partier för att regeringen snarast ska få i uppdrag att besluta om överföring av Heby kommun till Uppsala län. Jag kan instämma i de argument som har framförts för detta, och jag yrkar med detta bifall till reservation nr 1.

Anf. 140 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas motioner väckta under 1999 års allmänna motionstid, Heby kommuns länstillhörighet, benämningen av Länsstyrelsen i Skåne län samt en motion om generell avgiftsbefrielse för vissa skylttillstånd.

Utskottsmajoriteten yrkar avslag på samtliga motioner, och jag ska bara mycket kort ge några motiveringar till detta.

Först har vi Heby kommun. Det är viktigt att politiska beslut föregås av en demokratisk process. Ibland kan man utifrån sina bestämda uppfattningar tycka att denna är alldeles för långsam och att utgången är så självklar att man blir otålig. Vi socialdemokrater anser att den fastlagda tidsram som finns angiven i detta särskilda fall är klar, tydlig och rimlig. Kammarkollegiets uppdrag åt Kommunförbundet att utreda förutsättningarna för ett byte av länstillhörighet för Heby kommun har avlämnats i form av en rapport. Denna är nu ute på remiss, och tiden löper ut den 14 april. Därefter kommer såväl Kammarkollegiet som regeringen att ta ställning.

Att riksdagen över huvud taget ska överväga att föregå detta genom att göra som man föreslår i motionen, dvs. ge regeringen till känna att skyndsamt bifalla ansökan om ändrad länstillhörighet, ställer jag mig tveksam till – åtminstone till nyttan av det hela.

Vi socialdemokrater anser i alla fall inte att det finns någon hållbar motivering till detta, utan vi väljer att låta den demokratiska processen ta den tid som krävs. Till skillnad från vissa andra partier i denna kammare anser vi att även minoritetsuppfattningen – i detta fall 39 % av kommunens invånare som har röstat emot byte av länstillhörighet – faktiskt har rätt att låta saken bli rejält prövad.

Fru talman! För övrigt tänker jag passa på tillfället, som jag i och för sig hoppas inte blir det sista, att inte kommentera de övriga motionerna, utan jag ställer mig helt bakom den argumentation som Ewa Thalén Finné framförde från talarstolen.

Avslutningsvis yrkar jag avslag på samtliga motioner och reservationer och bifall till hemställan i liggande betänkande.

Anf. 141 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Carina Moberg är tveksam. Det är klädsamt. Jag förväntade mig inte heller något annat av en ung modern människa. Men jag hade förväntat mig att Carina Moberg skulle visa en klar viljeyttring för att vara en demokrat. Det är det som har varit nyttan med agerandet i bostadsutskottet.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Vissa indelnings- och
länsstyrelsefrågor*

Jag blir lite förundrad när man säger att minoriteten har rätt att kräva att det ska göras ordentliga utredningar. Alltså, för varje beslut som en majoritet beslutar om i riksdagen ska vi i minoriteten kräva att det ska vara en ordentlig utredning. Varsågod och gör om.

Anf. 142 CARINA MOBERG (s) replik:

Fru talman! Jag finner att varje minoritet i vilken fråga vi än diskuterar har en självklar rätt att kräva att man lyssnar till argumenten. Om det är att kräva en utredning eller en bredare syn på en fråga står helt fritt för den minoriteten i just det särskilda fallet.

Anf. 143 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag tänkte ta upp frågan om den generella avgiftsbefrielsen för skylttillstånd som behandlas i betänkandet. Jag kan inte låta bli att berätta en liten solskenshistoria.

På 1800-talets mitt och senare del skrev Gunnar Olof Hyltén-Cavallius en bok som heter *Wärend och wirdarne*. Den fängade sägner, sagor, i något som i dag kallas för Sagobygden. Sagobygden omfattas av stora delar av Kronobergs län, Alvesta, Älmhult och Ljungby kommuner. Om jag använder häradsmått är det fråga om Allbo, Sunnerbo och delar av Kinnevals härad.

Lite senare, i början av 1900-talet, arbetade en professor som hette Carl Wilhelm von Sydow i Lund med bl.a. litteraturhistoria. Han var också mycket verksam i dessa bygder med att fånga de sägner, berättelser och sagor som finns där som ett kulturarv. Han var också verksam på Irland med samma saker.

Detta är grunden för det som i dag är Berättarfestivalen i Ljungby. Det är en veckas berättande av sagor och skrönor med mycket folk i början av juni månad. Det blir nionde gången i år. Detta resulterade för två år sedan i bildandet av Sagomuseet. Nu finns över Kronobergs län, Ljungby, Älmhult, Markaryd och Alvesta kommuner skyltar uppsatta där det står Sagobygden. Sedan finns det tavlor där det finns berättelser om olika platser.

Alldeles i närheten av där jag bor finns Kungshögarna vid Lekaryd. Vid ett besök för tre veckor sedan på Sagomuseet i Ljungby blev jag fascinerad av följande. Här bor man mitt i Sagobygden, och jag frågade primus motor Per Gustavsson vad dessa skyltar kostar. Ja, de kostade 5 000–6 000 kr att sätta upp. Hoppsan! Det är inte en skylt, och det är inte tio. Det är betydligt fler.

Detta är en ekonomiskt betydande bit i dag. Sagomuseet i Ljungby fick förra året över 9 000 besök. Det var ungefär 4 000 besök under sommarmånaderna, varav 3 000 var tyska turister som "fångade upp" Sagomuseet tack vare skyltarna.

Nu vet jag att en skylt i avgiftshänseende kostar ungefär 500 kr. Det är inte så många kronor det handlar om, men det är den signal vi som samhälle ger till frivilligarbete och till entusiasm att få bygden att leva som jag är ute efter.

Fru talman! Jag yrkar på en generell befrielse, naturligtvis för de här byalagen, sådana som Sagomuseet, men också för t.ex. den lille keramikern och för det vandrarhem på Kronobergs hed som finns i närheten hemma. Det är sådana små inrättningar och verksamheter som behöver lite hjälp för att överleva, inte tvärtom. Jag skulle kunna exemplifiera med Vägverket, som av en liten företagare begär över 100 000 kr för en skylt, bara för att vederbörande inte ska få den. Om han överklagar hamnar Vägverkets beslut så småningom i Borlänge på Vägverket centralt; man överklagar till sig själv. Men det är en annan fråga.

Fru talman! Rigmor Stenmark har redan yrkat bifall till reservationen om skyltarna, och jag fyller i. Jag önskar med kraft att kammaren röstar för en generell befrielse.

Anf. 144 PER BILL (m):

Fru talman! Låt mig börja med att instämma i yrkandet om bifall till reservation 1 angående länstillhörigheten för Heby kommun.

Redan 1997 motionerade jag första gången om att regeringen verkligen skulle lyssna på vad man sade i folkomröstningen, alltså innan folkomröstningen ägde rum. Jag fick en välvillig skrivning, och på svenskt politikerspråk skrev man: "Det finns enligt utskottets mening grundad anledning förutsätta att tillbörlig hänsyn kommer att tas till den lokala opinionen vid en sådan prövning utan något riksdagens tillkännagivande om detta. Motionen avstyrks sålunda."

Det ska man väl tyda som att regeringen kommer att fästa stor vikt vid detta och att riksdagen inte behöver tala om det för regeringen.

Tyvärr har vi inte sett mycket av detta sedan dess. Trots att det var en mycket stor majoritet, för att vara i folkomröstningshänseende, som sade ja till länsbyte och att dessutom alla partier i Heby kommun slöt upp bakom detta, eftersom det var folkviljan, sätter man i gång att utreda detta.

Om det hade handlat om att utreda *hur* det ska göras, eller om man hade kommit fram till att det här var för riket farligt på något sätt, hade jag haft en viss förståelse för att man behövde ägna lång tid åt det. Men jag blir förvånad när jag hör Carina Moberg säga att först har man omröstningen och sedan sätter höga herrar och höga damer i gång och funderar huruvida folket tyckte rätt.

Tycker inte Carina Moberg att det vore mycket bättre för den lokala demokratin att man innan man släpper fram en folkomröstning funderar över om det här är en fråga som det är rimligt att folkomrösta om, och om det här är någonting som kan vara skadligt för någon grupp?

Men det handlar inte bara om det, utan här handlar det om att en kommun för flera hundra år sedan hamnade i ett län på grund av att Sala silvergruva behövde gott om virke till alla eldar som behövdes för att man skulle kunna utvinna silver. Det är det historiska skälet till detta.

Det här handlar alltså om att anpassa en gräns för att människor ska ha lättare att umgås med varandra på ett bra sätt.

Hur kan huruvida man kan följa folkviljan vara någonting som man behöver utreda länge och väl? Vore det inte mycket bättre att i stället säga att man verkligen ska fästa mycket stor vikt vid vad folket har sagt och nu så fort som möjligt se till hur detta ska ske? Då tror jag att hebyborna, vi i Uppsala län och många i Västmanlands län hade haft förstå-

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Vissa indelnings- och
länsstyrelsefrågor*

else för om den byråkratiska processen tar en tid. Men just nu får vi intrycket av att det är en jury av höga herrar och damer som sitter och fun-derar huruvida folket var klokt eller oklokt när det röstade som det rös-tade. Och det, fru talman, tror jag är mycket farligt för demokratin.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

*Hemlig teleavlyssning,
m.m.*

9 § Hemlig teleavlyssning, m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU8
Hemlig teleavlyssning, m.m. (skr. 1999/2000:31)

Anf. 145 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! En gång om året redovisar regeringen hur reglerna om te-leavlyssning i rättegångsbalken har tillämpats. Redovisningen visar att domstol under 1998 har meddelat 252 tillstånd att i hemlighet lyssna av kommunikationerna till eller från teleadresser som har innehafits eller använts av misstänkta personer. Det visar sig också att avlyssningen haft betydelse för förundersökningen beträffande den misstänkte i knappt 45 % av fallen under 1998. Den har inte gett något resultat i knappt 40 % av fallen, och i 16 % av fallen har avlyssningen avbrutits med kvarstå-ende misstanke.

Skrivelsen visar också att i två fall som rör samma förundersökning har tillstånd till hemlig teleavlyssning meddelats trots att den misstänkte varit under 15 år. Detta är något som är anmärkningsvärt. En förunder-sökning rörande tillståndsgivningen är påbörjad.

Hemliga tvångsmedel är något som allt oftare används i kampen mot den grova brottsligheten, och den tekniska utvecklingen har gjort att polisens spaningsmetoder blivit alltmer sofistikerade.

I regeringens skrivelse konstateras att läget på narkotikaområdet är djupt oroande och att hemlig teleavlyssning kommit till användning i ett stort antal utredningar av sådana brott. Det har också skett en ganska omfattande avlyssning på grund av misstankar om bl.a. mord och andra brott. Metoden att avlyssna har varit framgångsrik och har haft betydelse för den brottsbeivrande verksamheten, konstaterar regeringen i skrivel-sen.

I samband med tvångsmedel är det viktigt att uppmärksamma rättssä-kerheten. Det gäller att rättssäkerheten utvecklas i samma takt som tekni-ken. Och det är viktigt att integritetsfrågorna uppmärksammas i lagstift-ningen. Det är därför bra att regeringen avser att tillsätta en parlamenta-risk utredning med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera lagstift-ningen som berör den enskildes integritet.

Hemliga tvångsmedel är bland de mest ingripande tvångsåtgärderna staten kan tillgripa gentemot medborgarna i en demokrati. Det krävs därför att utövningen omgärdas av skyddsmekanismer som garanterar medborgarnas fri- och rättigheter.

För att polisen ska få använda sig av hemligt tvångsmedel krävs det att en åklagare lämnar in en ansökan om detta till tingsrätten. Enligt

svenska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter sker ansökan om tillstånd till bruk av hemliga tvångsmedel på ett förtryckt standardformulär, där det bara är att kryssa för om personen i fråga är skäligen misstänkt för brott eller förbrott samt uppge vilka teleadresser eller platser som avses avlyssnas eller övervakas. Till ansökan brukar det enligt uppgift från åklagarväsendet bifogas en promemoria.

Polis, åklagare och domare är de enda som känner till vad som föresiggår bakom rättens låsta dörrar. Det är dessutom i stor utsträckning samma personer som handhar denna typ av ärenden. Möjligheten till effektiv insyn och kontroll är obefintlig. Därför är det oerhört viktigt att allt sker på ett riktigt sätt. Det är farligt när så här viktiga saker bara blir en formsak, ett rutinärende. Det får aldrig ärenden av denna typ bli – rättssäkerheten är mycket viktig.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2.

Anf. 146 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Tänk om vi hade en värld där vi kunde använda oss av öppna medel och kontroller! Nu är det så att Sörgårdsvarianten finns inte i Sverige och i Norden. Vi är en del av samhället och världen internationellt både på gott och ont. Det har gjort att även Folkpartiet har sagt ja till att vi ska ha sådana tvångsmedel som hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning. Men antingen det gäller sådant här, som är väldigt integritetskränkande, eller andra saker som samhället tar sig före, är det oerhört viktigt att vi ser till att vi har kontrollfunktioner som är värda namnet.

Tyvärr är det så i Sverige, och det är väl i och för sig bra egentligen, att man tror att alla gör ett bra arbete. Men dessvärre finns det i alla organisationer sådana som aldrig borde ha varit där. Då blir vi i Folkpartiet väldigt oroliga när vi ser på redovisningen av den här skrivelsen varje år om hur många gånger man har använt hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning.

När det gäller hemlig teleavlyssning är det endast en enda gång som domstolen har konstaterat att det här är fel, och då ska man yrka avslag. Rikspolisstyrelsen har inte yrkat avslag. När det gäller hemlig teleövervakning var det inget avslag alls, och när det gäller hemlig kameraövervakning har vi inte ens fått en redovisning. Det står inte ens en redovisning av att det är någon form av avslag. Det tolkar jag och Folkpartiet som att det inte är något avslag. Även om jag och Folkpartiet tycker att de allra flesta poliser och åklagare gör ett väldigt bra arbete är det inte *så* bra i Sverige på det här området. Då finns det en misstanke om att det är lätt att det glider igenom.

Därför är det så extremt viktigt när det är fråga om sådana här integritetskränkande saker att man verkligen har en kontroll värd namnet. Vi ska vara medvetna om att det snabbare än vad vi vill inse uppkommer beroendeställningar. Det är viktigt att åklagare och poliser kan jobba bra tillsammans, och då är det samtidigt också mycket svårare att vara den som är besvärlig och säger nej. Det är ett annat problem i Sverige: Så fort man säger nej är man besvärlig. Om det är något svensken är rädd för är det att vara besvärlig.

Det, fru talman, var anledningen till att Folkpartiet sade att vi nu får ta och titta på det här mycket allvarligt och få en utredning. Dessutom

Prot.
1999/2000:71
23 februari

*Hemlig teleavlyssning,
m.m.*

måste vi kräva någon annan form av redovisning, men naturligtvis inte så som utskottsmajoriteten har skrivit, att vi kräver att man ska gå in i varje enskilt fall. Det är ju fysiskt omöjligt. Det är inte vår roll. Men det behövs ändå en annan form av redovisning så att vi verkligen har en bättre möjlighet att konkret kontrollera.

Fru talman! Detta gjorde att vi skrev en motion som tyvärr bara stöds av v och mp. Vi är naturligtvis jättegglade att v och mp stöder oss, jag menar inte så. Det är vi tacksamma för. Men vi är lite besvikna över att inte flera gjorde det. Men okej, det är ett faktum. Vi vill från Folkpartiets sida yrka bifall till vår reservation, som säger: Se till att vi får en kontroll, en djupare kontroll, och en översyn över huvud taget av de olika integritetskränkande saker som vi tyvärr måste tillåta oss.

Anf. 147 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Alla ni som lyssnar! Regeringens årliga redovisning av hur tvångsmedlen hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig övervakningskamera har använts är mycket summarisk. Skrivelsen bygger på intetsägende och svårgenomsådliga uppgifter från Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren. Ändå är det riksdagen som är det enda organ som ska utgöra kontrollmakt. Detta ser vi inte som tillfyllest. Det finns, fru talman, en reservation till betänkandet som jag yrkar bifall till. Den tar upp det senaste tvångsmedlet, som är hemlig kameraövervakning. Vi måste få en djupare redovisning av hur det har använts.

Det jag kan göra med de uppgifter som finns i skrivelsen är att granska den statistik som uppges. Men jag har inga möjligheter att tränga bakom siffrorna. Intressant skulle vara att få veta i hur många fall den hemliga övervakningen haft betydelse för t.ex. fällande dom. För 1998 kan en grov summering av denna statistik säga att hälften av övervakningarna inte gav något resultat. Och knappt den andra hälften har betydelse för förundersökningarna.

Det jag också kan kontrollera är hur antalet tillstånd och den sammanlagda tiden för övervakning har utvecklats i ett tidsperspektiv. Jag kan då följa att det inte blivit väldigt många fler i den senaste redovisningen. Uppgifter finns nämligen redovisade ända sedan 1983 när det gäller teleavlyssning och från 1990 när det gäller teleövervakning. I fråga om kameraövervakningen som infördes 1996 är det ju inte mycket att jämföra med. Miljöpartiet var emot att vi införde detta nya tvångsmedel.

Men för tvångsmedlet teleövervakning, det är det som innebär att man övervakar all telekommunikation med fax och dator, har det skett en stor ökning gällande 1998. Trots att det är en så stor ökning har insatserna endast haft betydelse i 48 % av fallen. Det är för att alla tillstånd om hemlig teleavlyssning sedan mitten av 1997 kombineras med hemlig teleövervakning. Det går automatiskt.

Fru talman! Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter har gjort ett digert arbete och granskat de nuvarande tvångsingreppen. Den har även analyserat Buggningsutredningens förslag. Staten vill ju gå vidare och också införa buggning. Den uppger i sin bok att Riksåklagaren och Rikspolischefen i sin redovisning hävdar att den ökade användningen av mobiltelefoner och andra nya kommunikationsmedel fått negativa konsekvenser när det gäller effektiviteten i och resultatet av den hemliga tele-

avlyssningen. Det är för att kryptering används allt oftare och kommer att användas av all organiserad brottslighet i framtiden, sägs det.

I stället för att effektivisera användningen av hemlig teleavlyssning vill man utvidga tillämpningsområdet. Det är det man gör i den här Buggningsutredningen. Frågan är då: Hur långt ska vi skjuta fram våra gränser för att övervaka medborgare? Ska vi följa efter brottslighetens sätt att skydda sig så får vi ju gå väldigt långt. Det är därför det är så bra att en majoritet i utskottet nu har kunnat enas om att tillsätta en utredning och gå igenom inte bara hemliga tvångsmedel utan även de register som har tillkommit på senare tid för att i ett sammanhang se hur långt vi kan gå och hur relevant det är för att bekämpa brottsligheten. Det är en glädjande nyhet i betänkandet att detta nu har kommit till stånd.

En annan uppgift som Helsingforskommittén har tagit fram är att när det gäller narkotikabrott leder hemlig teleavlyssning sällan till att ett redan begånget brott klaras upp. Däremot får polisen ofta information om något nytt narkotikabrott som kan uppdagas tack vare avlyssningen. Hur man använder den överskottsinformation som det blir en hel del av när man har tvångsmedel är inte reglerat i lag. Då saknas det också möjligheter att kontrollera vad som sker med överskottsinformationen. Tvångsmedel kan således användas indirekt även för brott vilkas straffminimum är för lågt för att domstol ska kunna bevilja tillstånd till hemlig avlyssning.

Hemlig teleavlyssning är ett av de i särklass mest integritetskränkande tvångsmedel som staten kan tillgripa i sin brottsbekämpande verksamhet. Det bör användas mycket restriktivt och endast vid utredning av särskilt svår brottslighet. Det är ju inte endast brottslingen som övervakas, eftersom polisen kan avlyssna samtliga abonnemang där en misstänkt kan tänkas befinna sig. Även släkt, vänner, barn och andra kan då avlyssnas.

Under 1998 avlyssnades 554 abonnemang vars innehavare inte var misstänkta för brott. Det finns inte heller en gräns för hur många gånger ett tillstånd kan förlängas. Det finns en gräns för tillståndet, men sedan kan det förlängas många gånger. Helt oskyldiga personer blir därför avlyssnade t.o.m. i telefonkiosker. Om man avlyssnas får man inte heller veta om det ens om man är oskyldig. Man kan därför inte överklaga ett felaktigt beslut. En stor svaghet är att det inte finns en oberoende instans som kan ifrågasätta besluten. Vi här i riksdagen kan ju inte heller göra det.

Fru talman! Miljöpartiet anser att en rättsstat inte endast kan förlita sig på dess myndigheters goda avsikter. Det finns en risk att åklagare, poliser och domare blir en slutet krets, att de anpassar sig till varandra och att det skapas dolda samförstånd.

Miljöpartiet står alltså bakom reservationen. Vi vill ha en grundligare återrapportering. Vi är mycket spända på den utredning som ska sätta i gång eftersom vi tidigare har haft reservationer om att en utredning ska tillsättas. Det tar ju tid, men man kan säga att det i alla fall har gått relativt fort.

Anf. 148 HELENA FRISK (s):

Fru talman! I dag diskuterar vi, som tidigare har sagts, alltså regeringens skrivelse som rör hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Hemlig teleavlyssning,
m.m.*

och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 1998.

I enlighet med riksdagens önskemål redovisar regeringen årligen hur reglerna om teleavlyssning i rättegångsbalken har tillämpats. Redovisningen bygger i huvudsak på de uppgifter som Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen gemensamt har lämnat i en skrivelse till regeringen den 16 september 1999. I skrivelsen kan man se att de tvångsmedel som det rör sig om främst har använts i förundersökningar där det har funnits starka misstankar om organiserad eller annan omfattande handel med narkotika. Huvudsyftet har alltså varit att avslöja den alltmer omfattande narkotikasmugglingen till Sverige och försäljningen av narkotika inom landet.

I likhet med de senaste årens skrivelser konstaterar regeringen att läget på narkotikaområdet är mycket oroande och att hemlig teleavlyssning har använts i ett ganska stort antal utredningar av sådana brott. Men det har också förekommit avlyssning på grund av misstankar om bl.a. mord och grova rån. Den hemliga teleavlyssningen har alltså även under 1998 varit framgångsrik och haft betydelse för den brottsbeivrande verksamheten.

Man har även använt hemlig teleövervakning i första hand vid förundersökningar som rör narkotikabrott.

Den hemliga kameraövervakningen har visat sig vara ett värdefullt och personalbesparande komplement i polisens spaningsarbete. Spaning har kunnat utföras i situationer där det annars inte skulle ha varit möjligt att utföra spaning.

Samtliga tvångsmedel som jag har berört har alltså visat sig vara värdefulla hjälpmedel i kampen mot den grova och många gånger organiserade brottsligheten. Men det är också viktigt att vi noga följer utvecklingen när det gäller såväl hemlig teleavlyssning som hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning.

I en motion från Folkpartiet begärs en utredning med uppgift att ta ett samlat grepp om integritetsfrågorna och väga dessa mot kraven på effektivitet i brottsbekämpningen. Man vill också ha en mer noggrann redovisning av vilka grunder som regeringen har för sina slutsatser i skrivelsen.

När det gäller kravet på en utredning om förhållandet mellan integritet och effektivitet i brottsbekämpningen har utskottet flera gånger tidigare behandlat liknande yrkanden. Då har vi också framhållit vikten av att integritetsfrågorna uppmärksammas i lagstiftningsarbetet.

I samband med behandlingen av den här skrivelsen höll utskottet en utfrågning med företrädare för Justitiedepartementet. Statssekreteraren Kristina Rennerstedt berättade bl.a. att det naturligtvis alltid är nödvändigt att riksdagen i varje lagstiftningsärende gör en självständig avvägning mellan hänsynen till den personliga integriteten å ena sidan och det motstående intresset, t.ex. yttrandefrihet eller brottsbekämpning som aktualiseras i ärendet, å den andra sidan.

På brottsbekämpningens område har riksdagen under senare år gjort sådana avvägningar i t.ex. lagstiftningen om polisens register och om kameraövervakning. Regeringen kommer också att utvärdera dessa lagar utifrån bl.a. integritetssynpunkt. Men regeringen tycker nu också att tiden är mogen för att man ska ta ett samlat grepp om integritetsfrågorna i

lagstiftningen. Därför kommer regeringen att tillsätta en parlamentarisk utredning som ska ha till uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör just den enskildes integritet. Utredningen kommer alltså att sträcka sig över ett vidare område än enbart det straffprocessuella, och direktiven till utredningen förväntas bli klara i vår.

Eftersom utskottet vid ett flertal tillfällen tidigare har påtalat vikten av att integritetsfrågorna uppmärksammas i lagstiftningsarbetet är vi mycket glada över regeringens initiativ till den här utredningen. Och motionen från Folkpartiet är därför i den här delen tillgodosedd.

Men när det gäller yrkande två i motionen har vi inte lyckats komma överens. Utan det slutade med en för mig något märklig reservation som Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Det handlar alltså om att reservanterna vill ha en noggrannare redovisning av grunderna för regeringens slutsatser.

Som jag sade tidigare utgör grunderna för regeringens slutsatser den skrivelse som Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsens gemensamt lämnar till regeringen. Dessutom genomförde utskottet så sent som 1997 en granskning av användningen av hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning under år 1995. Granskningens syfte var att man skulle kontrollera att användningen av tvångsmedel var lagenlig och att man skulle bedöma deras effektivitet. Men den gav också möjligheter att bedöma tillförlitligheten av regeringens uppgifter till riksdagen. Då fanns det ingen anledning till någon form av anmärkningar.

Omständigheterna vid användningen av de tvångsmedel som vi nu diskuterar varierar ju också kraftigt från ärende till ärende. Och att redovisa på vilket sätt hänsyn har tagits till ovidkommande personers integritet skulle förmodligen innebära att väldigt många ärenden – om inte varje – måste redovisas för utskottet. Och det är inte rimligt. Vi får inte heller glömma bort att tvångsmedel endast får användas med rättens tillstånd och under rättens kontroll. Det talar ju starkt för att eventuella missbruk skulle uppmärksammas och även redovisas av berörda myndigheter. Jag yrkar därför avslag på reservationen.

Avslutningsvis vill jag bara säga att utskottet ser hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning som värdefulla inslag i den brottsutredande verksamheten. Men vi vill återigen understryka vikten av restriktivitet när det gäller användningen. Som vi tidigare har sagt måste åtgärderna i varje enskilt fall så långt det är möjligt begränsas både i fråga om omfattning och tid.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 149 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Först och främst tycker jag att det är anmärkningsvärt att man använder en granskning från 1997 som ett argument för att det var bra 1998. Förmodligen var det bra 1997; jag kommer inte ihåg det. Men i dag diskuterar vi vad som hände 1998. Faktum är att det var ett avslag när det gällde hemlig teleavlyssning och noll avslag i fråga om det andra.

Om man diskuterar rent principiellt finns det anledning att göra en genomgång. Varför är det så få avslag? Det finns nämligen inga system som fungerar så bra att det bara glider igenom.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Hemlig teleavlyssning,
m.m.*

Jag vill än en gång fråga Helena Frisk: Menar Helena Frisk att vi i riksdagen har en kontrollfunktion som är värd namnet utan att egentligen få några reella möjligheter att tränga bakom siffrorna?

Jag vill också passa på att fråga Helena Frisk: Menar Helena Frisk att det i systemet med polis, åklagare och domstol, där man faktiskt är i beroendeställning, aldrig finns någon risk för jävsförhållanden?

Anf. 150 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag tog upp exemplet med den tidigare granskningen var att vi begärde den granskningen av samma anledning som man har reserverat sig i dag. Därför berättade jag att det inte fanns någon anledning till anmärkning i den granskning som gjordes. Hela den skrivelsen handlade också om tillförlitligheten, så jag tyckte att det var relevant att använda sig av den.

Sedan kan naturligtvis inte jag stå här och säga att man i samtliga fall har gått rätt till väga, att det är riktigt gjort att det bara har blivit ett avslag. Det kan jag naturligtvis inte göra. Men jag litar ändå på de skrivelser som inkommit från Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen i ärendet.

Jag vidhåller det jag tidigare sade: Vi måste ha en noggrann tillsyn, men frågan är om det är rimligt att varje enskilt ärende redovisas. Jag tror att det blir väldigt svårt. Det blir väldigt detaljerat och väldigt mycket extra inkommande ärenden för utskottet om vi ska titta på varje fall där man har avlyssnat.

Anf. 151 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Det får aldrig vara så att för mycket arbete för ett utskott ska vägas mot rättssäkerheten och rättstryggheten. Det är det ena.

Sedan uppskattar jag att Helena Frisk säger att man ska lita på myndigheter. Självklart ska man lita på myndigheter; det gör vi också. Men samtidigt har vi ett ansvar att vara kritiskt granskande. Den fråga vi ska ställa oss är då: Är det rätt att kontrollfunktion ligger just på riksdagen? Kanske är det fel ställe, för då ges inte de rätta förutsättningarna att granska *ordentligt* kritiskt. Den diskussionen ska vi också föra.

Anf. 152 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Siw Persson om att rättstryggheten och rättssäkerheten är oerhört viktiga i vårt samhälle. Givetvis är jag också för att föra den här diskussionen vidare. Jag tror dock inte på att rakt av följa den reservation som Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom. Men givetvis måste vi föra diskussionen vidare, för detta är viktiga frågor för rättssäkerheten och rättstryggheten i samhället.

Anf. 153 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Miljöpartiet och jag anser att om man ska kunna lita på och ha förtroende för myndigheter, vilket det är viktigt att allmänheten kan göra, måste det finnas ett oberoende organ som granskar och finner att det är okej. Det är först då man kan känna förtroende och tillit. Det är ju det som alldeles tydligt saknas när det gäller våra tvångsmedel. Den granskning som vi utövar i justitieutskottet är väldigt ytlig; det måste även Helena Frisk se.

Inför nästa skrivelse som kommer nästa år skulle det väl vara på sin plats att vi, åtminstone när det gäller hemlig kameraövervakning som är ett nytt tvångsmedel, granskade, trängde bakom och ställde just sådana frågor som skulle göra att vi fick en mer vidgad vy och såg hur effektivt detta är: hur många fällande domar det blev, hur många personer som sysslade med detta, osv. Vi står ju nu, efter vad jag förstår, inför ett förslag från regeringen som gäller ännu mer integritetskränkande åtgärder som t.ex. buggning.

Anf. 154 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Jag vill först återknyta till den utredning som ska tillsättas, som har ett gediget arbete framför sig och som förmodligen kommer att ta ganska lång tid på sig för att bli klar. Där kommer naturligtvis också dessa frågor in.

Vi har ju tidigare pratat om varför inte avlyssningen eller teleövervakningen har gett något resultat. Man har sagt att den gett resultat i mindre än 50 % av fallen. Ändå känns det något märkligt för mig att knyta detta till reservationen. Att det inte har blivit något resultat kan ju bero på en väldig massa saker. När det gäller teleavlyssning kanske personen i fråga inte har använt sig av den telefonen, vilket naturligtvis gör att det inte blir något resultat.

Det är ändå viktigt att påtala att de här åtgärderna endast ska användas med stor restriktivitet, med rättens tillstånd och under rättens kontroll. Detta är oerhört viktigt att komma ihåg.

Jag slutar även här med att säga att rättstryggheten och rättssäkerheten för människorna i samhället är oerhört viktiga. Det tycker utskottsmajoriteten också.

Anf. 155 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Till sist gäller det ändå reservationen i just detta betänkande. Jag tycker att det är underligt att vi inte kunde få en gemensam skrivning i betänkandet där vi sade: Låt oss nu titta lite djupare på hemlig kameraövervakning, eftersom det finns intressanta uppgifter som vi inte har men som vi skulle vilja ha reda på. Jag ser ingen riktig anledning till att man inte kunde bifalla detta.

Anf. 156 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Jag har reservationen framför mig här. Där står det bl.a. om att övervakningen har varit resultatlös i 40 % av fallen och att man mer noggrant måste redovisa grunderna för sina slutsatser. Det är ju egentligen precis vad vi alla vill. Men man måste naturligtvis också ta reda på varför övervakningen har varit resultatlös i 40 % av fallen och utveckla det vidare. Det är väldigt lätt att säga att vi inte behöver använda oss av sådana här tvångsmedel eftersom det är så få fall där vi ser något resultat. Det måste också vägas mot hela frågan. Det kan vara så, som jag sade tidigare, att personen inte har använt telefonen, inte har varit på den plats där han skulle övervakas med kamera osv.

Men vår strävan är som sagt också att skrivelserna gärna får vara mer noggranna nästkommande år. Jag tror dock att det är ett alldeles för högt ställt krav att varje enskilt ärende måste redovisas för utskottet. Jag tror att det är svårt både att få fram och att hantera detta.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Hemlig teleavlyssning,
m.m.*

Men som sagt: Rättstryggheten och rättssäkerheten är oerhört viktiga för människorna i samhället. Det är vår uppgift att se till att människor också känner på det sättet.

Anf. 157 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Hemlig telefonavlyssning och kameraövervakning, som redovisas i regeringens skrivelse och detta betänkande, är, som framkommit av diskussionen tidigare, utomordentligt allvarliga ingrepp i den personliga integriteten i en öppen demokrati och rättsstat. Därför gäller det – och det finns väl ingen som har någon avvikande uppfattning på den punkten – att kringgärda användningen av dessa tvångsmedel med mycket, mycket stark restriktivitet. Det gäller att använda dem mycket omsorgsfullt och i så liten omfattning som möjligt, och sedan givetvis också följa upp användningen så långt det går, se hur den har varit och vilka lärdomar man kan dra av det.

Fru talman! Det illustrerar på något sätt det öppna rättssamhällets dilemma att värna den personliga integriteten – att se till att den icke träds för när – och att samtidigt tvingas inse att det, om vi ska kunna bekämpa en brottslighet som tar sig alltmer raffinerade former och använder alltmer av den mest effektiva och moderna tekniken, är nödvändigt att finna en rimlig balanspunkt däremellan. Den är ju aldrig för en gång given, utan den måste hela tiden, ständigt, ifrågasättas. Det är det demokratiska samhällets dilemma att vi på något sätt måste väga de här intressena mot varandra.

Moderata samlingspartiet tillstyrker utskottets hemställan i betänkandet, som jag yrkar bifall till, och har ett särskilt yttrande i betänkandet. Vi har ju vid flera tillfällen, under flera års tid, efterlyst någon form av samlad översyn av integritetsfrågorna. Sverige är faktiskt, fru talman, ett av få länder, kanske det enda, i EU som inte har en samlad personrätt där just integritetsfrågorna kan redovisas samlat. Det är en föga smickrande position att vi saknar denna rätt. Vi har under flera år hävdad att det är nödvändigt att regeringen kommer med förslag till riksdagen; detta som ett underlag för att tillsätta en utredning.

Därför är det glädjande att regeringen nu – visserligen något senfärdigt men ändå – aviserar detta. Vi ser fram emot att resultatet av utredningen kan leda fram till en form av samlad personrätt där vi kan fänga, samla och belysa integritetsfrågorna i många olika typer av lagstiftning. Detta är viktigt.

Vi säger också i vårt yttrande att eftersom det här kommer att ta en hel del tid i anspråk – vi är medvetna om det, för det är ett stort och komplicerat område och det krävs en ordentlig genomlysning av de här frågorna – är det ganska rimligt och önskvärt att riksdagen under den tid som det här arbetet pågår inte får sig förelagt ett antal förslag om olika tvångsmedel, alltså att nya tvångsmedel inte tillskapas under tiden.

Jag vill alltså markera att vi nu – i avvaktan på att utredningen arbetar igenom materialet, att materialet remissbehandlas och att en proposition kan läggas – inte behöver få några nya förslag. Jag skulle, fru talman, vilja fråga om Helena Frisk på något sätt kan instämma i den förhoppningen. Kanske kan hon t.o.m. utlova att det inte kommer sådana förslag i avvaktan på att utredningen presenterar sina förslag och överväganden.

Det skulle, fru talman, kännas lite märkligt att ha en utredning av det här slaget som alla egentligen bejaktar och tycker är bra och under tiden få oss förelagt här i riksdagen ett antal förslag om tvångsmedel.

Kan vi alltså räkna med att Helena Frisk, i och med att regeringen har tillsatt denna utredning, å utskottsmajoritetens och regeringens vägnar kan säga att vi icke kommer att få oss förelagt några nya förslag om tvångsmedel?

Med detta, fru talman, yrkar jag, som sagt, bifall till utskottets hemställan.

Anf. 158 HELENA FRISK (s):

Fru talman! Nej, det kan jag inte utlova här i dag.

Anf. 159 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Låt mig då ställa frågan: Tycker Helena Frisk att det är en rimlig utgångspunkt att vi under tiden inte tillskapar några nya tvångsmedel som hotar den personliga integriteten?

Anf. 160 HELENA FRISK (s):

Fru talman! Jag är liksom Anders G Högmark väldigt nöjd med att den här utredningen kommer till stånd. Jag är medveten om att det kommer att ta ganska lång tid – förmodligen flera år – för att det hela ska bli ordentligt utrett och för att det ska bli ett bra resultat. Det vore därför märkligt att stå här och säga att det inte kommer några andra förslag innan utredningen är klar. Hur som helst vet vi ju att ett buggningsförslag är på ingående. Jag kan alltså inte lova att det inte kommer några förslag.

Anf. 161 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Jag uppfattar att det kanske var att gå för långt i frågan. Just därför modifierade jag min fråga: Delar Helena Frisk min uppfattning att det är ganska rimligt att avstå från att lägga sådana förslag? Någon uppfattning må väl Helena Frisk kunna ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

KU14 Upphovsrätten och offentlighetsprincipen

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (mp, c)

Votering:

276 för utskottet

27 för res. 1

2 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

*Hemlig teleavlyssning,
m.m.*

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 68 m, 37 v, 36 kd, 15 fp
För res. 1: 16 c, 11 mp
Avstod: 1 s, 1 kd
Frånvarande: 10 s, 14 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 2 fp, 5 mp
Gunilla Tjernberg (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 5 (sekretessregelns utformning)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

270 för utskottet

15 för res. 2

20 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 68 m, 37 v, 37 kd, 7 c, 1 mp

För res. 2: 15 fp

Avstod: 1 s, 9 c, 10 mp

Frånvarande: 10 s, 14 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 2 fp, 5 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU9 Aktiebolags förvärv och överlåtelse av egna aktier

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

267 för utskottet

37 för res. 1

2 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 69 m, 36 v, 16 c, 14 fp, 11 mp

För res. 1: 37 kd

Avstod: 1 v, 1 fp

Frånvarande: 10 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 2 fp, 5 mp

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (privata aktiebolag)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp)

Votering:
215 för utskottet
84 för res. 2
7 avstod
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 37 v, 30 kd, 16 c, 11 mp
För res. 2: 69 m, 15 fp
Avstod: 7 kd
Frånvarande: 10 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 2 fp, 5 mp

Prot.
1999/2000:71
23 februari

SkU12 Vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier, m.m.

Mom. 1 (vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, fp)
3. res. 2 i motsvarande del (kd)

Förberedande votering:

88 för res. 1
37 för res. 2
182 avstod
42 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

184 för utskottet
85 för res. 1
38 avstod
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 37 v, 15 c, 11 mp
För res. 1: 69 m, 16 fp
Avstod: 37 kd, 1 c
Frånvarande: 10 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 5 mp

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU15 Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor

Mom. 5 (kollektiva hemförsäkringar)

1. utskottet
2. res. 2 (m, kd, c, fp)

Votering:

169 för utskottet
138 för res. 2
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 37 v, 11 mp
För res. 2: 69 m, 37 kd, 16 c, 16 fp
Frånvarande: 10 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 5 mp

Mom. 10 (uppgifter om ekonomisk brottslighet)

1. utskottet
2. res. 4 (m, kd)

Votering:

200 för utskottet

106 för res. 4

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 37 v, 16 c, 15 fp, 11 mp

För res. 4: 69 m, 37 kd

Frånvarande: 10 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 2 fp, 5 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

BoU4 Statligt stöd till lokala investeringsprogram

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp)
3. res. 2 (kd)
4. res. 3 (c)

Förberedande votering 1:

39 för res. 2

16 för res. 3

252 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

83 för res. 1

38 för res. 2

185 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

169 för utskottet

85 för res. 1

53 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

För utskottet: 121 s, 37 v, 11 mp

För res. 1: 69 m, 16 fp

Avstod: 37 kd, 16 c

Frånvarande: 10 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 5 mp

BoU5 Vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor

Mom. 1 (länstillhörigheten för Heby kommun)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

168 för utskottet

138 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 37 v, 10 mp

För res. 1: 69 m, 37 kd, 16 c, 16 fp

Frånvarande: 10 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 6 mp

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (generell avgiftsbefrielse för skylttillstånd)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, c)

Votering:

251 för utskottet

55 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 67 m, 36 v, 16 fp, 11 mp

För res. 2: 2 m, 37 kd, 16 c

Frånvarande: 10 s, 13 m, 7 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 5 mp

JuU8 Hemlig teleavlyssning, m.m.

Mom. 2 (noggrannare redovisning)

1. utskottet

2. res. (v, fp, mp)

Votering:

244 för utskottet

62 för res.

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 69 m, 1 v, 37 kd, 16 c, 1 fp

För res.: 36 v, 15 fp, 11 mp

Frånvarande: 11 s, 13 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 5 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:71

23 februari

10 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 22 februari

1999/2000:250 av *Ola Karlsson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow

Försvarets test- och provningsverksamhet

1999/2000:251 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Tandhygienistprogrammet

1999/2000:252 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Grundskoleelevers arbetsmiljö

1999/2000:253 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh

FN-mandat för EU:s krishantering

1999/2000:254 av *Margareta Israelsson* (s) till socialminister Lars Engqvist

Läkemedel till barn

1999/2000:255 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson

Energikällor

1999/2000:256 av *Mats Odell* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Kostnader för arbetsresor

1999/2000:257 av *Harald Nordlund* (fp) till näringsminister Björn Rosengren

E4:an förbi Uppsala

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 23 februari

1999/2000:595 av *Johan Pehrson* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

Frågesport i TV

1999/2000:596 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Elektroniskt körkort

1999/2000:597 av *Tuve Skånberg* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow

Avveckling av personal

1999/2000:598 av *Eva Flyborg* (fp) till justitieminister Laila Freivalds

Sekretesslagen och trafikbrott

1999/2000:599 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson

Australiens förslag om valreservat i Stilla havet

1999/2000:600 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Mona Sahlin
Jämställdhet i tillväxtavtal
1999/2000:601 av *Gunnel Wallin* (c) till utbildningsminister Thomas Östros
Utbildning av piloter
1999/2000:602 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Etanol i bensin
1999/2000:603 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Struts i Sverige
1999/2000:604 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
CITES-konferensen och fyra hotade valar

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 23 februari

1999/2000:530 av *Kenneth Johansson* (c) till utbildningsminister Thomas Östros
Forskarkarriär och familjebildning
1999/2000:552 av *Göran Hägglund* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Beslut om försäljning av aktiemajoriteten i Telia
1999/2000:553 av *Marianne Samuelsson* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Internationell kontroll av dammar
1999/2000:555 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Handläggningstiderna inom a-kassan
1999/2000:556 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
AMS pågående omorganisation
1999/2000:559 av *Gun Hellsvik* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Programverksamheten på fängelserna
1999/2000:561 av *Jan-Evert Rådström* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vägunderhållet
1999/2000:564 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Drogmissbruk
1999/2000:565 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Retroaktiv lön
1999/2000:566 av *Chatrine Pålsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Säkerhetsvästar i fordon

Prot.
1999/2000:71
23 februari

1999/2000:573 av *Hans Hjortzberg-Nordlund* (m) till justitieminister
Laila Freivalds
STASI-spioner
1999/2000:574 av *Per Lager* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Havsbaserad vindkraft
1999/2000:577 av *Mikael Odenberg* (m) till näringsminister Björn Ro-
sengren
Vägverkets handläggning av taxiförarlegitimation
1999/2000:578 av *Eva Arvidsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Integrationsverket
1999/2000:584 av *Jonas Ringqvist* (v) till näringsminister Björn Rosen-
gren
Dalslands vägar

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 mars.

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.14.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 55
(delvis)
av talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 109 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:71
23 februari

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott.....	1
Meddelande om samlad votering.....	1
3 § Upphovsrätten och offentlighetsprincipen.....	1
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU14	1
Anf. 1 ÅSA TORSTENSSON (c)	1
Anf. 2 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	4
Anf. 3 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	5
Anf. 4 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	5
Anf. 5 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	6
Anf. 6 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	6
Anf. 7 PER LAGER (mp)	6
Anf. 8 BARBRO HIETALA NORDLUND (s).....	7
Anf. 9 PER LAGER (mp) replik	9
Anf. 10 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	9
Anf. 11 PER LAGER (mp) replik	9
Anf. 12 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	10
Anf. 13 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	10
Anf. 14 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	10
Anf. 15 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	11
Anf. 16 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	11
Anf. 17 INGER RENÉ (m).....	11
Anf. 18 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	12
Anf. 19 INGER RENÉ (m) replik	12
Anf. 20 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	12
Anf. 21 INGER RENÉ (m) replik	12
Anf. 22 PER LAGER (mp) replik	12
Anf. 23 INGER RENÉ (m) replik	13
Anf. 24 PER LAGER (mp) replik	13
Anf. 25 INGER RENÉ (m) replik	13
Anf. 26 KENNETH KVIST (v).....	13
Anf. 27 PER LAGER (mp) replik	15
Anf. 28 KENNETH KVIST (v) replik	15
Anf. 29 PER LAGER (mp) replik	16
Anf. 30 KENNETH KVIST (v) replik	16
Anf. 31 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	16
Anf. 32 KENNETH KVIST (v) replik	17
Anf. 33 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	17
Anf. 34 KENNETH KVIST (v) replik	17
Anf. 35 INGVAR SVENSSON (kd)	18
Anf. 36 CARINA HÄGG (s).....	19
Anf. 37 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	20
Anf. 38 ANDRE VICE TALMANNEN.....	20
Anf. 39 CARINA HÄGG (s).....	20
Anf. 40 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	20
Anf. 41 CARINA HÄGG (s).....	21

Anf. 42 KENNETH KVIST (v)	21
Anf. 43 CARINA HÄGG (s).....	21
Anf. 44 KENNETH KVIST (v)	21
Anf. 45 CARINA HÄGG (s).....	22
(Beslut fattades efter 9 §.)	22
4 § Aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier	22
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU9	22
Anf. 46 STIG RINDBORG (m)	22
Anf. 47 RAIMO PÄRSSINEN (s)	23
Anf. 48 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	25
Anf. 49 STIG RINDBORG (m) replik	26
Anf. 50 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	26
Anf. 51 STIG RINDBORG (m) replik	27
Anf. 52 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	27
Anf. 53 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	27
Anf. 54 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd) replik	28
Anf. 55 PER ROSENGREN (v).....	28
Anf. 56 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	28
Anf. 57 PER ROSENGREN (v).....	29
Anf. 58 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	29
Anf. 59 PER ROSENGREN (v).....	29
(Beslut fattades efter 9 §.)	30
5 § Vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall	
kunna förvärva egna aktier, m.m.	30
Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU12	30
Anf. 60 CARL ERIK HEDLUND (m).....	30
Anf. 61 KENNETH LANTZ (kd)	32
Anf. 62 BENGT NISKA (s).....	33
Anf. 63 CARL ERIK HEDLUND (m) replik	34
Anf. 64 BENGT NISKA (s) replik.....	34
Anf. 65 CARL ERIK HEDLUND (m) replik	35
Anf. 66 BENGT NISKA (s) replik.....	35
Anf. 67 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	35
Anf. 68 BENGT NISKA (s) replik.....	35
Anf. 69 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	35
Anf. 70 BENGT NISKA (s) replik.....	35
Anf. 71 PER ROSENGREN (v).....	36
Anf. 72 KENNETH LANTZ (kd)	37
Anf. 73 PER ROSENGREN (v).....	37
Anf. 74 KENNETH LANTZ (kd)	38
Anf. 75 PER ROSENGREN (v).....	38
Anf. 76 CARL ERIK HEDLUND (m).....	39
Anf. 77 PER ROSENGREN (v).....	39
Anf. 78 CARL ERIK HEDLUND (m).....	40
Anf. 79 PER ROSENGREN (v).....	40
Anf. 80 TALMANNEN	41
(Beslut fattades efter 9 §.)	41
6 § Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och	
kreditupplysningsfrågor.....	41

Finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU15	41
Anf. 81 FREDRIK REINFELDT (m)	41
Anf. 82 PER LANDGREN (kd)	42
Anf. 83 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	43
(Beslut fattades efter 9 §.)	45

7 § Statligt stöd till lokala investeringsprogram 45

Bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU4	45
Anf. 84 EWA THALÉN FINNÉ (m)	45
Anf. 85 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	47
Anf. 86 RIGMOR STENMARK (c).....	50
Anf. 87 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	51
Anf. 88 SIW WITTGREN-AHL (s)	52
Anf. 89 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	53
Anf. 90 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	53
Anf. 91 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	54
Anf. 92 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	54
Anf. 93 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	54
Anf. 94 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	54
Anf. 95 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	54
Anf. 96 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	54
Anf. 97 RIGMOR STENMARK (c) replik	54
Anf. 98 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	55
Anf. 99 RIGMOR STENMARK (c) replik	55
Anf. 100 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	55
Anf. 101 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	55
Anf. 102 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	55
Anf. 103 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	56
Anf. 104 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	56
Anf. 105 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	56
Anf. 106 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	59
Anf. 107 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	59
Anf. 108 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	59
Anf. 109 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	59
Anf. 110 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	60
Anf. 111 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	60
Anf. 112 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	61
Anf. 113 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	61
Anf. 114 RIGMOR STENMARK (c) replik	61
Anf. 115 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	62
Anf. 116 RIGMOR STENMARK (c) replik	62
Anf. 117 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	63
Anf. 118 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	63
Anf. 119 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	63
Anf. 120 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	64
Anf. 121 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	64
Anf. 122 OWE HELLBERG (v)	64
Anf. 123 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	66
Anf. 124 OWE HELLBERG (v) replik	66
Anf. 125 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	66

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Anf. 126	OWE HELLBERG (v) replik.....	66
Anf. 127	RIGMOR STENMARK (c) replik.....	67
Anf. 128	OWE HELLBERG (v) replik.....	67
Anf. 129	RIGMOR STENMARK (c) replik.....	67
Anf. 130	OWE HELLBERG (v) replik.....	67
Anf. 131	Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	68
Anf. 132	OWE HELLBERG (v) replik.....	68
Anf. 133	Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	68
Anf. 134	OWE HELLBERG (v) replik.....	69
Anf. 135	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	69
	(Beslut fattades efter 9 §.)	70
8 §	Vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor.....	70
	Bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU5	70
Anf. 136	EWA THALÉN FINNÉ (m)	70
Anf. 137	ANNELIE ENOCHSON (kd)	71
Anf. 138	RIGMOR STENMARK (c)	71
Anf. 139	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	73
Anf. 140	CARINA MOBERG (s)	73
Anf. 141	RIGMOR STENMARK (c) replik.....	73
Anf. 142	CARINA MOBERG (s) replik.....	74
Anf. 143	HARALD BERGSTRÖM (kd)	74
Anf. 144	PER BILL (m).....	75
	(Beslut fattades efter 9 §.)	76
9 §	Hemlig teleavlyssning, m.m.	76
	Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU8.....	76
Anf. 145	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	76
Anf. 146	SIW PERSSON (fp).....	77
Anf. 147	KIA ANDREASSON (mp)	78
Anf. 148	HELENA FRISK (s)	79
Anf. 149	SIW PERSSON (fp) replik.....	81
Anf. 150	HELENA FRISK (s) replik.....	82
Anf. 151	SIW PERSSON (fp) replik.....	82
Anf. 152	HELENA FRISK (s) replik.....	82
Anf. 153	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	82
Anf. 154	HELENA FRISK (s) replik.....	83
Anf. 155	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	83
Anf. 156	HELENA FRISK (s) replik.....	83
Anf. 157	ANDERS G HÖGMARK (m)	84
Anf. 158	HELENA FRISK (s)	85
Anf. 159	ANDERS G HÖGMARK (m)	85
Anf. 160	HELENA FRISK (s)	85
Anf. 161	ANDERS G HÖGMARK (m)	85
Beslut		85
	KU14 Upphovsrätten och offentlighetsprincipen.....	85
	LU9 Aktiebolags förvärv och överlåtelser av egna aktier	86
	SkU12 Vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag skall kunna förvärva egna aktier, m.m.	87
	FiU15 Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor	87

BoU4 Statligt stöd till lokala investeringsprogram.....	88
BoU5 Vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor.....	89
JuU8 Hemlig teleavlyssning, m.m.	89
10 § Anmälan om interpellationer.....	90
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	90
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	91
13 § Kammaren åtskildes kl. 15.14.....	92

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Prot.
1999/2000:71
23 februari

Elanders Gotab, Stockholm 2000